

ЕВРОПСКА
КОМИСИЈА

Брисел, 30.10.2024.
SWD(2024) 695 коначна верзија

РАДНИ ДОКУМЕНТ КОМИСИЈЕ

Република Србија
Извештај за 2024. годину

који прати

**САОПШТЕЊЕ КОМИСИЈЕ УПУЋЕНО ЕВРОПСКОМ ПАРЛАМЕНТУ,
САВЕТУ, ЕВРОПСКОМ ЕКОНОМСКОМ И СОЦИЈАЛНОМ КОМИТЕТУ И
КОМИТЕТУ РЕГИОНА**

Саопштење о политици проширења ЕУ за 2024. годину

{COM(2024) 690 коначна верзија} - {SWD(2024) 690 коначна верзија} -
{SWD(2024) 691 коначна верзија} - {SWD(2024) 692 коначна верзија} -
{SWD(2024) 693 коначна верзија} - {SWD(2024) 694 коначна верзија} -
{SWD(2024) 696 коначна верзија} - {SWD(2024) 697 коначна верзија} -
{SWD(2024) 698 коначна верзија} - {SWD(2024) 699 коначна верзија}

Садржај

1. УВОД	3
1.1 Контекст.....	3
1.2. Главни закључци извештаја.....	4
1.3. Стање у преговорима о приступању	22
2. КЛАСТЕР 1: ОСНОВЕ ПРОЦЕСА ПРИСТУПАЊА	24
2.1. Функционисање демократских институција и реформа јавне управе	24
2.1.1. Демократија	24
2.1.2. Реформа јавне управе	28
2.2. Владавина права и основна права	31
2.2.1. Поглавље 23: Правосуђе и основна права	31
2.2.2 Поглавље 24: Правда, слобода и безбедност.....	47
2.3. Економски критеријуми	56
2.3.1. Постојање функционалне тржишне привреде	57
2.3.2. Капацитет за суочавање са конкурентским притиском и тржишним силама унутар ЕУ	62
2.4. Јавне набавке, статистика и финансијска контрола	65
Поглавље 5: Јавне набавке	65
Поглавље 18: Статистика	66
Поглавље 32: Финансијска контрола	67
3. ДОБРОСУСЕДСКИ ОДНОСИ И РЕГИОНАЛНА САРАДЊА	69
4. НОРМАЛИЗАЦИЈА ОДНОСА ИЗМЕЂУ СРБИЈЕ И КОСОВА	71
5. СПОСОБНОСТ ПРЕУЗИМАЊА ОБАВЕЗА КОЈЕ ПРОИСТИЧУ ИЗ ЧЛАНСТВА74	
Кластер 2: Унутрашње тржиште	74
Поглавље 1: Слободно кретање робе	74
Поглавље 2: Слобода кретања радника	76
Поглавље 3: Право пословног настањивања и слобода пружања услуга.....	76
Поглавље 4: Слободно кретање капитала	77
Поглавље 6: Право привредних друштава	78
Поглавље 7: Право интелектуалне својине	78
Поглавље 8: Политика у области конкуренције	79
Поглавље 9: Финансијске услуге	80
Поглавље 28: Заштита потрошача и заштита здравља	81
Кластер 3: Конкурентност и инклузивни раст	83
Поглавље 10: Дигитална трансформација и медији	83
Поглавље 16: Опорезивање.....	84

Поглавље 17: Економска и монетарна политика	85
Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање	86
Поглавље 20: Предузетништво и индустријска политика	88
Поглавље 25: Наука и истраживање	89
Поглавље 26: Образовање и култура	90
Поглавље 29: Царинска унија	92
Кластер 4: Зелена агенда и одржива повезаност	93
Поглавље 14: Транспортна политика.....	93
Поглавље 15: Енергетика	94
Поглавље 21: Трансевропске мреже	96
Поглавље 27: Животна средина и климатске промене	97
Кластер 5: Ресурси, пољопривреда и кохезија.....	100
Поглавље 11: Пољопривреда и рурални развој	100
Поглавље 12: Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика.....	101
Поглавље 13: Рибарство и аквакултура	102
Поглавље 22: Регионална политика и координација структурних инструмената	103
Поглавље 33: Финансијске и буџетске одредбе.....	104
Кластер 6: Спољни односи.....	104
Поглавље 30: Спољни односи	105
Поглавље 31: Спољна, безбедносна и одбрамбена политика.....	106
Анекс I – Односи између ЕУ и Србије.....	109
Анекс – Статистички подаци.....	111

1. УВОД¹

1.1 КОНТЕКСТ

Од отварања преговора о приступању Србије у јануару 2014. године, отворена су 22 од 35 поглавља. Отворена су сва поглавља у кластеру 1 – Основе и сва поглавља у кластеру 4 – Зелена агенда и одржива повезаност. Два поглавља су привремено затворена. Србија је у јуну 2021. године прихватила ревидирану методологију проширења. Укупна динамика преговора ће и даље зависити од реформи у области владавине права и нормализације односа Србије и Косова*. Препоруке које је Комисија дала претходних година, да је Србија испунила мерила за отварање за кластера 3 (конкурентност и инклузивни раст) и да је овај кластер технички спреман за отварање, и даље важе.

Влада Републике Србије и даље тврди да је чланство у ЕУ њен стратешки циљ. Међутим, превремени избори и прекид функционисања Владе и Скупштине, који је уследио, успорили су напредак реформи. Потребни су снажна политичка воља, делотворно планирање и координација политика, заједно са довољним људским и финансијским ресурсима за приступање ЕУ у свим укљученим институцијама, како би Србија могла да убрза рад на остваривању својих циљева за преговоре о приступању ЕУ. Српске власти и даље морају, као приоритет, да преузму много већу одговорност за проактивну и објективну комуникацију о процесу приступања Србије ЕУ и о ЕУ, која је несумњиво главни политички и економски партнер Србије, као и за сузбијање дезинформација у националним медијима.

Србија је наставила да у великој мери спроводи Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) између Србије и ЕУ. Србија треба да настави усклађивање свог законодавства да би постигла потпуну усклађеност са ССП.

У извештајном периоду настављен је дијалог о нормализацији односа између Србије и Косова уз посредовање ЕУ. Обе стране су се обавезале да ће у потпуности спровести све своје обавезе које произлазе из Споразума о путу ка нормализацији и његовог Анекса о спровођењу, који су постигнути 2023. године. Конструктивно ангажовање на нормализацији њихових односа такође представља захтев у оквиру Инструмента за реформе и раст за Западни Балкан. ЕУ очекује да Србија у потпуности сарађује и предузима све неопходне мере да ухвати и брзо приведе правди починиоце напада на северу Косова из 2023. године.

Након агресорског рата Русије против Украјине, Србија се ускладила са неким позицијама ЕУ на међународним форумима (укључујући Генералну скупштину УН). Србија је наставила да сарађује са ЕУ на заобилажењу санкција и пружању финансијске и хуманитарне подршке Украјини. Међутим, још увек се није ускладила са рестриктивним мерама против Руске Федерације и није се ускладила са већином изјава Високог представника о овом питању. Она је са Руском Федерацијом задржала односе на високом нивоу и интензивирала своје везе са Кином, што отвара питање о стратешком усмерењу Србије. У складу са оквиром за преговоре између ЕУ и Србије, од Србије се очекује да постепено

---

* Ова ознака не доводи у питање ставове о статусу и у складу је са резолуцијом СБУН 1244/1999 и Мишљењем МСП о проглашењу независности Косова.

¹ Извештај из 2024. године је представљен у новом формату и са новом структуром. Главни налази извештаја, заједно са препорукама (претходно сиви оквири са проценама) обједињени су на почетку извештаја. Осим тога, у оквиру кластера Основе, ради боље читљивости и упоредивости свих извештаја, одређени подаци су дати (такође) у облику графикана.

усклађује своје политике према трећим државама са политикама и ставовима које је усвојила ЕУ, укључујући рестриктивне мере.

Србија се активно ангажовала у спровођењу новог Плана раста за Западни Балкан кроз четири стуба: (i) постепену интеграцију у јединствено тржиште ЕУ, (ii) регионалну економску интеграцију, (iii) суштинске реформе и (iv) повећану финансијску подршку. Уложени су значајни напори у постепеној интеграцији. Дана 3. октобра 2024. године, Србија је усвојила Реформску агенду, која је предвиђена Инструментом за реформе и раст² (План раста за Западни Балкан). Реформска агенда обухвата кључне тачке реформи у области (i) развоја пословног окружења и приватног сектора; (ii) зелене и дигиталне транзиције; (iii) људског капитала; (iv) основних права и владавине праве. Извештај Комисије о владавини права за 2024. годину³ по први пут је обухватио Србију.

1.2. Главни закључци извештаја⁴

КЛАСТЕР 1: ОСНОВЕ ПРОЦЕСА ПРИСТУПАЊА

Демократија

За спровођење *избора* потребно је видљиво побољшање и даље реформе. Од кључног је значаја да се у потпуности спроведу све преостале и недавне препоруке ОЕБС/ОДИХР-а и тела Савета Европе, кроз транспарентан и инклузиван процес, знатно пре било каквих нових избора.

Капацитет *Народне скупштине* да обезбеди спровођење неопходног система поделе и контроле власти је ограничена проблемима у вези са делотворношћу, аутономијом и транспарентношћу, између осталог у погледу надзора над извршном влашћу и процесом доношења закона. У новом саставу Народне скупштине је присутно више плурализма него што је то био случај у претходном сазиву. Расправе су и даље обележене тензијама између владајуће коалиције и опозиције. Потребно је ревидирати Пословник Народне скупштине, а треба применити Кодекс понашања за кажњавање посланика због повреде Кодекса.

Институције задужене за процес *интеграције у ЕУ* су успостављене и ефикасно раде. Међутим, прекид у раду законодавних институција, повезан са расписивањем превремених избора, довео је до успоравања реформског процеса и представљао је изазов за функционисање административних структура одговорних за преговоре о приступању. Србија наставља да наглашава чланство у ЕУ као свој стратешки циљ.

² СЛ L 2024/1449, 24.5.2024.

³ СОМ(2024) 800 коначни

⁴ Овај извештај обухвата период од 15. јуна 2023. до 1. септембра 2024. године. Заснован је на прилозима из многих извора, укључујући прилоге Владе Србије, држава чланица ЕУ, извештаје Европског парламента и информације добијене од различитих међународних и невладиних организација. Такође обухвата и резултате упоредних процена и индекса добијених од других заинтересованих страна, нарочито кад је реч о владавини права.

Извештај користи следећу скалу процене за опис тренутног стања: у раној фази, известен ниво припремљености, умерена припремљеност, добар ниво припремљености и напредан ниво. Да би се описао напредак остварен током извештајног периода, коришћена је следећа скала: назадовање, без напретка, ограничен напредак, известен напредак, добар напредак и веома добар напредак. По потреби су коришћени и прелазни кораци.

Међутим, државни органи и даље треба да обезбеде проактивније и објективније информисање о ЕУ и процесу приступања Србије ЕУ.

Влада је била у техничком мандату између 1. новембра 2023. године и 2. маја 2024. године, када је именована нова Влада. Препоруке независних тела треба много пажљивије следити. Спровођење програма за реформу система локалне самоуправе и даље споро напредује.

Околности за рад **организација цивилног друштва** (ОЦД) у Србији су отежане. Потребни су даљи напори да се обезбеди системска, стварна и смислена сарадња између Владе и ОЦД. Настављени су вербални напади и кампање блаћења против неких ОЦД, између осталог и од стране високих званичника. Потребно је значајно побољшати транспарентност јавног финансирања цивилног друштва.

Реформа јавне управе

Србија је **умерено припремљена** у области реформе јавне управе и уопштено говорећи, **није остварен напредак**.

Препоруке Комисије из прошле године нису спроведене те и даље важе. Током наредне године, Србија треба нарочито да:

- смањи превелики број вршилаца дужности и издвоји довољно средстава за делотворан процес запошљавања заснован на заслугама;
- ојача механизам за систематично интегрисање мишљења Секретаријата за јавне политике у нацрте закона и документе јавних политика, у складу са Законом о планском систему;
- успостави јединствен, свеобухватан и транспарентан систем за планирање капиталних инвестиција и управљање њима.

Поглавље 23: Правосуђе и основна права

Србија је постигла **известан ниво припремљености** и остварила је **ограничен напредак**.

Функционисање правосуђа

Србија се налази **између извесног нивоа припремљености и умерене припремљености** у области правосуђа. Остварен је **ограничен напредак**, нарочито у усвајању подзаконских аката за законе о спровођењу уставних амандмана. Још увек се чека доношење Закона о Правосудној академији, док је Влада одлучила да не доноси измене Закона о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава. Неке судије и тужиоци су изабрани у 2023. и 2024. години, док значајан број упражњених позиција тек треба да буде попуњен. Тренутни систем избора, премештаја и унапређења судија и тужилаца још увек није свеобухватно ревидиран како би се осигурало да су њихове каријере у потпуности засноване на заслугама. Недозвољени притисак на правосуђе и даље је забрињавајући. Четири упражњене позиције у Уставном суду тек треба да буду попуњене. Србија још увек није показала истинску посвећеност истрази и доношењу пресуда у предметима ратних злочина.

Препоруке Комисије из прошле године су делимично спроведене те и даље важе. У наредној години, Србија нарочито треба да:

- усвоји Закон о Правосудној академији и спроведе неопходна именованја судија и тужилаца у складу са правним оквиром како би се смањио број упражњених позиција;
- обезбеди да Високи савет судства и Високи савет тужилаштва, Влада и Скупштина ефикасно и проактивно бране независност правосуђа и тужилачку аутономију у случајевима недозвољеног утицаја, укључујући непримерене јавне коментаре чланова Владе или посланика о истрагама у току или о судским поступцима што представља кршење њиховог кодекса понашања;
- операционализује јединствене и централизоване системе управљања предметима; унапреди ефикасност правосудног система, а нарочито смањи број нерешених предмета и време потребно за решавање предмета пред Управним судом и Уставним судом и да у потпуности спроведе стратегију људских ресурса.

Борба против корупције

Србија се налази **између извесног нивоа припремљености и умерене припремљености** у борби против корупције. Уопштено гледано, током извештајног периода остварен је **известан напредак** кад је реч о прошлогодишњим препорукама. Србија је усвојила нову Стратегију за борбу против корупције (2024–2028) у јулу 2024. године. Србија тек треба да усвоји и започне спровођење пратећег акционог плана. Кад је реч о препорукама Групе држава за борбу против корупције Савета Европе (*GRECO*), Србија је у децембру 2023. известила о испуњавању препорука из петог круга евалуације. *GRECO* је проценио да је од 24 препоруке, једна препорука у потпуности испуњена, а 10 је делимично испуњено. Број правоснажних пресуда за предмете корупције на високом нивоу, нових истрага као и број нових оптужница је повећан, али и даље постоје препреке за успостављање једног стабилног биланса резултата. Србија се придружила регионалном пројекту праћења суђења за предмете организованог криминала и корупције. Уопштено посматрано, корупција је распрострањена у многим областима и још увек представља питање које изазива забринутост. Потребна је јака политичка воља за делотворно решавање проблема корупције, као и снажан одговор кривичног правосуђа на корупцију на високом нивоу. Потребне су циљане процене ризика и посебне мере за сузбијање корупције у најосетљивијим секторима.

Прошлогодишње препоруке Комисије су делимично спроведене те и даље важе. У наредној години Србија треба нарочито да:

- додатно побољша биланс резултата када је реч о истрагама, кривичном гоњењу и правноснажним пресудама у предметима корупције на високом нивоу, нарочито у погледу одузимања имовине стечене кривичним делом;
- уважи све препоруке које је дао *GRECO*, нарочито из петог круга евалуације;
- усвоји и спроведе акциони план за борбу против корупције који прати нову Стратегију за борбу против корупције и да успостави делотворан механизам за праћење и координацију ради праћења напретка, са посебним фокусом на сва релевантна прелазна мерила и препоруке *GRECO*.

Основна права

Законодавни и институционални оквир Србије за заштиту основних права углавном је успостављен. Овај оквир би требало доследно и ефикасно примењивати. Већина прошлогодишњих препорука Комисије још увек није спроведена, те и даље важе. У наредној години Србија треба нарочито да:

- ојача институције за људска права расподелом неопходних финансијских и људских ресурса, обезбеђивањем да у потпуности остварују своја овлашћења, и успостављањем процедура којима ће се обезбедити поштовање мера Европског суда за људска права, укључујући привремене мере;
- намени и распореди одговарајуће финансијске и људске ресурсе за акционе планове који су у припреми за борбу против насиља над женама, деинституционализацију, борбу против дискриминације – укључујући права LGBTIQ особа – и насиља над децом, и да се стара о благовременом извештавању о њиховом спровођењу; активно се супротставља злочинима из мржње и успостави биланс резултата о истрагама и пресудама;
- покаже, кроз боље прикупљање података, конкретна побољшања у делотворном остваривању права припадника националних мањина, укључујући упућивање на циљеве постављене Познањском декларацијом о укључивању Рома⁵ и будућим акционим планом у вези са националним мањинама.

Слобода изражавања

Србија је остварила **известан нивоо припремљености и није забележен напредак** кад је реч о препорукама из претходне године, које стога и даље важе.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- спроводи нове медијске законе, поштујући њихово слово и дух, укључујући независност регулаторног тела за електронске медије (РЕМ), избор нових чланова Савета РЕМ-а и измену закона како би се решила преостала питања у усклађивању са европским стандардима и најновијим правним тековинама ЕУ;
- јача заштиту и безбедност новинара, пре свега обезбеђујући: (i) да се високи званичници уздрже од етикетирања или вербалних напада на новинаре и (ii) да се брзо реагује на све претње и случајеве физичког и вербалног насиља и да се они, по потреби, јавно осуде, истраже или због њих покрене кривично гоњење;
- да се обезбеди транспарентно и правично суфинансирање медијских садржаја који служе јавном интересу, као и пуна транспарентност у области власништва над медијима и оглашавању.

Поглавље 24: Правда, слобода и безбедност

Србија је **између извесног нивоа припремљености и умерене припремљености** и остварила је **известан напредак**. Србија је наставила да знатно доприноси управљању миграционим токовима према ЕУ играјући активну и конструктивну улогу и сарађујући делотворно са својим суседима и државама чланицама ЕУ. Део прошлогодишњих препорука је спроведен. Нови Споразум о статусу са *Frontex-ом* је потписан у јуну 2024. године. У марту 2024. године, Србија је усвојила Програм за борбу против трговине људима у Републици Србији за период 2024–2027. године и акциони план за период 2024–2026. године, и именовала је новог националног координатора у септембру 2023. године. Визна политика Србије још увек није у потпуности усклађена са визном политиком ЕУ. Србија и даље има безвизни режим са 16 држава које су на ЕУ листи земаља које подлежу визном режиму.

⁵ У складу са терминологијом европских институција, крвни термин „Роми“ овде се користи да означи више различитих група, без порицања посебних карактеристика ових група.

Међутим, Реформска агенда Србије је обавезала државу да повуче безвизне аранжмане са бар три државе до децембра 2024. године.

Прошлогодишње препоруке Комисије су делимично спроведене и остају на снази. Током наредне године, Србија треба нарочито да:

- измени Закон о унутрашњим пословима како би полиција била потпуно самостална у односу на Министарство унутрашњих послова и потпуно одговорна само Тужилаштву током предистражне и истражне фазе;
- се додатно усклади са визном политиком ЕУ; предузме мере за систематско евидентирање и идентификацију миграната, развије процедуре брзог одобравања азила и повећа капацитете за управљање делотворним операцијама враћања;
- спроведе програме за борбу против трговине људима, повећа напоре на националној координацији и ојача заштиту и подршку жртвама.

Борба против организованог криминала

Србија има **известан ниво припремљености** и остварила је **ограничен напредак** у испуњавању прошлогодишњих препорука. Органи власти и даље активно сарађују са Агенцијом Европске уније за обуку органа за спровођење закона (*CEPOL*), Агенцијом ЕУ за правосудну сарадњу (Евројуст), Европском полицијском канцеларијом (Европол) и Међународном организацијом криминалистичке полиције (Интерпол), пре свега у области трговине дрогом и борбе против организованог криминала. Нема довољно напретка у истрагама и кривичном гоњењу за нападе на северу Косова из 2023. године.

Већина прошлогодишњих препорука још увек није спроведена и остаје на снази. Током наредне године, Србија треба нарочито да:

- повећа ефикасност у кривичном гоњењу у предметима тешког и организованог криминала, укључујући предмете прања новца и одузимање имовине проистекле из кривичног дела, систематским праћењем токова новца, делотворним коришћењем финансијских истрага и посебних истражних мера, и систематском употребом проширеног одузимања имовине;
- измени и допуни Кривични законик како би се делотворно инкриминисала трговина оружјем, донесе нови Закон о оружју и муницији, појача борбу против складиштења, продаје и поседовања нелегалног ватреног оружја;
- предузме конкретне кораке како би се обезбедило јасно раздвајање између овлашћења и прописа о пресретању комуникација за кривичну истрагу са једне стране, и за безбедносне потребе, с друге стране.

ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИЈУМИ

Постојање функционалне тржишне привреде

Србија је на **добром нивоу припремљености** и остварила је **известан напредак** у развоју функционалне тржишне привреде. Адекватно рестриктивна монетарна и фискална политика је помогла да дође до дефлације, док је привредни раст на путу опоравка. Реформа система зарада у јавном сектору и даље споро напредује. Још увек постоје

структурни изазови у погледу државне помоћи, конкуренције и јавне набавке, а предузећа у државном власништву (ДП) су у знатној мери присутна у привреди. Приватни сектор ометају слабости у владавини права, нарочито у области борбе против корупције и неефикасности судства. Препоруке из прошле године су до извесне мере спроведене али и даље углавном важе. У наредној години Србија треба нарочито да:

- одржава адекватну рестриктивну политику како би помогла смањењу инфлације, стриктно поштује нова фискална правила и ојача средњорочно буџетирање;
- настави са припремним корацима за адекватно осмишљену реформу система зарада у јавном сектору;
- усвоји неопходно спроведбено законодавство за потпуно спровођење новог закона који се односи на ДП и јачање управљања ДП како би смањила повезане фискалне ризике.

Капацитет за суочавање са конкурентским притиском и тржишним силама унутар ЕУ

Србија је **умерено припремљена** и остварила је **известан напредак** у суочавању са притисцима конкуренције и тржишним силама унутар ЕУ. Структура привреде је повољна, са растућим производним и услужним сектором коме доприносе знатне СДИ и блиска економска интеграција са ЕУ. Међутим, квалитет и релевантност образовања и обуке не испуњавају у потпуности потребе тржишта рада. Јавне инвестиције су и даље високе, што упућује на потребу да се побољша управљање јавним инвестицијама. МСП се и даље суочавају са бројним препрекама, укључујући неједнаке услове у поређењу са великим компанијама и страним инвеститорима. Зелена транзиција треба брже да напредује како би се подржао конкурентски положај српских компанија у глобалним ланцима вредности и како би се и даље привлачили инвеститори. Препоруке из прошле године су делимично спроведене и стога и даље важе. У наредној години Србија треба нарочито да:

- смањи неусклађеност између вештина и потреба тржишта рада, укључујући унапређење стручног образовања и обуке и целоживотног учења;
- усвоји побољшани правни оквир за управљање јавним инвестицијама којим би се успоставио јединствен, свеобухватан и транспарентан механизам за одређивање приоритета свих јавних инвестиција без обзира на врсту и извор финансирања;
- оствари напредак у преласку на зелену енергију, нарочито кроз процес декарбонизације индустрије, нарочито у сектору енергетике, повећа улагања у обновљиве изворе енергије и смањи енергетску зависност од Русије.

Поглавље 5: Јавне набавке

Србија је **умерено припремљена** у области јавних набавки. **Ограничен напредак** остварен је изменама и допунама Закона о јавним набавкама ради даљег усклађивања са *правним тековинама ЕУ* и повезаним побољшањима портала јавних набавки.

Препоруке Комисије из прошле године су делимично спроведене и у великој мери и даље важе. У наредној години Србија треба нарочито да:

- додатно усклади своје законодавство са директивама ЕУ о јавним набавкама из 2014. године, нарочито усвајањем измена и допуна Закона о јавно-приватном партнерству и

концесијама и тако што ће се постарати да пројекти подлежу поступцима јавне набавке;

- обезбеди да су правила јавних набавки у оквиру међувладиних споразума закључених са трећим државама у складу са принципима јавних набавки који су у складу са правним тековинама ЕУ;
- додатно ојача капацитете Канцеларије за јавне набавке, Комисије за јавно-приватно партнерство и концесије, Републичке комисије за заштиту права у поступцима јавних набавки и Управног суда.

Поглавље 18: Статистика

Србија је **између умереног и доброг нивоа припремљености** у области статистике. Током извештајног периода остварен је **добар напредак** са пољопривредним пописом спроведеним у октобру 2023. године, у складу са стандардима ЕУ.

Препоруке Комисије из прошле године су углавном спроведене. У наредној години Србија треба нарочито да:

- донесе нови закон о статистици ради повећања професионалне независности Републичког завода за статистику;
- настави са побољшањем израде макроекономских статистичких података у складу са Европским системом рачуна (*ESA*) из 2010. године, нарочито уклањањем ознака поверљивости које спречавају објављивање података.

Поглавље 32: Финансијска контрола

Србија је **умерено припремљена** у области финансијске контроле. **Није остварен напредак** током извештајног периода.

Препоруке Комисије из прошле године нису спроведене, те и даље важе. У наредној години Србија треба нарочито да:

- обезбеди потпуну конзистентност правног основа интерне финансијске контроле у јавном сектору (ИФКЈ) са општим правним оквиром;
- успостави делотворну функцију за интерну ревизију у свим централним буџетским институцијама;
- усвоји план за управљачку одговорност и обезбеди његову делотворну примену.

КЛАСТЕР 2: УНУТРАШЊЕ ТРЖИШТЕ

Поглавље 1: Слободно кретање робе

Србија је **умерено припремљена** у области слободног кретања робе. **Ограничен напредак** остварен је у вези са прошлогодишњим препорукама усвајањем стратешких докумената релевантних за обезбеђивање усаглашености, усклађивања и спровођења правних тековина ЕУ у овом поглављу, које Комисија тек треба да процени.

Препоруке Комисије из прошле године и даље делимично важе. Србија у наредној години треба да:

- отпочне примену стратешких докумената који имају за циљ да обезбеде усклађеност са члановима 34–36. Уговора о функционисању Европске уније (УФЕУ) и свим правним тековинама ЕУ у овом поглављу, након оцене Комисије;
- се усклади са најновијим правним тековинама ЕУ у области тржишног надзора;
- се усклади са правним тековинама ЕУ о општој безбедности производа.

Поглавље 2: Слобода кретања радника

Србија је **умерено припремљена** у области слободе кретања радника. Србија је остварила **ограничен напредак** изменом законодавства о запошљавању странаца и настављајући са припремама за приступање Европској мрежи служби за запошљавање (*EURES*).

Препоруке Комисије из прошле године нису спроведене и даље важе. У наредној години Србија треба нарочито да:

- појача сарадњу са државама чланицама ЕУ у погледу координације система социјалне сигурности;
- покрене припреме за приступање Европском надзорном телу за рад.

Поглавље 3: Право пословног настањивања и слобода пружања услуга

Србија је **умерено припремљена** у овим областима. **Није остварен напредак** у погледу препорука Комисије из прошле године и оне и даље важе. У наредној години Србија треба нарочито да:

- усвоји хоризонтални Закон о услугама, доврши усклађивање секторског законодавства са хоризонталним законодавством и правним тековинама ЕУ, те да успостави Јединствена контактна тачка у оквиру портала који пружаоцима услуга даје онлајн информације, укључујући информације о свим релевантним административним поступцима;
- заврши усклађивање са правним тековинама ЕУ у вези са поштанским услугама и обезбеди усклађеност са новим правилима поштанског тржишта;
- настави усклађивање са правним тековинама ЕУ о узајамном признавању професионалних квалификација, укључујући и директиве о признавању професионалних квалификација и испитивању пропорционалности.

Поглавље 4: Слободно кретање капитала

Србија је **умерено припремљена** за слободно кретање капитала. **Остварен је ограничен напредак** током извештајног периода, нарочито након усвајања измењеног Закона о платним услугама који има за циљ усклађивање са Директивом о платним услугама (*PSD 2*).

Препоруке Комисије из прошле године само су делимично спроведене и даље важе. У наредној години Србија треба нарочито да:

- либерализује кретање капитала у складу са својим обавезама које проистичу из Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП), нарочито уклањањем преосталих ограничења у погледу стицања пољопривредног земљишта од стране држављана ЕУ и усвајањем измена и допуна Закона о основама својинскоправних односа, како би се обезбедио једнак третман при стицању имовинских права;
- кроз утврђивање биланса резултата покаже повећану ефикасност у праћењу, надзору, финансијско-обавештајним подацима, истрагама и извештавању.

Поглавље 6: Право привредних друштава

Србија је остварила **добар ниво припремљености** у области права привредних друштава. **Није остварен напредак** током извештајног периода.

Препоруке Комисије из прошле године нису спроведене и даље важе. У наредној години Србија треба нарочито да:

- изврши даље усклађивање националног законодавства са правним тековинама ЕУ у области права привредних друштава, нарочито у погледу понуда за преузимање;
- усклади национално законодавство са правним тековинама ЕУ о прекограничној промени правне форме, припајањима и поделама и о употреби дигиталних алата и процеса у оквиру права привредних друштава;
- додатно усклади национално законодавство о извештавању привредних друштава и транспарентности.

Поглавље 7: Право интелектуалне својине

Србија је остварила **добар ниво припремљености** у погледу права интелектуалне својине (ПИС). Постигнут је **ограничен напредак** уз незнатно побољшану статистику о извршењу.

Препоруке Комисије из прошле године су делимично спроведене и стога и даље важе. У наредној години Србија треба нарочито да:

- усклади ауторско и сродна права са директивама Европске уније о колективном остваривању ауторског и сродних права, о одређеним дозвољеним облицима коришћења напуштених дела и о одређеним допуштеним употребама одређених дела и других предмета заштите који су заштићени ауторским и сродним правима у корист особа које су слепе, слабовиде или на други начин онемогућене да користе штампане материјале;
- ојача извршење тако што ће побољшати капацитете за бављење предметима ПИС и побољша координацију између различитих заинтересованих страна.
- искористи сарадњу са Канцеларијом Европске уније за интелектуалну својину користећи предности експертизе, мрежа и специјализованих база података ове агенције.

Поглавље 8: Политика у области конкуренције

Србија је **умерено припремљена** у погледу политика у области конкуренције. Није забележен напредак.

Препоруке Комисије из прошле године нису спроведене и стога и даље важе. У наредној години Србија треба нарочито да:

- усклади постојеће шеме фискалне државне помоћи и ради на усклађивању Закона о међубанкарским накнадама и посебним правилима пословања код платних трансакција на основу платних картица са правним тековинама ЕУ и обавезама из ССП-а;
- обезбеди систематско поштовање обавеза обавештавања и мировања за све мере државне помоћи, и да установи добар биланс резултата у примени Закона о заштити конкуренције и Закона о контроли државне помоћи;
- заврши инвентар шема државне помоћи и изради акциони план за усклађивање свих постојећих шема које су идентификоване као неспојиве са обавезама из ССП-а.

Поглавље 9: Финансијске услуге

Србија је **умерено припремљена** у области финансијских услуга. Постигнут је **ограничен напредак** током извештајног периода. Потребно је уложити додатне напоре како би се законодавство ускладило са правним тековинама ЕУ у области финансијских услуга, фокусирајући се на идентификоване приоритете.

Прошлогодишње препоруке Комисије и даље у великој мери важе. У наредној години Србија треба нарочито да:

- настави да усклађује банкарске прописе са ревидираним верзијама Уредбе о капиталним захтевима, Директиве о капиталним захтевима (*CRR/CRD*) и Директиве за опоравак и реструктурирање банака (*BRRD*);
- настави рад на усклађивању са правним тековинама ЕУ у области осигурања, укључујући са Директивом Солвентност II;
- настави усклађивање са правним тековинама ЕУ у области тржишта капитала, укључујући Уредбу о европским тржиштима финансијских инструмената (*MiFIR*), Директиву о менаџерима алтернативних инвестиционих фондова (*AIFMD*) и Директиву која се односи на институције колективног инвестирања у преносиве хартије од вредности (*UCITS*).

Поглавље 28: Заштита потрошача и заштита здравља

Србија је **умерено припремљена** у области заштите потрошача и заштите здравља. Постигнут је **ограничен напредак** у погледу примене Закона о заштити потрошача и вансудског решавања спорова.

Прошлогодишње препоруке Комисије су само делимично спроведене и стога и даље важе. У наредној години Србија треба нарочито да:

- уведе ефективан приступ заснован на ризику за службене контроле увоза како би се решила повећана учесталост, трајање, обим и трошкови санитарних инспекција;
- даље усклади своје законодавство са правним тековинама ЕУ о заштити потрошача, супстанцама људског порекла, правима пацијената у прекограничној здравственој заштити, контроли дувана и лековима за људску и ветеринарску употребу;

- даље усклади своје законодавство са правним тековинама ЕУ о заштити потрошача, супстанцама људског порекла, правима пацијената у прекограничној здравственој заштити, контроли дувана и лековима за људску употребу и у ветеринарске сврхе;
- измени Закон о здравственој документацији и евиденцијама у области здравства како би се осигурало да је у потпуности усклађен са правилима ЕУ о заштити података и правним тековинама ЕУ.

КЛАСТЕР 3: КОНКУРЕНТНОСТ И ИНКЛУЗИВНИ РАСТ

Поглавље 10: Дигитална трансформација и медији

Србија је **умерено припремљена** у области дигиталних трансформација и медија. Остварен је **ограничен напредак** у погледу даље дигитализације у области е-управе, као и у усклађивању са циљевима јединственог дигиталног тржишта ЕУ. Настављено је увођење ултрабрзе широкопојасне комуникационе инфраструктуре у руралним областима и подршка дигитализацији школа.

Прошлогодишње препоруке Комисије су само делимично спроведене и углавном остају на снази. У наредној години, Србија треба да:

- додатно усклади своје законодавство о електронским комуникацијама и информационој безбедности са регулаторним оквиром ЕУ, укључујући Уредбу ЕУ о широкопојасној комуникационој инфраструктури (*Gigabit Infrastructure Act*), Европским кодексом о електронским комуникацијама и Директивом *NIS 2*;
- обезбеди пуну финансијску и оперативну независност Регулаторног тела за електронске медије (РЕМ) и Регулаторног тела за електронске комуникације и поштанске услуге (РАТЕЛ) у складу са правним тековинама ЕУ, укључујући са Европским кодексом о електронским комуникацијама, и са одредбама Закона о електронским медијима;
- изврши измену и допуну закона о медијима из 2023. године и Закона о јавним медијским сервисима како би се решила преостала питања у погледу усклађивања са Директивом о аудио-визуелним медијским услугама и европским стандардима, укључујући недавне измене најновијих правних тековина ЕУ, и да обезбеди њихову пуну примену, укључујући усаглашеност са одредбама о избору новог Савета РЕМ.

Поглавље 16: Опорезивање

Србија је **између умереног и доброг нивоа припремљености** у области опорезивања и остварила је **ограничен напредак**, нарочито у погледу даље дигитализације индиректног и директног опорезивања и спровођења програма трансформације Пореске управе.

Прошлогодишње препоруке Комисије су делимично спроведене и остају на снази. Током наредне године, Србија треба нарочито да:

- настави спровођење програма трансформације Пореске управе, нарочито набавку и почетак спровођења интегрисаног информационог система за подршку новом пословном моделу Пореске управе, као и да запосли додатно особље;

- настави усклађивање законодавства са правним тековинама ЕУ у области ПДВ, акциза и директног опорезивања;
- започне припреме за остваривање међусобног повезивања и интероперабилности са заједничким пореским ИТ системима ЕУ.

Поглавље 17: Економска и монетарна политика

Србија је **између умереног и доброг нивоа припремљености** у области економске и монетарне политике. Постигнут је **известан напредак** увођењем горњих граница расхода и усвајањем Акционог плана за јачање средњорочног оквира расхода.

Прошлогодишње препоруке Комисије су делимично спроведене и у великој мери остају на снази. У наредној години Србија треба нарочито да:

- даље усклади законодавство које се односи на Народну банку Србије (НБС) са правним тековинама ЕУ како би се обезбедила њена пуна независност.
- даље усклади Закон о буџетском систему са Директивом 85/2011 у области макроекономских и фискалних пројекција, трогодишње перспективе расхода, транспарентности, укључујући за трансфере капитала и гаранције за ДП, као и у области рачуноводственог и статистичког извештавања.

Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање

Србија је **умерено припремљена** у области социјалне политике и запошљавања. Србија је остварила **ограничен напредак**, нарочито усвајањем плана спровођења Гаранције за младе за период 2023–2026. године и покретањем пилот-пројекта Гаранција за младе у јануару 2024. године.

Препоруке Комисије су делимично испуњене и остају на снази. У наредном периоду Србија треба нарочито да:

- спроведе функционалну анализу буџетских издвајања за активне политике тржишта рада и обима посла саветника из Националне службе за запошљавање како би се обезбедили одговарајући финансијски и институционални ресурси за запошљавање и социјалне политике, који би били систематичније усмерени на младе, жене и дугорочно незапослене, као и да настави са спровођењем пилот-пројекта Гаранција за младе;
- отпочне консултације о новом Закону о раду, укључујући и одредбе о страним упућеним радницима у складу са правним тековинама ЕУ, те да избегне даље одлагање спровођења акционог плана за поглавље 19;
- унапреди обухват и адекватност социјалних давања за оне који живе испод нивоа сиромаштва, укључујући социјалну помоћ и дечји додатак, реши питање великог броја предмета у службама социјалне заштите и уклони административно оптерећење приликом подношења захтева за социјалну помоћ, нарочито у погледу ромске популације.

Поглавље 20: Предузетништво и индустријска политика

Србија је **умерено припремљена** у области предузетништва и индустријске политике и остварила је **известан напредак**, нарочито усвајањем новог Закона о управљању

привредним друштвима која су у власништву Републике Србије, нове Стратегије за развој МСП и нових акционих планова за спровођење Стратегије индустријске политике и Стратегије државног власништва и управљања привредним субјектима који су у власништву Републике Србије.

Прошлогодишње препоруке Комисије су делимично спроведене и у великој мери остају на снази. У наредној години Србија треба нарочито да:

- даље побољша предвидљивост пословног окружења, нарочито значајним повећањем удела законодавних аката отворених за јавну консултацију;
- усвоји преостало спроведбено законодавство како би се осигурала правилна примена новог Закона о управљању привредним друштвима која су у власништву Републике Србије;
- даље повећа средстава за финансијску и техничку подршку МСП.

Поглавље 25: Наука и истраживање

Србија је остварила **добар ниво припремљености** у области науке и истраживања. Остварен је **известан напредак**, нарочито усвајањем нових Акционих планова за Стратегију паметне специјализације и Стратегију развоја стартап екосистема.

Прошлогодишње препоруке Комисије су делимично спроведене и остају на снази. У наредној години Србија треба нарочито да:

- повећа национално финансирање у истраживање и иновације;
- усклади домаће законодавство са Уредбом о Конзорцијуму за европску истраживачку инфраструктуру;
- настави са активностима које су у вези са новим Европским истраживачким простором.

Поглавље 26: Образовање и култура

Србија је остварила **добар ниво припремљености** у области образовања и културе. Остварен је **ограничен напредак**, нарочито даљом консолидацијом система Националног оквира квалификација (НОК) и предузимањем даљих корака како би се обезбедила усклађеност система за обезбеђивање квалитета у високом образовању са препорукама Европске асоцијације за обезбеђивање квалитета у високом образовању (*ENQA*), као и усвајањем новог Акционог плана за стратегију образовања.

Прошлогодишње препоруке Комисије су делимично спроведене и у великој мери остају на снази. У наредној години Србија треба нарочито да:

- повећа број деце која учествују у инклузивном предшколском васпитању и образовању, а нарочито деце из социјално угрожених средина;
- настави са операционализацијом система НОК, са већим фокусом на квалитету и обиму неформалног образовања и високог образовања;
- обезбеди да политике и институционални оквир за обезбеђивање квалитета у високом образовању у потпуности буду у складу са препорукама *ENQA*.

Поглавље 29: Царинска унија

Србија је остварила **добар ниво припремљености** у области царинске уније. Остварен је **известан напредак** усвајањем измена и допуна постојећег законодавства, што је за циљ имало његово даље усклађивање са правним тековинама ЕУ и спровођење Протокола о елиминацији незаконите трговине дуванским производима. Србија је потписница Конвенције о заједничком транзитном поступку и успешно је покренула нови компјутеризовани транзитни поступак (*NCTS* – фаза 5).

Прошлогодишње препоруке Комисије су делимично спроведене и стога остају на снази. У наредној години Србија треба нарочито да:

- додатно надогради царински систем за обраду интегрисањем управљања ризиком;
- додатно развије и ИТ систем националних царинских служби како би се омогућило међусобно повезивање и интероперабилност са електронским царинским окружењем ЕУ.

КЛАСТЕР 4: ЗЕЛЕНА АГЕНДА И ОДРЖИВА ПОВЕЗАНОСТ

Овај кластер обухвата четири поглавља: 14 (транспортна политика), 15 (енергетика), 21 (трансевропске мреже) и 27 (животна средина и климатске промене).

Поглавље 14: Транспортна политика

Србија је на **добром нивоу припремљености** у овој области. Остварен је **ограничен напредак** у извештајном периоду усвајањем Стратегије безбедности саобраћаја и њеног трогодишњег акционог плана.

Препоруке Комисије из прошле године само су делимично спроведене и великој мери и даље важе. У наредној години Србија нарочито треба да:

- усвоји националну стратегију транспорта; унапреди систем одржавања друмске и железничке инфраструктуре; усклади и поједностави процедуре за друмски и железнички прелазак границе, укључујући проширење зелених коридора / зелених трака за прелазе са суседним државама чланицама ЕУ; и спроведе мере из акционог плана националне стратегије безбедности саобраћаја;
- обезбеди да поступци јавних набавки за пројекте прате начела транспарентности, једнаког третмана и отворене конкуренције;
- у погледу реформе железнице, настави усклађивање правних прописа са четвртим железничким пакетом и усвоји Закон о безбедности у железничком саобраћају.

Поглавље 15: Енергетика

Србија је **умерено припремљена** у области енергетике. Остварен је **ограничен напредак** у испуњавању прошлогодишњих препорука. Напредак обухвата завршетак радова на гасном интерконектору између Србије и Бугарске и оснивање Републичке комисије за енергетске мреже.

Препоруке Комисије из прошле године делимично су спроведене и у великој мери и даље важе. У наредној години Србија нарочито треба да:

- усклади се са Пакетом за интеграцију електричне енергије и да га примени, као и да утврди нето преносне капацитете и расподелу капацитета на свим прекограничним интерконекцијама у контексту успостављања интегрисаног тржишта електричне енергије.
- заврши раздвајање оператора гасног система, сертифициује српске операторе преносног система (ОПС) и обезбеди делотворан, недискриминаторан и транспарентан приступ трећим странама на свим улазним тачкама за гас; сертифициује подземно складиште гаса (ПСГ) „Банатски Двор” у складу са Уредбом о складиштењу гаса;
- изради и усвоји подзаконске акте у области енергетских својстава зграда; усвоји Акциони план праведне транзиције.

Поглавље 21: Трансевропске мреже

Србија је **између умереног и доброг нивоа припремљености** у области трансевропских мрежа. Уопштено гледано, остварен је **известан напредак**, укључујући почетак изградње железничке пруге Ниш–Димитровград и завршетак изградње гасног интерконектора са Бугарском.

Препоруке Комисије из прошле године делимично су спроведене и у великој мери остају важеће. У наредној години Србија нарочито треба да:

- настави са унапређењем својих транспортних и енергетских инфраструктурних веза, обезбеђујући квалитет и транспарентност у складу са стандардима ЕУ;
- заврши процес издавања дозвола за гасни интерконектор Србија–Бугарска и да га пусти у рад; започне изградњу деонице III Трансбалканског коридора за пренос електричне енергије и настави са припремом пројекта за деоницу IV између Србије, Босне и Херцеговине и Црне Горе;
- заврши припрему пројекта и покрене поступак набавке за радове на модернизацији железничких деоница на Коридору X од Београда до Ниша.

Поглавље 27: Животна средина и климатске промене

Србија је постигла **известан ниво припремљености** у области животне средине и климатских промена. Остварен је **добар напредак**, првенствено када је реч о правним прописима који се односе на управљање отпадом, о интегрисаним дозволама за контролу индустријског загађења, као и о усвајању Програма прилагођавања на измењене климатске услове и Националног енергетског и климатског плана (НЕКП).

Препоруке Комисије из прошле године делимично су спроведене и у великој мери и даље важе, нарочито у погледу потребних приоритетних реформи. У наредној години Србија нарочито треба да:

- спроведе мере наведене у: (i) акционом плану за развој административних капацитета; (ii) плану нискоугљеничног развоја; и (iii) програму заштите ваздуха; побољша институционалну структуру и обезбеди координацију унутар Владе;

- усвоји правне прописе у складу са правним тековинама ЕУ који се односе на процену утицаја на животну средину (ПУЖС), стратешку процену утицаја на животну средину (СПУЖС) и Директиву о кривичним делима против животне средине; обезбеди да све инфраструктурне инвестиције буду у складу са правним тековинама ЕУ у области животне средине и климе, као и националним и међународним обавезама у погледу природе и воде, као и да осигура учешће јавности;
- спроведе обавезе у оквиру Плана Енергетске заједнице за декарбонизацију, нарочито у погледу мониторинга, извештавања, провере и акредитације (МИПА) ради одређивања цене за угљеник и усклађивања са системом ЕУ за трговину емисијама (ETS).

КЛАСТЕР 5: РЕСУРСИ, ПОЉОПРИВРЕДА И КОХЕЗИЈА

Поглавље 11: Пољопривреда и рурални развој

Србија је достигла **известан ниво припремљености** у области пољопривреде и руралног развоја. Остварен је **ограничен напредак** у јачању капацитета *IPARD* агенције и побољшању укупне ефикасности у спровођењу Инструмента за претприступну помоћ за рурални развој (*IPARD*).

Препоруке Комисије из прошле године делимично су спроведене те углавном и даље важе. У наредној години Србија треба нарочито да:

- предузме мере у циљу бољег спровођења и избегавања даљих губитака *IPARD* фондова, пре свега кроз појачану изградњу капацитета; обезбеди несметано преношење поверених *IPARD* мера на период 2021–2027. године и припреми нове мере за поверавање;
- ажурира и убрза спровођење акционог плана за усклађивање са правним тековинама ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја и усвоји законодавство о органским производима и политици квалитета које је релевантно за заједничку организацију тржишта;
- усвоји националну стратегију за пољопривреду и рурални развој.

Поглавље 12: Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика

Србија је **умерено припремљена** у области безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике. **Није забележен напредак** током извештајног периода.

Препоруке Комисије из прошле године нису спроведене те и даље важе. Током наредне године, Србија треба нарочито да:

- усвоји оквирно законодавство о безбедности хране, службеним контролама, добробити животиња и генетички модификованим организмима, усклађено са правним тековинама ЕУ; ојача административне капацитете како би се обезбедила исправна примена.

→ усвоји и започне спровођење националног плана за усклађивање законодавства са стандардима квалитета ЕУ за сирово млеко.

→ да приоритет процесу унапређења објеката за храну ради усклађивања са правним тековинама ЕУ.

Поглавље 13: Рибарство и аквакултура

Србија је **умерено припремљена** у области рибарства и аквакултуре. **Није забележен напредак** током извештајног периода.

Препоруке Комисије из прошле године нису спроведене те и даље важе. У наредној години, Србија треба да:

- усвоји акциони план како би се обезбедило постизање потпуне усклађености са правним тековинама ЕУ до датума приступања, нарочито у погледу организације тржишта, аквакултуре, прикупљања података, контролних мера, као и незаконитог, непријављеног и нерегулисаног (ННН) риболова;
- реши озбиљан недостатак кадрова у органима одговорним за развој политика и контролу за спречавање превара у области рибарства (укључујући граничне контроле).

Поглавље 22: Регионална политика и координација структурних инструмената

Србија је **умерено припремљена** у области регионалне политике и координације структурних инструмената. Остварен је **известан напредак** у погледу прошлогодишњих препорука, нарочито спровођењем делова акционог плана о кохезионој политици, као што је усвајање оперативних програма и алата за праћење испуњења услова за спровођење.

Препоруке Комисије из прошле године су делимично спроведене те у великој мери и даље важе. У наредној години Србија треба нарочито да:

- усвоји и спроведе свеобухватну политику задржавања и реши недостатак особља у кључним институцијама које управљају фондовима ЕУ;
- настави да побољшава капацитет за индиректно управљање *IPA* програмима, нарочито да би се избегло касно закључивање уговора и припремило за *ex post* контролу оперативних програма;
- даље разради национални развојни план; настави са јачањем институционалног оквира за кохезиону политику; започне активности у правцу фискалне децентрализације и уравнотеженијег регионалног развоја; и изгради отпоран екосистем који укључује све нивое власти и релевантна недржавна тела, у складу са начелом партнерства.

Поглавље 33: Финансијске и буџетске одредбе

Србија је остварила **известан ниво припремљености** у области финансијских и буџетских одредби. **Није забележен напредак** у спровођењу прошлогодишњих препорука.

Препоруке Комисије из прошле године нису спроведене те и даље важе. Током наредне године, Србија треба нарочито да:

развије организационе и процедуралне везе између институција укључених у систем сопствених средстава;

настави са припремама за испуњавање посебних административних услова за сопствена средства како је утврђено у прописима о сопственим средствима, укључујући израду акционог плана са временским распоредом за испуњавање административних услова.

КЛАСТЕР 6: СПОЉНИ ОДНОСИ

Поглавље 30: Спољни односи

Србија је **умерено припремљена** у области спољних односа. **Напредак није забележен**. Потребно је ојачати капацитет за решавање кључних изазова у трговинској политици, нарочито да би се остварио напредак у погледу приступања Светској трговинској организацији (СТО), где опет није забележен напредак. Након истека претходног сета трговинских ограничења у октобру 2023. године, Србија је увела низ нових *de facto* и *de iure* препрека у трговини. То укључује нова квантитативна ограничења увоза сунцокретовог уља и маргарина и забрану увоза пелета у неусаглашености са ССП.

Препоруке Комисије из прошле године нису спроведене и углавном важе и даље. У наредној години Србија треба нарочито да:

- хитно уклони преостала неоправдана трговинска ограничења и уздржи се од увођења нових;
- усвоји Закон о генетички модификованим организмима усклађен са СТО, како би наставила преостале билатералне преговоре о приступу тржишту и финализирала приступање СТО; и
- настави да спроводи мере утврђене у Акционом плану за заједничко регионално тржиште за период 2021–2024, предузме неопходне кораке за спровођење Додатног протокола 7 о решавању спорова Споразума ЦЕФТА и спроведе мере у оквиру новог акционог плана за период 2025–2028.

Поглавље 31: Спољна, безбедносна и одбрамбена политика

Србија је **умерено припремљена** у области заједничке спољне, безбедносне и одбрамбене политике. Током извештајног периода начелно **није забележен напредак** јер су обрасци усклађивања Србије у великој мери непромењени, док су извесне радње и изјаве Србије биле у супротности са ставовима спољне политике ЕУ. Србија је са Руском Федерацијом одржала односе на високом нивоу, што отвара питање о стратешком усмерењу Србије. Држава је такође интензивирала односе са Кином. У ово је укључено ступање на снагу Споразума о слободној трговини са Кином 1. јула 2024. године, што има стратешки значај. Србија је наставила сарадњу са ЕУ у погледу незаобилажења санкција и наставила је да пружа подршку Украјини. Србија је наставила да учествује и значајно доприноси мисијама и операцијама ЕУ за управљање кризама у оквиру заједничке безбедносне и одбрамбене политике.

Прошлогодишње препоруке нису спроведена те и даље важе. У наредној години Србија треба нарочито да:

- унапреди, као приоритет, своју усклађеност са заједничком спољном и безбедносном политиком ЕУ (ЗСБП), укључујући рестриктивне мере, као и да избегава радње и изјаве које су у супротности са ставовима спољне политике ЕУ;
- настави са интензивирањем деловања на спречавању било каквог покушаја коришћења територије Србије или правних лица регистрованих у Србији зарад заобилажења рестриктивних мера ЕУ;
- уложи кредибилне напоре да се затвори простор за страно мешање и манипулацију информацијама, укључујући дезинформације, и предузме мере за изградњу друштвене отпорности на њих и друге облике хибридних претњи.

1.3. СТАЊЕ У ПРЕГОВОРИМА О ПРИСТУПАЊУ

Кластери	Поглавља/области	Стање
Основе <i>Сва поглавља су отворена</i>	23 – Правосуђе и основна права 24 – Правда, слобода и безбедност 5 – Јавне набавке 18 – Статистика 32 – Финансијска контрола ...Економски критеријуми ...Функционисање демократских институција ...Реформа јавне управе	Отворено јула 2016. године Отворено јула 2016. године Отворено децембра 2016. године Отворено децембра 2018. године Отворено децембра 2015. године
Унутрашње тржиште <i>4 отворена поглавља</i>	1 – Слободно кретање робе 2 – Слобода кретања радника 3 – Право пословног настањивања и слобода пружања услуга 4 – Слободно кретање капитала 6 – Право привредних друштава 7 – Права интелектуалне својине 8 – Конкуренција 9 – Финансијске услуге 28 – Заштита потрошача и здравља	Србија ради на испуњавању мерила за отварање Нацрт заједничке позиције ЕУ у Савету Нацрт заједничке позиције ЕУ у Савету Отворено децембра 2019. године Отворено децембра 2017. године Отворено јуна 2017. године Србија ради на испуњавању мерила за отварање Отворено јуна 2019. године Нацрт заједничке позиције ЕУ у Савету
Конкурентност и инклузивни раст	10 – Дигитална трансформација и медији 16 – Опорезивање 17 – Економска и монетарна политика	Нацрт заједничке позиције ЕУ у Савету Извештај о испуњености мерила за отварање поглавља у Савету Отворено децембра 2018. године

<p><i>5</i> отворених поглавља</p>	<p>19 – Социјална политика и запошљавање 20 – Предузетништво и индустријска политика 25 – Наука и истраживање 26 – Образовање и култура 29 – Царинска унија</p>	<p>Извештај о испуњености мерила за отварање поглавља у Савету Отворено фебруара 2017. године Отворено децембра 2016. године и привремено затворено Отворено фебруара 2017. године и привремено затворено Отворено јуна 2017. године</p>
<p>Зелена агенда и одржива повезаност <i>Сва поглавља су отворена</i></p>	<p>14 – Транспортна политика 15 – Енергетика 21 – Трансевропске мреже 27 – Животна средина и климатске промене</p>	<p>Отворено децембра 2021. године Отворено децембра 2021. године Отворено децембра 2021. године Отворено децембра 2021. године</p>
<p>Ресурси, пољопривреда и кохезија <i>2</i> отворена поглавља</p>	<p>11 – Пољопривреда и рурални развој 12 – Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика 13 – Рибарство и аквакултура 22 – Регионална политика и координација структурних инструмената 33 – Финансијске и буџетске одредбе</p>	<p>Извештај о испуњености мерила за отварање поглавља у Савету Србија ради на испуњавању мерила за отварање Отворено јуна 2018. године Извештај о испуњености мерила за отварање поглавља у Савету Отворено јуна 2018. године</p>
<p>Спољни односи <i>1</i> отворено поглавље</p>	<p>30 – Спољни односи 31 – Спољна, безбедносна и одбрамбена политика</p>	<p>Отворено децембра 2017. године Извештај о скринингу у Савету</p>

Није део кластера:

Поглавље 34 – Институције, тренутно није применљиво за Србију

Поглавље 35 – Остала питања (укључујући нормализацију односа између Србије и Косова), отворено децембра 2015. године

* * *

2. КЛАСТЕР 1: ОСНОВЕ ПРОЦЕСА ПРИСТУПАЊА

2.1. ФУНКЦИОНИСАЊЕ ДЕМОКРАТСКИХ ИНСТИТУЦИЈА И РЕФОРМА ЈАВНЕ УПРАВЕ

2.1.1. Демократија

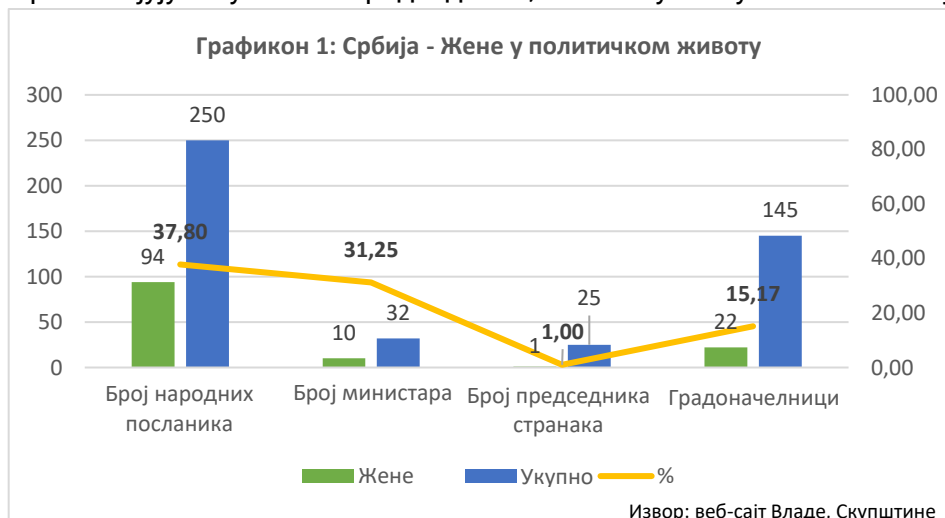
Биланс резултата функционисања демократских институција и процеса је мешовит. У сазиву Народне скупштине која је изабрана у децембру 2023. године постоји плурализам, али и даље има политичке поларизације, како у Народној скупштини, тако и изван ње. *ODIHR* је идентификовао и побројао неправилности на изборима одржаним у децембру 2023. године. Опозиција је довела у питање законитост и легитимитет избора, али се наставила расправа о изборним реформама, након које је већина опозиционих странака учествовала на локалним изборима у јуну 2024. године. Слобода окупљања је и даље загарантована. Након избора су одржане мирне демонстрације, осим једног случаја у којем је дошло до насилних инцидената, а у јулу и августу је одржан већи број демонстрација против експлоатације литијума. Известан број лица је ухапшен, против учесника постизборних демонстрација и демонстрација против експлоатације литијума су подигнуте оптужнице због „позивања на насилну промену уставног уређења”, а неки од тих случајева су касније решени споразумом о признању кривичног дела. Пријављени су и случајеви саслушања и претреса станова активиста за заштиту животне средине, а и праксе задржавања и испитивања активиста и представника ОЦД на граници. Неким страним грађанима није био дозвољен улазак у Србију на основу списка „морално и политички непожељних странаца”. Власти су потврдиле да постоји такав списак и обавезали су се да ће тај списак бити укинут.

Често прибегавање расписивању превремених избора током претходних година је негативно утицало и на поверење јавности у функционисање демократских институција.

Избори

Превремени парламентарни и покрајински (у Војводини) избори и локални избори у Београду и у још 64 града и општине су одржани 17. децембра 2023. године. Излазност на републичким изборима је у просеку била 58,8%. У свом завршном извештају, Мисија за посматрање избора ОЕБС/*ODIHR*-а је закључила да је на изборима „иако технички добро организованим, на којима су бирачи имали избор између алтернативних политичких опција, доминирало преовлађујуће учешће председника, чиме су се уз систематску предност владајуће странке, створили неједнаки услови за изборне учеснике.”

Надзорна тела су и даље веома неефикасна када је реч о одвраћању од кршења закона током изборног периода. Мада су медији извештавали о свим кандидатима

на изборима, у складу са законом, они нису били једнако заступљени у информативним програмима током изборне кампање. Опозиционе странке су конкретно довеле у питање законитост избора у Београду где су домаћи посматрачи на изборима констатовали неправилности на 21% бирачких места. Опозиција је поднела захтев Уставном суду да поништи све изборне резултате. Суд још увек није донео одлуку о тим захтевима, а у Београду су одржани протести.

У марту 2024. године поново је почела са радом међуресорна радна група Владе, након чега су уследиле консултације између странака у Колегијуму Народне скупштине и успостављање нове скупштинске радне групе за унапређење изборних услова, у инклузивнијем формату који је укључивао експертске организације цивилног друштва (ОЦД), где је председавајући представник ОЦД. Нова радна група у почетку није остварила значајан напредак и због тога је њен правни основ измењен у јуну 2024. године. Закон о локалним изборима је измењен и допуњен у априлу 2024. године, а у мају 2024. године је измењен и допуњен Закон о јединственом бирачком списку, на иницијативу опозиције, како би се спречиле злоупотребе у коришћењу фиктивних адреса пребивалишта за сврхе „миграције бирача“. Локални избори који је требало да се одрже у лето 2024. године, одржани су 2. јуна, паралелно са новим београдским изборима, који су расписани јер није било могуће оформити већину и конституисати Скупштину Града Београда у законском року.

У склопу спровођења препорука ОЕБС/ОДИХР-а, припремљени су нацрти измена и допуна пет закона (Закона о избору народних посланика, Закона о локалним изборима, Закона о Уставном суду, Закона о финансирању политичких активности и Закона о спречавању корупције) али их тек треба финализовати. Што се тиче ових измена и допуна закона, ОЕБС/ОДИХР је учествовао у консултацијама, а у свом мишљењу је закључио да, мада предложене измене и допуне, уопштено говорећи, представљају позитиван корак ка испуњавању одређених препорука ОЕБС/ОДИХР-а, припрема тих измена и допуна не представља свеобухватну реформу изборног законодавства. Србија је потражила и технички савет од ОЕБС/ОДИХР-а о приступу и модалитетима ревизије бирачког списка, а ОЕБС/ОДИХР је издао два мишљења. У октобру 2024. године, радне верзије нацрта измена и допуна Закона о јединственом бирачком списку и нацрта измена и допуна Закона о спречавању корупције су послате ОЕБС/ОДИХР-у на мишљење. У исто време, предузети су први кораци да се реше неки од административних и организационих аспеката препорука ОЕБС/ОДИХР-а.

На локалним и београдским изборима 2. јуна 2024. године су учествовали посматрачи из ОЕБС/ОДИХР-а, у чијем извештају је закључено да су избори били „добро спроведени и бирачима су понуђене различите политичке алтернативе, али да се разлог за забринутост јавио због широко распрострањених притисака на запослене у јавном сектору, злоупотребе државних ресурса и медија који су фаворизовали владајућу коалицију што је негативно утицало на овај процес“.

Упркос неким мерама за постизање уједначеније заступљености, жене су и даље недовољно заступљене у политичком животу. Видљивост жена кандидата је била ограничена током кампање и оне су углавном биле представљене у традиционалном окружењу, док се кампања ретко бавила питањима у вези са родном равноправношћу.

Народна скупштина

Треба ојачати делотворност, аутономију и транспарентност Народне скупштине, као и улогу парламентарне опозиције, да би се обезбедило спровођење неопходног система

поделе и контроле власти. Делотворно коришћење скупштинских овлашћења је ограничено чињеницом да Народна скупштина нема годишњи план рада, а дневни ред зависи од Владе. Нови сазив Народне скупштине је формално конституисан 6. фебруара 2024. године. Међутим, ново руководство је изабрано тек 20. марта 2024. године. Од шест потпредседника, три су жене, један је представник опозиције, а двоје су припадници националних мањина. И Влада и опозиција активно учествују у раду Народне скупштине. Међутим, опозиционе странке из претходне коалиције „Србија против насиља” и из коалиције НАДА су одбиле да заузму места потпредседника Народне скупштине и председника одбора. Стога, председници само 2 од (укупно) 20 одбора су из редова опозиције. Пленарне седнице и седнице одбора су и даље обележене тензијама, увредљивим говорим и повременим инцидентима, а код председнице Народне скупштине понекад изостаје непристрасна реакција. Скоро све усвојене законе и предлоге закона поднела је Влада. Прва седница редовног пролећног заседања новог сазива Народне скупштине је одржана 22. априла 2024. године, а Народна скупштина је од свог конституисања одржала само четири седнице. Настављена је пракса спајања великог броја неповезаних тачака дневног реда. Одржано је шест јавних слушања 2023. године, а 2024. године једно. Ниједна седница за посланичка питања члановима Владе Републике Србије није одржана у другој половини 2023. године, а 2024. године одржана је само једна. Коришћење хитног поступка је 2023. године смањено на 6% (17 од 161 закона је донето у оквиру хитног поступка). У јулу 2024. године, Народна скупштина је одржала расправу у пленуму о годишњим извештајима неких од независних тела за 2023. годину. Међутим, још није одржана расправа о годишњим извештајима Повереника за заштиту равноправности и Заштитника грађана за 2022. и 2023. годину.

Интеграција у ЕУ

Постојећи преговарачки оквир, који је измењен 2021. године, централизован је и политички мотивисан. Министар за европске интеграције је и главни преговарач, док државни секретари воде тимове који пружају подршку Србији у преговорима.

С обзиром на то да је Влада била у техничком мандату током великог дела извештајног периода, Србија није значајно напредовала у погледу усклађивања законодавства. Интерни рок Србије за потпуно усклађивање са правним тековинама ЕУ остаје 2025. година. Министарство за европске интеграције и даље објављује кварталне извештаје о испуњењу Националног програма за усвајање правних тековина ЕУ (НПАА), који је 2023. године био реализован 29%. Очекује се нови ИТ алат који повезује НПАА са Годишњим планом рада Владе, којим ће се, када почне да ради, обезбедити усклађеније планирање законодавства и кохерентност између два програма и њиховог обрачуна трошкова.

Србија наставља да наглашава чланство у ЕУ као свој стратешки циљ. У складу са овим циљем, српске власти треба да ставе много јачи нагласак на доследно, проактивно и објективно информисање о ЕУ и процесу приступања Србије ЕУ. Министарство за европске интеграције је и даље контакт тачка за консултације и учешће цивилног друштва, пословне заједнице и локалних самоуправа у преговарачком процесу. Национални конвент о ЕУ (НКЕУ), кровно удружење организација цивилног друштва за учешће у преговорима о приступању, и даље функционише као чувар јавног интереса у преговорима о приступању. У септембру 2024. године у Београду је отворена Европска кућа, водећи центар за информисање Делегације ЕУ у Србији.

Управљање

Због учесталости превремених републичких избора мандати Народне скупштине су знатно скраћени и Влада ради у техничком својству током дугих периода. Владајућу коалицију чини шест политичких странака/коалиција, укључујући три странке које представљају националне мањине. Представници националних мањина имају министарске положаје, укључујући позицију министра за људска и мањинска права и друштвени дијалог.

Потребно је да се у потпуности оствари аутономија независних тела, да власти признају и поштују њихове улоге, као и да се њихове препоруке следе много пажљивије и благовремено.

Што се тиче **локалне самоуправе**, Закон о финансирању АП Војводине још увек није донет, иако је то предвиђено Уставом. Локални административни капацитети су слаби, а и даље постоје значајне разлике између општина. Надлежности се и даље спроводе на локалном нивоу без одговарајуће анализе потребних капацитета и људских/финансијских ресурса. Спровођење програма за реформу система локалне самоуправе (2021–2025) и даље споро напредује (75% на нивоу мера али само 38% на нивоу активности). Комисија за финансирање локалне самоуправе не сазива редовне састанке и није се састајала током 2023. године.

Цивилно друштво

Појачали су се вербални напади и кампање блаћења против неких ОЦД, између осталог и од стране високих званичника. Кампање су водили и таблоиди, између осталог и у форми обелодањивања података о личности активиста ОЦД. Бранитељи људских права који су били мета напада шпијунским софтвером нису поднели формалну притужбу јер немају поверења у процес. Организације и појединци који критикују власт су и даље под притиском, нарочито они који прате наводне изборне неправилности и штету нанету животној средини или они који протестују против величања ратних злочинаца и против експлоатације литијума. Велики број стратешких тужби против учешћа јавности (*SLAPP*), које нарочито подносе представници националних и локалних органа власти, представља озбиљан разлог за забринутост.

Правни оквир за сарадњу између Владе и ОЦД је у великој мери постоји. Његова примена и даље треба да се побољша и систематизује. ОЦД и даље извештавају да време које је одређено за јавне расправе није довољно и да се њихови коментари на нацрте закона од јавног интереса не узимају у обзир у довољној мери. Србија наставља да спроводи стратегију и акциони план за стварање подстицајног окружења за развој цивилног друштва. Утицај новог Савета за сарадњу и развој цивилног друштва тек треба да се покаже. Потребно је значајно побољшати транспарентност и правичност јавног финансирања цивилног друштва. Неки од кључних изазова су недостатак транспарентних критеријума за одобравање подршке организацијама цивилног друштва, избор независних стручњака у комисијама за оцењивање, као и извештавање о утрошеним средствима.

Цивилни надзор над службама безбедности

Одбор Народне скупштине за контролу служби безбедности је и даље одговоран за цивилни надзор над сектором безбедности. Међутим, овај одбор се није састајао између јула 2023. и маја 2024. године, када је конституисан у новом сазиву Народне скупштине. Закон о отварању досијеа државне безбедности тек треба да буде усвојен. У новембру 2023. године, директор цивилне Безбедносно-информативне агенције (БИА) је поднео

оставку, након што је стављен на списак лица под санкцијама Министарства финансија Сједињених Америчких Држава. Нови директор је именован у јуну 2024. године.

2.1.2. Реформа јавне управе

Стратешки оквир за реформу јавне управе (РЈУ)

Спроводи се свеобухватна стратегија реформе јавне управе (РЈУ) за период 2021-2030. Њен квалитет је задовољавајући, али је потребно побољшати ефикасност њеног спровођења. Средњорочна ревизија стратегије потврдила је неуједначен напредак у различитим областима реформе, при чему је најнефикаснија област пружање услуга. Ова ревизија није довела до било каквих промена. Извештај о спровођењу РЈУ за 2023. годину показује уопштено спор напредак са 58% мера и 39% активности спроведених у 2023. години. Онлајн алат за праћење РЈУ се не ажурира редовно и не пружа тачну и ажурну слику спровођења у целости или по стубовима политике. Механизми координације РЈУ на политичком и административном нивоу су формално успостављени, али су њихова практична употреба и утицај ограничени. Финансијска одрживост и даље изазива забринутост због ослањања на донаторска средства.

Креирање и координација политика

Креирање и координација политика су уређени, али се не спроводе систематски. Систем за квалитетно **креирање политика** је успостављен са јасним скупом одредби које су првенствено инкорпориране у Закон о планском систему. Спровођење регулаторног оквира заостаје за законским роковима. Није остварен значајан напредак у укључивању коментара Секретаријата за јавне политике на нацрте закона и докумената јавних политика и да коначне верзије ових докумената буду у складу са законодавством. Није било нове рационализације секторских стратешких оквира, а само су 3 од 18 сектора до сада оптимизована. Објављивање годишњих извештаја о спровођењу секторских планских докумената је ограничено (око 20%, иако то закон захтева). Национални план развоја, који је требало да буде усвојен 2020. године, још увек није донет. Постоји постепени пораст стопе усвајања средњорочних планова (56% између 2024. и 2026. године), иако је стопа и даље испод рока из 2020. године постављеног за институције на централном нивоу.

Јавне консултације су спроведене у 2023. години за 53% нацрта закона и 31% нацрта других прописа, што је и даље недовољно. Не постоји централно тело задужено за контролу квалитета јавних консултација. Платформа за е-консултације, иако је обавезна, није довољно коришћена (*видети Цивилно друштво под 2.1.1 Демократија*).

Управљање јавним финансијама (УЈФ)

Управљање јавним финансијама је углавном успостављено, али га треба унапредити. Програм реформе УЈФ за период 2021-2025, који покрива све подсистеме УЈФ, спроводи се у складу са својим акционим планом, иако је ревизија из децембра 2023. године додатно смањила његове амбиције. Програм и даље у великој мери зависи од донаторског финансирања, а само 21% је покривено из државног буџета. Годишњи извештаји о мониторингу се објављују ради праћења напретка. Редован дијалог о политикама, укључујући са организацијама цивилног друштва, одржава се једном годишње и могао би бити интерактивнији. Програмско буџетирање треба даље развијати

како би се омогућило адекватно управљање учинком. Већи број буџетских корисника применио је родно одговорно буџетирање. Макроекономске и фискалне прогнозе су добро припремљене. Ипак, веза између стратешких приоритета и буџетских програма је недовољна, а *ad hoc* приоритети често преоптерећују расподелу ресурса. Праћење фискалних ризика треба даље развијати. Фискална стратегија је недовољно искоришћена у процесу припреме буџета. Измене и допуне усвојене у октобру 2023. године побољшале су Закон о јавним набавкама. Међутим, дошло је до повећаног додељивања великих инфраструктурних уговора без транспарентности, често према међународним споразумима или кроз посебне законе. Потребно је пажљиво пратити осетљивост јавних набавки на корупцију.

Потребан је даљи напредак у проширењу обухвата и квалитета интерне финансијске контроле у јавном сектору. Потребно је спроводити унапређени законодавни оквир за интерну ревизију, укључујући нове правилнике за интерну ревизију и сертификацију. Мапа пута за управљачку одговорност тек треба да буде усвојена. Потребно је без одлагања успоставити аналитичке јединице у свим министарствима и службама владе. Тек треба да се примене фискална правила која чвршће обавезују. У септембру 2023. године, Србија је усвојила нову уредбу о капиталним пројектима, укључујући одредбе о информационом систему за управљање јавним инвестицијама. Међутим, пропустила је да развије истински јединствен процес за управљање капиталним инвестицијама јер је ова уредба задржала неколико критичних изузетака.

Србија није остварила напредак у повећању **транспарентности буџета**. Није израђена мапа пута за транспарентност, предбуџетски извештај нити полугодишњи извештај. Министарство финансија не објављује профил извршења буџета на почетку године, што онемогућава анализу евентуалних одступања од постављених циљева. Извештаји о извршењу буџета и даље садрже само основне елементе. Неусклађености у оквиру за рачуноводство и извештавање треба да се реше, а финансијски извештаји у току године и годишњи финансијски извештаји треба да се објављују благовремено. Потребно је повећати учешће јавности у буџетском поступку и надзору над буџетом од стране законодавне власти. Буџет за 2024. годину је усвојен у складу са буџетским календаром, али са веома ограниченом квалитативном проценом и расправом међу заинтересованим странама.

Државна управа и управљање људским ресурсима (УЉР)

Регулаторни оквир за државну управу и управљање људским ресурсима је задовољавајући, али његову ефикасност подрива недостатак доследне примене. Правни оквир за УЉР је солидан. Хоризонтални и вертикални обим државне службе је адекватан, изузев неколико (регулаторних) јавних агенција са већим степеном аутономије које су искључене из система државне службе без оправданих разлога. Законодавство предвиђа **поступке запошљавања и отпуштања засноване на заслугама**, али оставља превелико дискреционо право руководиоцима институција у формирању изборних комисија. Око 10% свих државних службеника запошљава се на одређено време без обавезе да прођу конкурс или друге процене вештина. Што се тиче државних службеника на вишим положајима, недостатак транспарентности у именовању кандидата које препоручује Високи службенички савет и усклађеност са законом и даље остају питања која изазивају

озбиљну забринутост. Већина руководећих позиција и даље је попуњена вршиоцима дужности. Штавише, већина вршилаца дужности нису државни службеници, упркос законској одредби против таквих именованја. Јасна политичка воља и адекватни ресурси за спровођење конкурса за руководеће позиције, као и праћење постепеног смањења великог броја вршилаца дужности, кључни су за хитно решавање прекомерног броја државних службеника на вишим положајима у статусу вршиоца дужности (57% у марту 2024. године).

Србија је остварила делотворну родну равнотежу у јавној управи, укључујући највише руководеће позиције, са 48% жена и 52% мушкараца. Нови информациони систем за УЉР још увек није успостављен. Капацитети јединица за УЉР су и даље слаби и недостаје им стратешка улога. Аутономија административних тела у погледу покретања нових запошљавања, на основу сопствених кадровских планова, ограничена је због ограничења у запошљавању према Закону о буџетском систему. Закон о систему плата запослених у јавном сектору из 2016. године тек треба да ступи на снагу. Национална академија за јавну управу наставила је да унапређује обим и квалитет **обуке** за државне службенике на централном и локалном нивоу. Скоро све (99,8%) институције које имају обавезу да усвоје планове **интегритета** то су и учиниле. Потребни су даљи напори да би се обезбедило потпуно спровођење постојећих планова интегритета у правосуђу и јавној управи, укључујући и на локалном нивоу.

Одговорност управе

Одговорност управе тек треба да се унапреди. Није било напретка у решавању системских организационих проблема администрације, као што су улоге које се преклапају и нејасне линије извештавања, уз ограничену примену концепта управљачке одговорности. Према извештају Заштитника грађана за 2023. годину, више од половине пријављених случајева кршења људских права односило се на **право грађана на добру управу**. Што се тиче **права грађана на приступ информацијама од јавног значаја**, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности решио је 10.594 жалбе у 2023. години, од којих се 37% односило на игнорисање захтева људи који траже информације. Стопа извршења одлука Повереника износила је 74,83% (72,9% у 2022. години). Када је реч о **правима грађана пред Управним судом**, стопа решених предмета била је 35,48% (39,77% у 2022. години) са дугим временом решавања од 2024 дана. Пад учинка Управног суда може се приписати: (i) кашњењима у увођењу вишеслојног система управног правосуђа, који је првобитно планиран за 2022. годину; (ii) недостатку специјализације код малог броја судија; и (iii) растућем броју предмета против „ћутања управе”. Судови су наставили са напорима за побољшање транспарентности објављивањем око 30.760 анонимизираних одлука на својим веб сајтовима и у бази судске праксе Врховног суда. **Права грађана да траже накнаду** су регулисана, али не постоје статистички подаци за праћење њихове примене.

Пружање услуга грађанима и пословном сектору

Пружање услуга грађанима и пословном сектору, нарочито електронских услуга, континуирано се побољшава. Даља побољшања отежана су због фрагментације одговорности и мандата између различитих институција и недостатка наменског система координације.

Напредак у погледу кључних средстава, као што су систем е-потписа у клауду, услуге плаћања прилагођене кориснику и системи дигиталног идентитета, допринео је даљем развоју е-услуга. Оквир интероперабилности је такође успостављен. Постоји више база података повезаних на сервисну магистралу органа јавне управе (информациони систем који повезује главне базе података), а побољшана сервисна магистрала је покренута у децембру 2023. године. Повећан је и број јединствених шалтера у општинама. Иако је пропис о јединственим шалтерима усвојен у октобру 2023. године, и даље не постоје стандарди квалитета за пружање услуга. Остварен је изванредан напредак у повећању ангажовања корисника и развоју механизма за прикупљање повратних информација. Правни оквир за **поједностављење управних поступака** је успостављен, иако је усклађивање секторског законодавства са Законом о општем управном поступку и даље у току. Поједностављење и дигитализација управних поступака настављени су спровођењем програма е-папир.

2.2. ВЛАДАВИНА ПРАВА И ОСНОВНА ПРАВА

2.2.1. Поглавље 23: Правосуђе и основна права

Основне вредности ЕУ обухватају владавину права и поштовање људских права. Делотворан (независан, квалитетан и ефикасан) правосудни систем и делотворна борба против корупције су од највећег значаја, као и поштовање основних права у законодавству и у пракси.

Функционисање правосуђа

Стратешки документи

Стратешки документи постоје а њихова примена тек треба да се унапреди. Главни стратешки документи су ревидирани Акциони план за поглавље 23, усвојен у јуну 2020. године и Стратегија развоја правосуђа 2020–2025, усвојена у марту 2022. Иако се квалитет извештавања о спровођењу Акционог плана за поглавље 23 побољшао последњих година, потребан је даљи напредак у испуњавању прелазних мерила.

Закон о Правосудној академији тек треба усвојити до краја 2024, а пре његовог усвајања потребно је позитивно мишљење Венецијанске комисије. Влада је одлучила да не доноси измене Закона о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштва јер, према њеној анализи, обухват уставних амандмана не захтева измене овог закона. Спровођење стратегије за људске ресурсе (ЉР) и стратегије за информационе и комуникационе технологије (ИКТ) је слабо.

Органи управљања

Органи управљања су успостављени и функционишу адекватно. Постоји потреба да се побољшају аналитички и статистички капацитет Високог савета судства (ВСС) и Високог савета тужилаштва (ВСТ), у складу са стратегијом за људске ресурсе. Уопштено гледано, нови подзаконски акти су креирани кроз партиципативни приступ.

Независност и непристрасност

Независност и непристрасност правосуђа треба да се даље унапреде у вишим и првостепеним судовима. Нови уставноправни оквир јача независност правосуђа. Након усвајања закона који се односе на спровођење уставних амандмана, Србија је усвојила 35 подзаконских аката. Шеснаест је усвојило ВСС, а 19 ВСТ, између осталог, како би се подстакло запошљавање на основу заслуга, дефинисање квалификација, интегритета,

способности и ефикасности кандидата, у складу са новим законима.

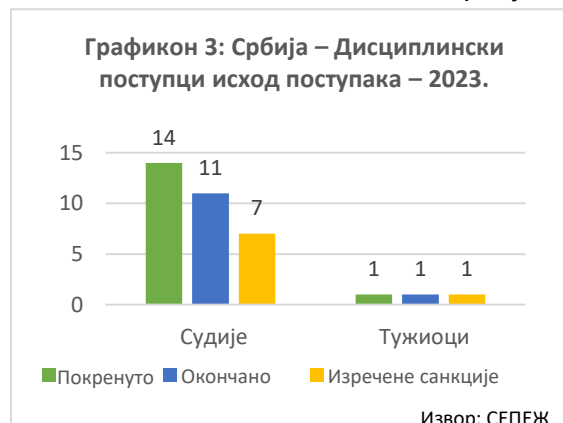
Два подзаконска акта заједничке надлежности између ВСС, ВСТ и Министарства правде тек треба да буду усвојена.

Притисак на правосуђе и тужилаштва и даље је велики. Иако пословници о раду ВСС и ВСТ постављају темељ за делотворнију реакцију у случајевима недозвољеног утицаја, у пракси није уочено

доследно смањење таквог утицаја. Владини функционери, укључујући и неке на највишем нивоу, као и посланици, настављају да јавно коментаришу текуће истраге или судске поступке, као и рад појединих тужилаца и судија. Потребно је у том погледу обезбедити проактивнију улогу оба савета, који су до сада одбили све примљене захтеве за заштиту од недозвољеног утицаја, укључујући пет случајева на чије решавање се чекало крајем 2023. године, али и од стране Владе и Скупштине. Предмети се судијама додељују електронски и насумично путем специјализованог софтвера. Софтвер за аутоматску доделу предмета тужиоцима тек треба развити.

Одговорност

Одговорност правосуђа треба да се унапреди, у складу са новим законским оквиром. Нарочито је потребно унапредити капацитет дисциплинских органа. У 2023. години, поднето је 109 дисциплинских притужби Високом савету тужилаштва (ВСТ). Од тога, основ за покретање дисциплинског поступка утврђен је у једном случају и против тужиоца су изречене санкције. У 2023. години, Високом савету судства (ВСС) је у првом степену поднето 398 дисциплинских притужби, а 14 предлога је прослеђено другостепеној дисциплинској комисији. ВСС је одбацио три предлога и изрекао 15 санкција (укључујући предмете из претходне године), укључујући два предлога за разрешење судија.

Квалитет правосуђа

Квалитет правосуђа треба да се унапреди. Капацитет Правосудне академије, интерно стручно знање, транспарентност иницијалног тестирања и квалитет менторског система треба додатно унапредити. У 2023. години, Правосудна академија је спровела око 230

образовних догађаја, користећи нову платформу за праћење програма обуке. Дубља анализа би помогла бољем дефинисању потреба за обуком. Академија наставља да буде посматрач у Европској мрежи за обуку у правосуђу (*EJTN*) и требало би додатно да користи њену стручност.

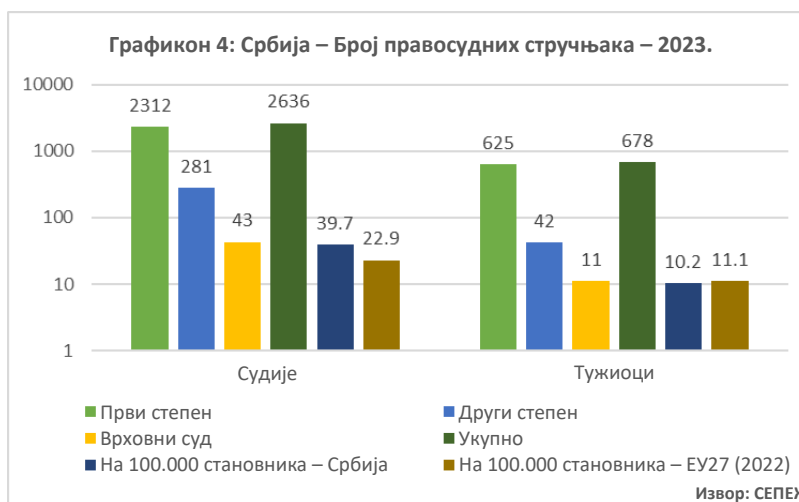
Што се тиче усаглашавања судске праксе, база података о судској пракси проширена је како би укључила уносе из Врховног суда, Привредног апелационог суда, Прекршајног апелационог суда, Управног суда и четири апелациона суда, заједно са базом података Европског суда за људска права (ЕСЉП). Закључно са мартом 2024. године, у бази података било је 429.920 интегралних одлука и 64.585 анонимизованих одлука. Све одлуке Врховног суда су анонимизоване и доступне на веб сајту. Постоји потреба да Врховни суд ефикасније усмерава судску праксу пружањем смерница о спорним правним питањима, нарочито у погледу предмета код којих се понавља поступак.

Србији још увек недостаје свеобухватни систем управљања судским предметима (и документима) који би повезао предмете судова и тужилаштава у Србији. Очекује се да ће систем за управљање предметима за тужилаштва бити завршен у децембру 2024. Рад на систему за управљање предметима за судове званично је почео у септембру 2021. године и тренутно је у застоју. Потребан је даљи рад како би се обезбедило неометано функционисање свих система, укључујући законодавне промене, као и адекватна кадровска и финансијска средства и унапређену комуникациону инфраструктуру. Потребно је више напора да се дигитализује правосудни систем, посебно у погледу комуникације са судовима и коришћења видео-конференција за судска рочишта.

У марту 2024. године, јавни бележници су стекли приступ електронској мрежи нотара ЕУ, одлуком Савета нотаријата Европске уније (*CNUE*). Ова директна комуникација требало би да омогући бржу и безбеднију размену информација и процес утврђивања веродостојности нотарски оверених докумената. Постоје 233 нотарске канцеларије. Комора јавних бележника отворила је конкурсе за два бележника у јуну и јулу 2024. године како би остварила покривеност територија свих основних судова. Закон о јавним бележницима и пратећи закони тек треба да се измене.

На крају 2023. године, од 894 позиције за тужиоце, 216 је било упражњено, док је 678 тужилаца ефективно радило (708 на крају 2022. године). У јануару 2024. године, ВСТ је изабрао 89 тужилаца, а 78 тужилаца је ступило на дужност у првој половини године. За преостале кандидате, поднето је 14 жалби Уставном суду на одлуке о избору.

У 2023. години, ВСС је именовао 281 судију, једног председника суда и 50 вршилаца дужности председника суда. Током овог периода, ВСС је објавио конкурсе за додатних 619 судијских позиција, с обзиром на велики број судија који одлазе у пензију, и за 46 председника судова. На крају 2023. године, од 3102 судијске позиције, 466 је било упражњено, док је

2636 судија радило (2657 на крају 2022. године). У првој половини 2024. године, Високи савет судства именовано је 63 судије.

Уставни суд је наставио да ради у непотпуном саставу, са само 11 од 15 судија закључно са априлом 2024. године. Нису предузети кораци за реформу Уставног суда. Нарочито, увођење квалификоване већине са механизмом за превазилажење застоја при избору неких од судија од стране Скупштине, како је истакла Венецијанска комисија.

Ефикасност

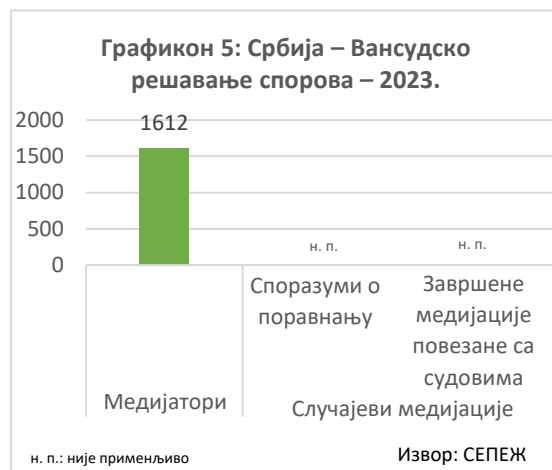
Ефикасност правосуђа треба да се унапреди. Проблеми неједнаког броја предмета међу судијама и тужиоцима наставили су да негативно утичу на учинак и приступ правди.

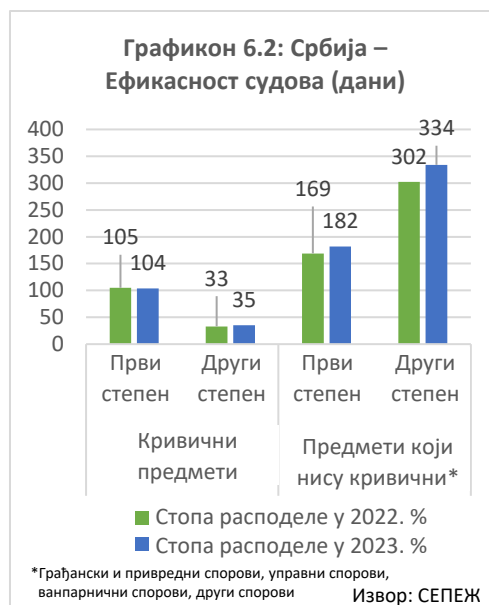
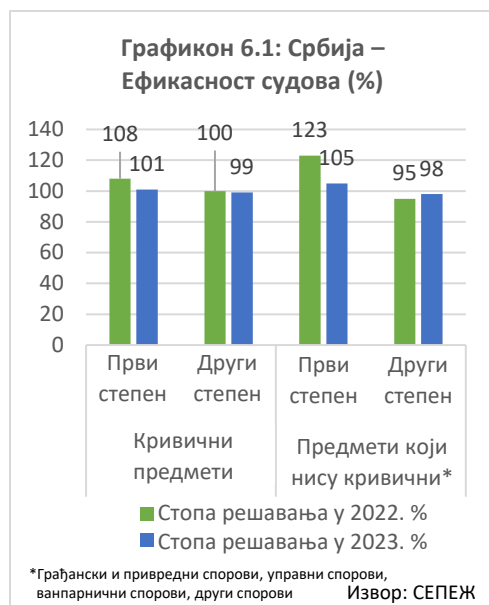
Високи савет судства је покренуо анализу великог броја предмета у судовима како би проценио неједнако оптерећење судија. Амандмани који обезбеђују суђења у разумном року усвојени су у Народној скупштини крајем октобра 2023. године.

У 2023. години, судови су примили и решили мање нових предмета него у 2022. години. Иако је просечна стопа решавања пала у односу на 2022. годину, постојале су значајне разлике између судова. Нарочито, ситуација у Управном суду остаје забрињавајућа, што показује ниска стопа решавања од 35,48%. Спровођење јединственог програма за смањење броја нерешених предмета у периоду 2021-2025. је настављено.

Што се тиче извршења пресуда, у 2023. години судови су примили више нових предмета (239.430) него у 2022. (236.004) и решили мање (237.714) него у 2022. (274.913). Међутим, укупан број предмета који чекају решавање на крају 2023. године смањено се на 29.417.

Ефикасност и транспарентност рада Уставног суда треба да се даље унапреди, а приступ бази података о судској пракси, како домаћих тако и пресуда Европског суда за људска права, треба да буде поједностављен. У 2023. години, суд је примио 22.700 нових предмета, што је 39,70% више него у 2022. години (16.249). Све већи број случајева (42.752 закључно са августом 2024.) чека на решавање пред Уставним судом, у поређењу са 29.672 у 2023. години.

Решавање ратних злочина у држави

Биланс резултата Србије у процесуирању ратних злочина треба да се унапреди.

Тужилаштво за ратне злочине је подигло три нове оптужнице против седам лица, од којих је једно пребачено из Босне и Херцеговине. Једна оптужница још увек није потврђена. На крају 2023. године, судски поступци су били у току у 19 предмета. У 2023. години донете су коначне пресуде у седам предмета, од којих је један укључивао елементе сексуалног насиља. Србија је наставила да избегава подношење оптужница против осумњичених високог профила, а време решавања предмета је било предуго. Србија треба да предузме кораке да убрза темпо решавања предмета ратних злочина и размотри значајан број од преко 1 700 нерешених предистражних предмета, што и даље представља разлог за забринутост. Насупрот ономе што је предвиђено у Националној стратегији за процесуирање ратних злочина из 2018. године, план категоризације предмета још увек није завршен. Нови вршилац функције главног тужиоца за ратне злочине именован је у мају 2024. године, а поступак именовања сталног главног тужиоца је у току.

Настављена је сарадња између Тужилаштва Међународног резидуалног механизма за кривичне судове (МРМКС) и Тужилаштва за ратне злочине. Сарадња са Босном и Херцеговином је настављена, али је примећен слаб напредак у сарадњи са Хрватском и Косовом*. Србија и даље није извршила пресуду Босне и Херцеговине у предмету генерала Ђукића, који борави у Србији.

Политика кажњавања је неуједначена и није систематски усклађена са кривичним санкцијама према тежини кривичних дела. Суђење Миленку Живановићу, бившем генералу и команданту Војске Републике Српске у време извршења наводног кривичног дела, још увек је у току. Српско правосуђе ни у једном кривичном поступку није укључило новчану надокнаду жртвама ратних злочина. Овакав приступ треба променити.

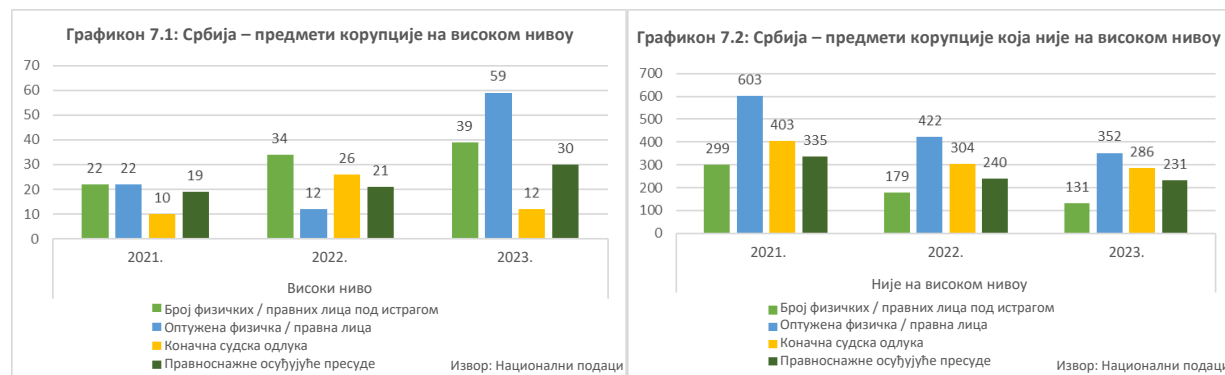
Србија још увек није показала истинску посвећеност истрази и доношењу пресуда у предметима ратних злочина. Одређени број српских политичких странака, политичара и медија наставио је да обезбеђује подршку и јавни простор осуђеним ратним злочинцима, као и да негира ратне злочине, укључујући геноцид у Сребреници, без последица.

Нерешена судбина **несталих лица** која су нестала у сукобима током деведесетих година прошлог века и даље је кључно питање које је неопходно решити на Западном Балкану. Упркос сталном напретку у идентификацији, и даље се 7608 особа води као нестало услед сукоба. Потребни су даљи напори на регионалном нивоу кроз рад у Групи за нестала лица, основаној 2018. године у оквиру Берлинског процеса, како би се ојачала сарадња, као и на билатералном нивоу.

Борба против корупције

Биланс резултата

Постоје побољшања у утврђивању резултата у борби против корупције. Број правоснажних осуђујућих пресуда у предметима корупције на високом нивоу у 2023. години повећан је у односу на претходне године. Јавно тужилаштво за организовани криминал наредило је спровођење истраге против већег броја лица и повећан је број подигнутих оптужница. Први пут од 2019. године, у једном предмету је дошло до коначног одузимања незаконито стечене имовине. Када је реч о одузимању имовинске користи на основу Кривичног законика, било је девет таквих предмета. Србија треба да размотри слабости у истрази и гоњењу у предметима корупције на високом нивоу, нарочито у погледу квалитета прикупљања и извођења доказа и ризика од политички мотивисаног утицаја.

Кад је реч о корупцији која није на високом нивоу, у 2023. години, посебна одељења за сузбијање корупције у вишим тужилаштвима и тужилаштвима опште надлежности наставила су да примају мањи број кривичних пријава него претходних година: 2339 у 2023. години у поређењу са 2695 у 2022. години и 3151 у 2021. години. Ова одељења издала су налоге за спровођење 131 истраге (179 у 2022. години, 299 у 2021. години), а покренуте су и паралелне финансијске истраге против 35 лица (34 у 2022. години и 67 у 2021. години). Укупно су подигнуте 352 оптужнице (422 у 2022. години, 603 у 2021. години), од којих је 58 потврђено од стране судова. Судови су донели првостепене пресуде против 286 лица (304 у 2022. години), а правоснажне осуђујуће пресуде су донете против 231 лица (240 у 2022. години).

У новембру 2023. године, GRECO је објавио Додатак Другом извештају о усклађености за Србију. У извештају је закључено да је Србија задовољавајуће спровела 10 од 13 препорука из четвртог круга евалуације, чиме је завршена процедура усаглашавања за четврти круг.

У децембру 2023. године, Србија је доставила свој извештај о спровођењу препорука које је дао GRECO из петог круга евалуације, чији је циљ спречавање корупције и промовисање интегритета на централном нивоу државе (највише функције у извршној власти) и у органима за спровођење закона. GRECO је проценио да је од 24 препоруке једна препорука

у потпуности испуњена, а 10 је делимично испуњено. Србија треба у потпуности да спроведе препоруке, укључујући оне из четвртог круга које су само делимично спроведене.

Институционални оквир

Институционални оквир за спречавање и борбу против корупције у великој мери је успостављен и задовољавајући је у погледу превентивних мера, али је потребно да се побољша примена закона.

Агенција за спречавање корупције покренула је 264 поступка за утврђивање кршења Закона о спречавању корупције у вези са сукобом интереса (483 у 2022. години). Агенција је поднела 143 захтева за покретање прекршајних поступака због пропуста да се благовремено поднесу пријаве имовине (201 у 2022. години). Треба повећати људске и техничке ресурсе Агенције да би свој посао обављала на свеобухватан начин. Савет за борбу против корупције, који има саветодавну улогу у односу на Владу, објавио је информативне извештаје о стечајним поступцима и финансирању путем бесповратних средстава. Чињеница да власти још увек нису успоставиле конструктивнији однос са Саветом и даље представља озбиљан разлог за забринутост. Поред тога, још увек нема систематских консултација са Саветом о нацртима правних прописа. Нису предузети кораци за додатно повећање буџетских средстава и кадровских капацитета Савета за борбу против корупције.

Јавно тужилаштво за организовани криминал и даље има мањак запослених и нема одговарајући простор за пријем нових запослених.. У специјализованој јединици за организовани криминал у полицији која истражује тешка кривична дела корупције није распоређен довољан број запослених.

Посебна одељења у вишим јавним тужилаштвима треба да имају по једног финансијског форензичара, али су та места и даље непопуњена.

Стратешки документи

Србија је усвојила Националну стратегију за борбу против корупције за период од 2024-2028. године у јулу 2024. године. Усвајање пратећег акционог плана је у току. Да би се осигурала њена делотворна примена, Србија треба да успостави адекватне механизме координације, као и ефикасан систем за праћење и вредновање напретка.

Правни оквир

Правни оквир за борбу против корупције је успостављен, али га је потребно унапредити како у погледу превентивних мера тако и у погледу спровођења закона.

Иако је Закон о спречавању корупције углавном добро осмишљен, постоје недостаци. Нарочито, његова област примене не укључује све високе јавне функционере који су посебно подложни корупцији. Припремљене су измене и допуне овог закона како би се ускладио са препорукама GRECO из петог круга евалуације и препорукама ОЕБС/ОДИХР о финансирању изборних кампања. Србија има релевантно законодавство у областима приступа информацијама од јавног значаја, лобирања и финансирања политичких активности. Међутим, потребно је додатно ускладити ове законе са препорукама ОЕБС/ОДИХР, ОЕCD SIGMA (Подршка за унапређење управљања и руковођења) и GRECO, Агенција за спречавање корупције поднела је Министарству финансија иницијативу за измену Закона о финансирању политичких активности, како би се Закон ускладио са

преосталим препорукама *ODIHR*. Правни оквир за заштиту узбуњивача још увек није усклађен са правним тековинама ЕУ.

У погледу области подложних корупцији, измене Закона о јавним набавкама ступиле су на снагу у јануару 2024. године, што обезбеђује већу транспарентност. Ризик од корупције и даље је висок у случајевима изузећа од примене Закона о јавним набавкама која нису у складу са правним тековинама ЕУ, посебно у контексту међувладиних споразума, што ризикује да угрози њихову делотворност у пракси. У својим извештајима, Државна ревизорска институција (ДРИ) је идентификовала бројне неправилности у области јавних набавки. Важно је да сви субјекти, а нарочито они са значајним јавним расходима, поштују препоруке ДРИ. ДРИ има мањак запослених и потребни су јој додатни технички и финансијски ресурси за делотворно надгледање јавне потрошње.

У погледу репресије, Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције не уређује у довољној мери улогу и мандат Јавног тужилаштва за организовани криминал као координатора у односу на посебна одељења за сузбијање корупције у вишим тужилаштвима. Србија треба да предузме даље кораке да обезбеди делотворну координацију.

Основна права

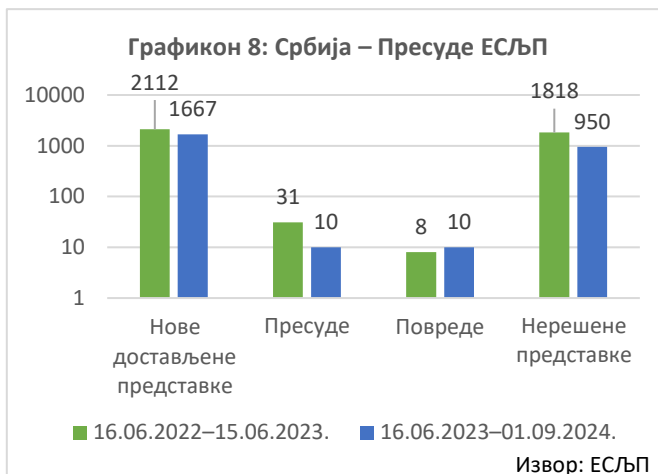
Општи оквир за основна права треба да се унапреди

Међународни инструменти о људским правима

Србија је ратификовала главне међународне инструменте о људским правима, укључујући Опциони протокол уз Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима, ратификован у септембру 2023. године. Србија треба да се стара о доследном праћењу спровођења правних инструмената у овој области.

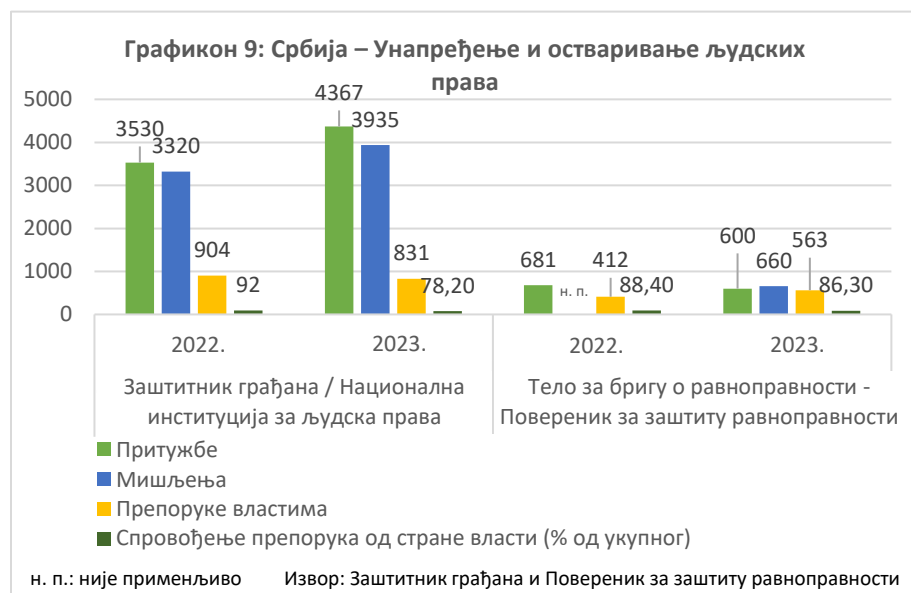
Европски суд за људска права

Током извештајног периода, **Европски суд за људска права (ЕСЉП)** утврдио је кршења Европске конвенције за заштиту људских права, углавном у вези са правом на поштовање приватног и породичног живота, правом на правично суђење и општом забраном дискриминације. Тренутно је 23 предмета под појачаним надзором Комитета министара Савета Европе. Ови предмети се углавном односе на прекомерно трајање судских или привредних поступака и неспровођење домаћих одлука, укључујући оне против друштвених и државних предузећа, као и на лоше поступање полиције. У току је рад на спровођењу механизма који омогућава појединачно обештећење родитељима у предметима сличним предмету *Зорица Јовановић против Србије*. Главна карактеристика овог предмета јесу континуирани пропусти власти у Србији да подносиоцу кривичне пријаве пруже било какве информације о стварној судбини њене нестале бебе која је била збринута у државној болници. Неопходно је обезбедити систематско извршавање пресуда ЕСЉП и

привремених мера, а Србија треба да реши структурне проблеме покренуте овим предметима, укључујући усвајање законодавних мера.

Унапређење и остваривање људских права

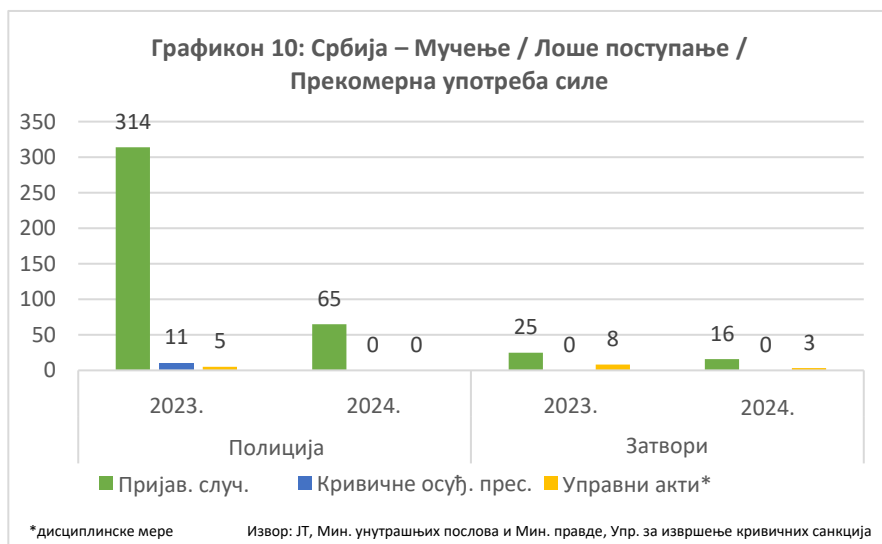

Заштитник грађана треба снажније да реагује поводом кршења људских права и да побољша сарадњу са цивилним друштвом. Закон о Заштитнику грађана захтева само апсолутну већину за његов избор, што представља одступање од Венецијанских начела, којима је одређено да би било пожељно да се Заштитник бира одговарајућом

квалификованом већином. Канцеларија Заштитника грађана и даље ради са мање запослених него што је предвиђено акционим планом за Поглавље 23, честе промене запослених нарушавају ефикасност рада, а још увек недостају и одговарајуће пословне просторије. Скупштина још увек није одржала пленарну расправу о годишњим извештајима Заштитника грађана за 2022. и 2023. годину и није довољно јасно како Заштитник грађана проверава да ли се по препоруци поступило на одговарајући начин. Заштитник грађана затражио је преиспитивање уставности родно осетљивог језика у Закону о родној равноправности, у контексту ширег отпора јавности овом закону.

Спречавање мучења и лошег поступања

Заштитник грађана, у својству Националног превентивног механизма против мучења, треба да побољша сарадњу са цивилним друштвом. Извештај Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или

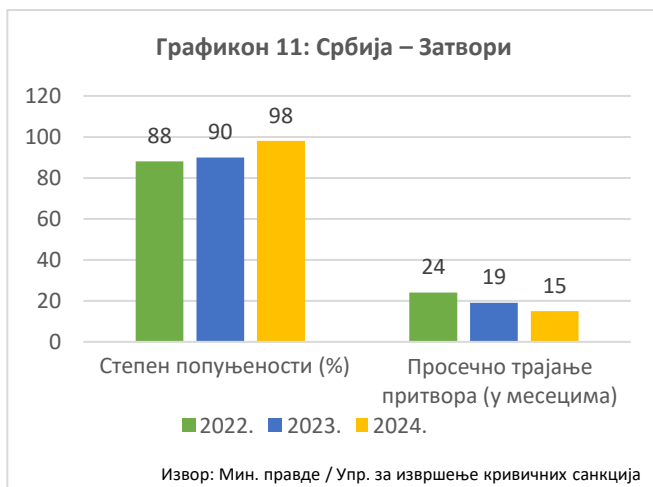

кажњавања (СРТ) о ad hoc посети Србији 2023. године указао је на недостатке у истрагама мучења и других облика лошег поступања и закључио да примена методологије за истраживање оваквих случајева није донела очекиване резултате. Веродостојно снимање

полицејских испитивања уз помоћ аудио и видео опреме, као и заштита права лица у притвору, укључујући право на приступ адвокату без непотребног одлагања и даље су потребни. Србија још увек није ревидирала измене и допуне Кривичног законика из 2019. године којима је уведена казна доживотног затвора без могућности условног отпуста за низ кривичних дела, што је у супротности са Европском конвенцијом о људским правима и повезаном судском праксом.

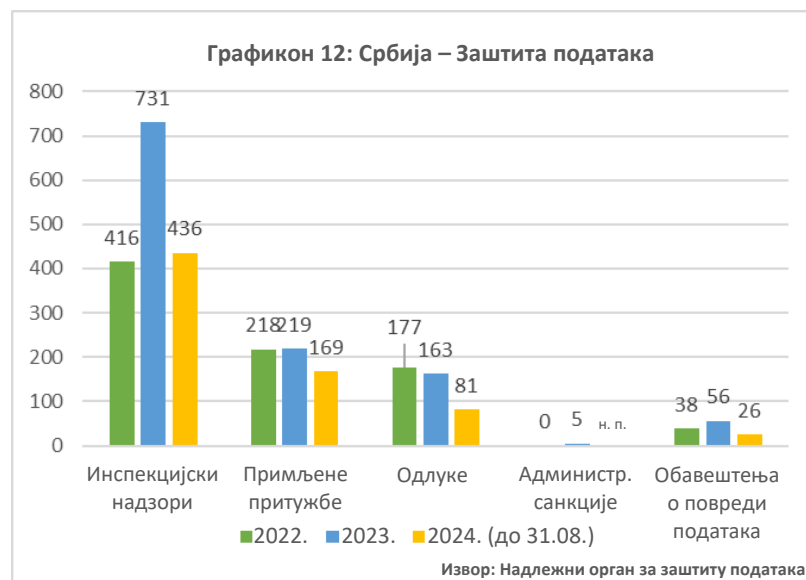
Извршење кривичних санкција

Програм реновирања настављен је у неколико затвора, али пренасељеност, посебно у притвору у предистражном поступку, као и општи услови у Специјалној затворској болници у Београду и даље изазивају забринутост. Програмима ресоцијализације у фази одслужења затворске казне пред отпуштање потребна је додатна подршка. Већина извршених алтернативних санкција се састоји од кућног притвора, а и даље се недовољно користе санкције друштвено корисног рада. Службе за условни отпуст, социјалне службе и службе за запошљавање немају довољно ресурса да се на задовољавајући начин баве старањем о лицима која су одслужила затворске казне.

Заштита података о личности

Закон о заштити података о личности је углавном усклађен са Општом уредбом ЕУ о заштити података (*GDPR*) и Директивом о спровођењу закона (*LED*). Међутим, закон не

садржи довољно добра решења у погледу казни и тешко га је применити у пракси јер укључује одредбе и *GDPR* и *LED*. Процес усаглашавања свих осталих закона у погледу обраде података са Законом о заштити података о личности, који је требало да буде завршен до краја 2020. године, значајно касни. Србија је усвојила стратегију у овој области у августу 2023. године; међутим, акциони план још увек није усвојен. Канцеларија Повереника за

информације од јавног значаја и заштиту података о личности има 110 запослених, док је Акционим планом за поглавље 23 предвиђено 129 запослених. Након претходних негативних мишљења Повереника на процену утицаја коришћења уличног видео-надзора на заштиту података о личности коју је израдило Министарство унутрашњих послова још

увек није израђен законски основ. Потребно је проценити пропорционалност и неопходност предложеног система видео-надзора у јавним просторима. Треба проверити да ли је Србија обрађивала личне податке помоћу софтвера за препознавање лица, што је забрањено Актом ЕУ о вештачкој интелигенцији. Исход истраге Повереника о повреди података о личности деце након масовних убистава у мају 2023. године објављен је тек у марту 2024. године, када је Повереник утврдио да су медији, а не полиција, одговорни за ту повреду. Током протеста након избора у децембру 2023. године, таблоиди су објавили личне податке неких младих учесника протеста. У овом случају, Повереник се прогласио ненадлежним. Када је реч о употреби адреса пензионера од стране владајуће странке у сврху изборне кампање, Повереник је покренуо поступак инспекцијског надзора. Поднета је кривична пријава за фалсификовање потписа и крађу идентитета на листама подршке за кандидате.

Слобода вероисповести или уверења

Слобода вероисповести или уверења је гарантована Уставом и генерално се поштује. Закон о црквама и верским заједницама треба да буде усклађен са стандардима Савета Европе. Србија је наставила са применом Закона о отклањању последица одузимања имовине жртвама холокауста које немају живих законских наследника.

Слобода изражавања

Заштита новинара

Случајеви претњи, застрашивања, говора мржње и насиља над новинарима и новинарима настављају се и на локалном нивоу. Учестале изјаве високих званичника о свакодневном и истраживачком раду новинара производе ефекат уздржавања у погледу слободе изражавања. Стална радна група за безбедност новинара наставила је са брзом реакцијом полиције и тужилаштва у неколико случајева напада и претњи. У 2023. години, јавно тужилаштво покренуло је 76 предмета кривичног гоњења из ове области, у односу на 86 предмета у 2022. години.

Оба новинарска удружења забележила су пораст случајева притисака и физичких напада на новинаре. Напади на два локална новинара из Новог Сада, који су се догодили и од стране посланика владајуће странке, нису наишли на одговарајућу јавну осуду надлежних органа. После необјашњиво одложеног објављивања ослобађајуће пресуде другостепеног суда у фебруару 2024. године, убиство Славка Ђурувије после 25 година и даље је некажњено. Није остварен напредак у друга два случаја убистава, од којих је један сада искључен из даље истраге због апсолутне застарелости. У поновном суђењу у случају подметања пожара у дому истраживачког новинара потврђена је правноснажна осуђујућа пресуда против локалног званичника и (смањена) затворска казна. Случајеви стратешких тужби против учешћа јавности (*SLAPP*) све више ометају рад истраживачких медија и организација цивилног друштва. Србија ће морати да се усклади са правним тековинама ЕУ како би обухватила рано одбацивање очигледно неоснованих тужби и правних средстава против злонамерних судских поступака.

Законодавно окружење

Два медијска закона донета у октобру 2023. године унела су неколико побољшања у законодавство, укључујући јачање правног оквира за независност и транспарентност у раду РЕМ-а и јачање његовог мандата у борби против претњи плурализму медија.

Међутим, оба закона морају се додатно изменити како би се у потпуности ускладили са правним тековинама ЕУ и европским стандардима. Након нових одредаба које дозвољавају друштвима у државном власништву да буду власници медија, потребно је побољшати и мере заштите плурализма медија и уређивачке независности. Потребно је јасно назначити да се антимонополска правила и правила за контролу концентрације примењују на сектор медија. Закон даје изразито ограничене могућности новинарима да извештавају о кривичним поступцима који су у току. Нови акциони план за медијску стратегију за период 2023–2025. године још није усвојен.

Спровођење законодавства/институције

Медијски закони из октобра 2023. године недоследно се примењују. РЕМ је у новембру 2023. године за директора именовано свог досадашњег извршног директора, који је био и једини кандидат. Савет РЕМ-а очекује поновни избор састава до новембра 2024. године, али поступак још није покренут. У току је жалба коју је РЕМ поднео Уставном суду, али она по закону нема суспензивно дејство на спровођење закона. Упркос новим прописима усмереним на јачање независности и ефикасности РЕМ-а, регулаторно тело не извршава у потпуности своје надлежности и још увек постоје озбиљни разлози за забринутост у погледу његове независности у пракси. Такође су уведени краћи рокови за РЕМ да поступи по пријавама, али је *ODIHR* у свом коначном извештају о парламентарним изборима у децембру 2023. године утврдио да је РЕМ „задржао пасиван приступ”. РЕМ није објавио свеобухватан извештај о изборној кампањи, укључујући и извештај у односу на четири канала са националном фреквенцијом. Такође није сачинио извештај о локалним изборима у јуну 2024. године, који, према коначном извештају изборне посматрачке мисије *ODIHR*-а „указује на текуће проблеме у ефикасном надгледању медијског извештавања и обезбеђивању правовремених правних средстава за могућа кршења”. Након доношења нових правних прописа 2023. године, РЕМ је у мају 2024. године донео 15 подзаконских аката. Иако одражавају низ захтева из Директиве о аудио-визуелним медијским услугама, подзаконски акти нису у потпуности одговорили на разлоге за забринутост изнете у претходној јавној расправи, пре свега у вези са праћењем изборних кампања. Конкурс за доделу пете националне фреквенције, расписан 2022. године, још увек није завршен и за то није дат ниједан оправдан разлог. Србија мора да предузме хитне мере да предупреди анти-ЕУ наратив који се шири са бројних медија, као и да се супротстави страном утицају на информације и манипулацију информацијама, најочигледније у контексту агресорског рата Русије против Украјине. Према извештају Повереника за информације од јавног значаја из 2023. године, проценат неспроведених одлука Повереника на притужбе новинара је већи него код других подносилаца притужби, а власти често необелодањивање информација оправдавају тиме што захтеви долазе од новинара.

Јавни радиодифузни сервис

Закон о јавним медијским сервисима тек треба да буде измењен како би се отклонили недостаци утврђени медијском стратегијом. Потребно је решити питања уређивачке аутономије и плурализма. Пристрасно извештавање у корист Владе поткрепљено је агрегираним подацима: *ODIHR* је утврдио да се током изборне кампање децембра 2023. године „председник појавио у око 64% вести које се не односе на изборе на РТС1 [...] и у 52% на регионалној јавној РТВ1”. Овај диспарат израженији је у ванизборним периодима. Локална организација цивилног друштва утврдила је да је током периода од јануара 2023. до јуна 2024. године владајућа странка била обухваћена извештавањем са

92% (94% током изборне кампање у Београду) у централним информативним емисијама РТС, у односу на 8% за опозиционе странке.

Економски фактори

Политички и економски утицај на медије и даље представља разлог за забринутост. Велики број регистрованих медија у комбинацији са ограниченим тржиштем оглашавања стварају економску несигурност, посебно на локалном нивоу. Стога медији често умногоме зависе од јавног суфинансирања. Новим законом побољшане су одредбе о транспарентности оваквих позива утврђивањем обавезујућих критеријума за поштовање Етичког кодекса, које прати Савет за штампу. Нови позиви објављени су почетком 2024. године уз значајно смањено јавно финансирање у једном броју општина, а преостала јавна средства додељују се кроз мање транспарентне поступке као што су набавка услуга информисања и оглашавања.

Структурне организације и услови рада

Новинари и други медијски радници раде у неповољним условима, често без одговарајућих уговора о раду и са нестабилним финансирањем. Постоји неколико синдиката, али нема јасних података о њиховој репрезентативности. Нови закон предвиђа побољшани оквир за услове рада и права новинара. Учинак у пракси тек треба да се види.

Слобода окупљања и удруживања

Иако је законодавство које се односи на слободу окупљања и удруживања начелно у складу са европским стандардима, Србија треба додатно да се усклади са заједничким Смерницама ОЕБС/ОДИХР-а и Венецијанске комисије о слободи мирног окупљања. У својим закључцима из марта 2024. године, Комитет за људска права УН изразио је забринутост због захтева у погледу обавештавања у Закону о јавном окупљању и препоручио Србији да измени своје законодавство. Након децембарских избора одржано је неколико мирних протеста. На једном од њих дошло је до насилних инцидената и одређених случајева хапшења и оптужби за „подстицање на насилно рушење уставног поретка” против учесника, као и накнадних нагодби. Било је и навода о полицијској бруталности, укључујући и против новинара. У јуну 2024. године, Министарство унутрашњих послова није испунило своју обавезу да обезбеди безбедно окружење и уместо тога је забранило фестивал „Мирдита, добар дан” у Београду, иницијативу цивилног друштва која доприноси повезивању људи на Косову и у Србији кроз културне активности. Након протеста против експлоатације литијума који су се током лета одржавали широм Србије, било је извештаја о хапшењима, претресима кућа и заплени ИТ опреме еколошких активиста.

Радна и синдикална права обухваћена су *Поглављем 19. – Социјална политика и запошљавање*.

Имовинска права

Успостављен је институционални и правни оквир. Спровођење кроз правосудни систем и систем реституције у неким случајевима може бити споро и компликовано. Агенција за реституцију наставила је са реституцијом одузете имовине у натури. Влада је издала и обвезнице када реституција у натури није била могућа.

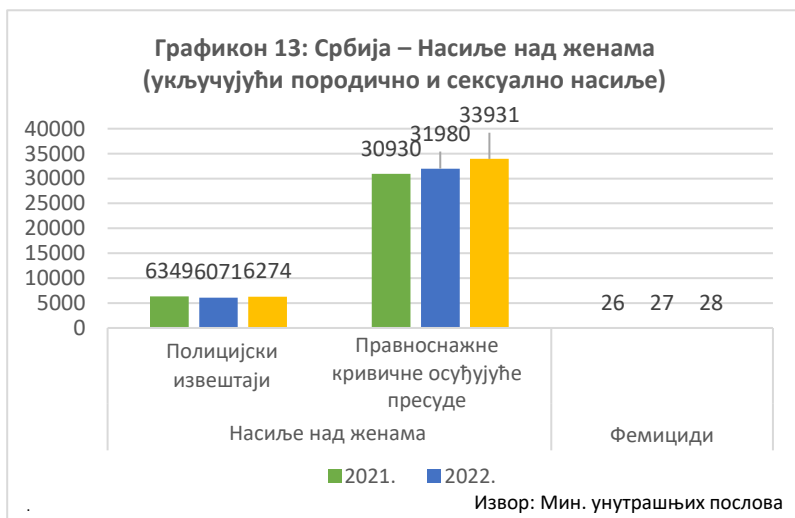
Забрана дискриминације

Потребан је даљи рад на усклађивању закона са правним тековинама ЕУ и европским стандардима. Део Кривичног законика који се односи на забрану и кажњавање кривичних дела због расне припадности тек треба да буде усклађен са правним тековинама ЕУ. Чека се усвајање акционог плана за стратегију борбе против дискриминације за период 2024–2025. године. Комитет за људска права УН у својим закључцима из марта 2024. године указао је на недостатке у прикупљању података о случајевима дискриминације и констатовао мали број осуђујућих пресуда. Канцеларији Повереника за заштиту равноправности Влада још увек није обезбедила одговарајуће људске ресурсе, у складу са одлуком о систематизацији. Говор мржње, претње и насиље и даље су усмерени на браниоце људских права, ромску заједницу, лезбејке, геј, бисексуалне, трансродне, интерсексуалне и квир особе (*LGBTIQ*), као и мигранте. Још увек не постоје централизовани званични подаци о злочинима из мржње рашчлањени по мотивима заснованим на предрасудама.

Родна равноправност

Закон о родној равноправности и Закон о забрани дискриминације усклађени су са правним тековинама ЕУ 2021. године, али их је потребно даље усклађивати са европским стандардима. У јуну 2024. године, Уставни суд је суспендовао доношење одређених аката који произлазе из овог закона, пре свега о родно осетљивом језику, до окончања поступка за оцену уставности. Овим се ризикује штетан утицај на примену Закона о родној равноправности у целини и угрожавање досадашњег напретка. Потребно је уложити више напора да се спроведе законска обавеза укључивања родне перспективе и уклањања родних стереотипа из уџбеника, оспоравања родних стереотипа у јавном дискурсу и прикупљања званичних података рашчлањених по полу. Ромкиње, старије жене, сиромашне жене и жене са инвалидитетом, избеглице и интерно расељене жене и даље трпе вишеструке и међусобно повезане облике дискриминације. *ODIHR* је у свом завршном извештају о децембарским изборима навео мању заступљеност жена у кампањи и препоручио додатне подстицаје.

Акциони план и повезано финансирање стратегије против насиља над женама и насиља у породици за 2021. годину, као и нови акциони план о Резолуцији 1325 Савета безбедности УН о женама, миру и безбедности, све више се одлажу. Потребно је успоставити интегрисани систем за прикупљање и праћење случајева насиља рашчлањен по врсти насиља и односу између починиоца и жртве. У Србији још увек не

постоји поуздана званична статистика о фемцидима. Пријављени су случајеви акушерског насиља, код пацијенткиња које нису добиле одговарајућу медицинску подршку и информације. Омбудсман је у јануару покренуо истрагу у случају мајке Ромкиње. Препоруке Експертске групе за борбу против насиља над женама и насиља у

породици (*GREVIO*) тек треба да се разматрају, као што је измена дефиниције силовања у Кривичном закону како би се она ускладила са Истанбулском конвенцијом коју је Србија потврдила. Веома мали број служби за подршку за случајеве родно заснованог насиља углавном воде организације цивилног друштва и оне раде са ограниченим буџетом. Транспарентност и правичност јавног финансирања у овој области треба значајно побољшати, укључујући и доказивање да су потрошена средства допринела јавном интересу. Полицијски протоколи не налажу сарадњу са специјализованим службама за подршку нити рутинско упућивање жртава, што доводи до недовољног коришћења постојећег стручног знања организација цивилног друштва. Закон против насиља у породици не додељује женама стандардну улогу организација цивилног друштва у изради индивидуалних планова заштите, као што препоручује *GREVIO*, већ њихово учешће оставља дискреционом праву надлежног тужилаштва. Потребно је применити правне одредбе које нуде жртвама могућност да учествују у изради индивидуалних планова заштите. Сигурне куће за жртве родно заснованог насиља немају особље ни одговарајућа финансијска средства. Потребно је посветити пажњу обезбеђивању једнаког приступа сигурним кућама за све жене, укључујући и жене избеглице, мигранткиње, трансродне жене, као и жене из других маргинализованих група. Потребна су одговарајућа финансијска средства да би се обезбедило спровођење националног програма за сексуално и репродуктивно здравље.

Права детета

Србија још увек није потврдила трећи опциони протокол о комуникацијским процедурама Конвенције УН о правима детета. Савет за права детета није се састао 2023. године и поново је успостављен тек у марту 2024. године. Ово тело тек треба да добије подршку техничког тела и међусекторске групе. Не постоји национални акциони план за права детета. Стратегија која се односи на насиље над децом истекла је 2023. године без оцене. Након масовног убиства у школи у мају 2023. године, Србија је усвојила правилник о реаговању образовних установа на вршњачко насиље. Потребно је унапредити секторске протоколе након усвајања општег протокола за заштиту деце од злостављања и занемаривања. Закон о спречавању насиља у породици треба изменити и допунити како би се обезбедило да свако дете које је сведок или жртва породичног/партнерског насиља увек буде укључено у индивидуални план заштите суда.

Србија треба да размотри препоруке Ланцеарот комитета о Конвенцији о заштити деце од сексуалне експлоатације и сексуалног злостављања. Такође треба да измени своје породично право како би се изричито забранило телесно кажњавање деце у породици и дечји бракови. Још увек није усвојен нови Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетника како би се остварила усклађеност са правним тековинама ЕУ и међународним стандардима. Статистички подаци о рањивим групама, рашчлањени по старости и полу, укључујући ромску децу и децу са инвалидитетом, још увек не постоје. Иако је релативно мали број деце смештен под окриље институционалне заштите (мање од 100 деце на сваких 100.000), кршења права детета која се дешавају у великим установама и даље изазивају забринутост.

Особе са инвалидитетом

Србија треба да обезбеди примену одредаба *UNCRPD*-а. У погледу права особа са инвалидитетом, извештаји о спровођењу стратегија за 2022. и 2023. годину још увек нису објављени. Србија тек треба да усвоји спроведбено законодавство за Закон о правима корисника услуга привременог смештаја у социјалној заштити из децембра 2021. године.

Још увек не постоји правни основ да се обезбеди да одлуке о смештају у старачке домове буду предмет редовних судских ревизија. Поступци за лишавања пословне способности треба да буду промењени да би се ојачао положај тих лица, како је наведено у извештају *CPT*-а за 2022. годину. Измене и допуне породичног закона усмерене на укидање постојећег система потпуног лишавања пословне способности још увек нису усвојене. Кашњење у усвајању акционог плана и повезаног финансирања за стратегију деинституционализације до 2022. године представља све већи разлог за забринутост. Жене са инвалидитетом у резиденцијалним установама и даље се суочавају са родно специфичним облицима насиља. Деца са инвалидитетом, која су осетљива на вишеструке облике искључивања и злостављања, чине највећу групу деце у установама будући да су већински заступљена (70%) међу децом која живе у великим резиденцијалним установама.

LGBTIQ особе

Није било помака у вези са нацртом закона о истополном партнерству нити са регулисањем законског препознавања рода, како је планирано у претходној стратегији за борбу против дискриминације. Остају потешкоће, посебно у мањим општинама, у спровођењу измена и допуна Закона о матичним књигама које омогућавају уношење података о промени пола у матичне књиге. Као посматрач рада Агенције Европске уније за основна права, Србија је била обухваћена III истраживањем о поверењу *LGBTIQ*, које је показало да се у Србији 2023. године укупно 45% осећало дискриминисано у најмање једној области живота у години која је претходила истраживању (за ЕУ-27 било је 37%). Спровођење законодавства о злочинима из мржње, укључујући и оне због сексуалне оријентације је и даље неадекватно. Просторије Прајд инфо центра у Београду су биле предмет више напада, а у септембру 2024. године центар је затворен због недостатка финансијске и институционалне подршке. Омбудсман је покренуо истрагу о наводној прекомерној употреби силе од стране полиције против две *LGBTIQ* особе у њиховој кући. Кривична пријава за овај случај је у току у тужилаштву. *LGBTIQ* особе, а нарочито трансродне особе, подложне су насиљу, злостављању и дискриминацији. Због недостатка поверења у институције и страха од секундарне виктимизације, случајеви насиља и дискриминације према *LGBTIQ* особама често се не пријављују. Интерсексуалне особе остају невидљиве и социјално и правно.

Процесна права и права жртава

Правни оквир је само делимично усклађен са правним тековинама ЕУ. Неопходни су континуирани напори за успостављање националне мреже општих и специјализованих пружалаца подршке жртвама, као и за додељивање одговарајућих државних финансијских средстава за запошљавање особа у оквиру општих служби за подршку жртвама на нивоу целе државе у вишим судовима. Не постоји ефикасан механизам упућивања. У вези са приступом правди, постоји потреба за унапређењем капацитета локалних самоуправа за решавање захтева за правну помоћ. Завршена је анализа неопходних измена и допуна Закона о бесплатној правној помоћи, али се његово доношење одлаже.

Заштита мањина

Правни оквир за поштовање и заштиту припадника мањина углавном је успостављен и начелно има подршку, у складу са Оквирном конвенцијом Савета Европе за заштиту националних мањина. Приликом финализације новог *акционог плана за остваривање права националних мањина*, који се све више одлаже, потребно је узети у обзир четврто

мишљење Саветодавног одбора Савета. И даље је важно постојање доброг функционисања и независности савета националних мањина. Припадници албанске националне мањине изразили су забринутост због начина на који полиција проверава статус пребивалишта на југу Србије, што је довело до „пасивизације” одређених адреса. Постоји потреба да надлежни органи подробније објасне јавности како се те провере спроводе. Спровођење *акционог плана за побољшање заступљености Албанаца у институцијама* треба убрзати и остварити опипљива побољшања. Националне мањине су и даље мање заступљене у јавној управи и полицији. Потребно је додатно интензивирати напредак у погледу штампања појединих уџбеника на језицима мањина, као и наставу српског језика као другог језика. Према процени Савета Европе, приступ богослужењу на језицима мањина тек треба да буде омогућен у целој Србији. И даље је недовољан број јавних медијских сервиса на језицима мањина, осим када су у питању поједини локални емитери у Војводини. Било је случајева говора мржње против националних мањина у медијима и од стране посланика.

Роми

Када је реч о инклузији Рома, потребно је стабилно праћење и прикупљање података да би се испуниле обавезе из Познањске декларације. Опис послова за локалне ромске координаторе, педагошке асистенте и здравствене медијаторе и даље није усаглашен и није постао саставни део служби локалне самоуправе, уз додатна финансијска средства. Већина Рома у Србији има лична документа. Потребно је ефикасно спровести и пратити процедуру уписа у матичне књиге рођених, без обзира на статус родитеља. Ученици ромске националности наставили су да примају стипендије кроз афирмативне мере. Стопа напуштања школе и даље је висока, посебно кад су у питању ромске девојчице. Ученици ромске националности су и даље већински заступљени у специјалним школама и одељењима. Прелазак са образовања на тржиште рада је нарочито изазован. Роми су и даље мање заступљени у јавној управи. Легализација ромских насеља треба се решава приоритетно. И даље се дешавају принудна иселења, што представља кршење закона и међународних стандарда. Рани и дечји бракови су и даље проблем за ромске девојчице које живе у ромским насељима. Насиље у породици такође често остаје непријављено.

Избеглице и интерно расељена лица

У Србији од јула 2023. године има 194.171 **интерно расељених лица** (ИРЛ), од којих је 68.500 и даље рањиво и има потребе повезане са расељењем. У току је затварање последњег колективног центра у Бујановцу. Потребно је усвојити нову стратегију за ИРЛ.

2.2.2 Поглавље 24: Правда, слобода и безбедност

ЕУ има заједничка правила која се односе на граничну контролу, визе, спољне миграције и азил. Шенгенска сарадња подразумева укидање граничних контрола у оквиру ЕУ. Постоји и сарадња у борби против организованог криминала и тероризма, као и правосудна, полицијска и царинска сарадња; све уз подршку агенција ЕУ за правосуђе и унутрашње послове.

Борба против организованог криминала

Усклађивање правног оквира који се односи на организовани криминал са правним тековинама ЕУ још увек није завршено.

Институционална структура и усклађивање законодавства

Јавно тужилаштво за организовани криминал (ТОК) и Посебно тужилаштво за високотехнолошки криминал немају довољно људских, материјалних и техничких ресурса за обављање својих задатака. Полицијским службама и даље недостаје заједнички систем за управљање предметима / радним током којим се повезују све институције и омогућава приступ заједничкој бази података. Србија треба да настави да ради на обезбеђивању потпуно функционалног националног криминалистичко-обавештајног система. Србија треба да предузме релевантне кораке како би Канцеларија за повраћај имовине била потпуно функционална, између осталог обезбеђивањем приступа свим релевантним базама података.

Правни оквир Србије који се односи на полицијску сарадњу и организовани криминал није у потпуности усклађен са правним тековинама ЕУ. Он такође не гарантује оперативну самосталност полиције у односу на Министарство унутрашњих послова у предистражној и истражној фази, како би у потпуности била одговорна само тужиоцу. Нови Закон о унутрашњим пословима мораће да обухвати ово питање, као и препоруке Европског комитета за спречавање мучења (СРТ). Измене и допуне Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције треба усвојити да би се побољшало институционално уређење у борби против организованог криминала.

Србија тек треба да спроведе анализу улога и пракси служби безбедности у истрагама предмета тешког и организованог криминала. Важећи Законик о кривичном поступку предвиђа тајно пресретање комуникација које врше и Безбедносно-информативна агенција (БИА) и Војнобезбедносна агенција. Ово треба да буде предмет анализе како би се видело да ли је у складу са најбољом праксом ЕУ. Коришћење служби безбедности у кривичном поступку треба забранити или ограничити на изузетне случајеве у вези са пресретањем комуникација. Треба направити јасну разлику између надлежности за кривичне истраге и прописа о њима и оних који се примењују када постоје безбедносне потребе.

Још увек нису усвојене измене и допуне Кривичног законика којима би се на одговарајући начин инкриминисала трговина оружјем. Усклађивање Закона о оружју и муницији са правним тековинама ЕУ још увек није завршено.

Србија је наставила да спроводи Акциони план за спровођење Стратегије за борбу против прања новца и финансирања тероризма (2020-2024) на задовољавајући начин. Измене и допуне Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела тек треба да буду усвојене.

У марту 2024. године, Србија је усвојила Програм за борбу против трговине људима у Републици Србији за период 2024–2029. године и Акциони план за период 2024-2026. године. Нови Национални координатор за борбу против трговине људима је именован у септембру 2023. године. Савет за борбу против трговине људима је поново успостављен у јулу 2023. године а одржао је свој први састанак у децембру 2023. године. Србија наставља да спроводи Акциони план за спровођење Стратегије контроле малог и лаког оружја у Републици Србији за период 2019–2024. године. Фокална тачка за ватрено оружје је у потпуности функционална.

Стратегија и Акциони план за борбу против високотехнолошког криминала су истекли крајем 2023. године. Кривични законик и Законик о кривичном поступку још увек нису усклађени са Другим додатним протоколом уз Будимпештанску конвенцију Савета Европе о високотехнолошком криминалу.

У децембру 2023. године, Србија је усвојила нову Процену претње од тешког и организованог криминала (SOCTA) како би одредила оперативне приоритете за борбу против тешког и организованог криминала за период 2024-2027. године.

Капацитет за примену и спровођење

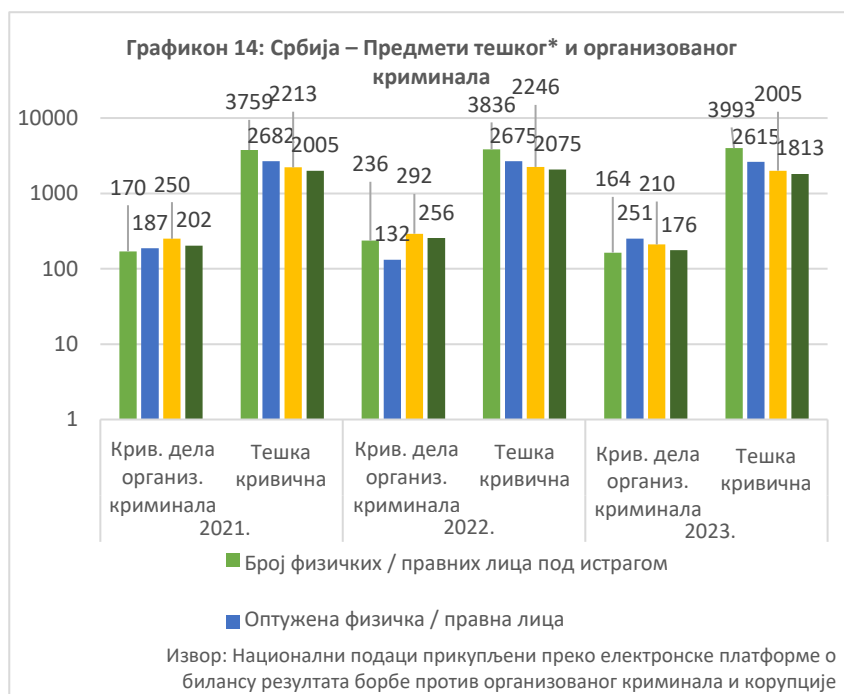
У 2023. години, мада је дошло до знатног повећања броја оптужених лица за организовани криминал (251 у поређењу са 132 у 2022. години), дошло је до смањења броја осуђених лица и оних који су под истрагом. Број предмета у којима су донете правоснажне пресуде (189) је био исти 2023. године као и 2022. године, док је број нових истрага остао стабилан (29) у 2023. години у поређењу са 31 у 2022. години). Коришћење споразума о признању кривице треба пажљиво избалансирати са потребом да се избегне утисак о некажњивости у предметима тешког и организованог криминала. Треба повећати број проактивних истрага заснованих на раду полиције вођеним обавештајним радом, са фокусирањем на предмете високог профила у циљу разбијања великих и међународних криминалних организација.

Од укупно 21 осуђеног лица за **трговину људима**, четири лица су осуђена у контексту организованог криминала (14 у 2022. години), а 17 у оквиру опште надлежности. Имајући у виду миграторне токове преко њене територије, Србија треба да изгради капацитете за откривање могућих жртава трговине људима из трећих земаља, између осталог, злоупотребом безвизних режима.

Године 2023, Центар за заштиту жртава трговине људима је идентификовао 66 жртава трговине људима (62 жртве у 2022. години) и затражио статус

посебно осетљивог сведока. за све њих. Од суштинског је значаја да се жртвама трговине људима пружи одговарајућа заштита током суђења, између осталог и одређивањем статуса посебно осетљивог сведока. То је важно не само да би се избегла поновна виктимизација, већ и да би се прикупили докази о употреби силе, претње или о експлоатацији, како то захтева Кривични законик за ово кривично дело.

Настављена је добра сарадња са *CEPOL*-ом, Евројустом, Европолом и Интерполом, што је довело до хапшења у предметима тешког и организованог криминала и разбијања организованих криминалних група. У 2023. години, преко мрежне апликације *SIENA* размењено је укупно 10.098 порука (9.156 у 2022. години). Србија учествује у Европској мултидисциплинарној платформи за борбу против криминалних претњи (*EMPACT*).

*Подаци о тешким кривичним делима потичу из агрегације предмета прања новца, високотехнолошког криминала, производње и трговине дрогом, кривичних дела повезаних са ватреним оружјем, предмета тероризма, трговине људима и кријумчарења људи. Предмети корупције су приказани у Поглављу 23.

Након два трагична масовна убиства у мају 2023. године, кампања добровољне предаје ватреног оружја (како законитог тако и незаконитог) је довела до прикупљања скоро 117.000 комада оружја, 26.000 експлозивних уређаја и 4 милиона комада муниције у 2023. години. Балистичка лабораторија је акредитована стандардом ISO 17025 у новембру 2023. године. Србија је наставила да се позитивно ангажује на примени Мапе пута ЕУ за свеобухватну контролу малокалибарског и лаког оружја на Западном Балкану (SALW). Међутим, потребни су даљи напори у борби против складиштења, продаје и поседовања нелегалног ватреног оружја, регистрације предатог оружја и трговине оружјем. Године 2023, четири лица су осуђена за кривична дела везана за ватрено оружје у контексту организованог криминала, и покренуте су четири нове истраге.

Године 2023, 38 лица је осуђено за кривично дело приказивања, прибављања и поседовања порнографског материјала и дечје порнографије (50 у 2022. години). Подигнуте су оптужнице против 34 окривљена (40 у 2022. години).

У погледу борбе против прања новца а на основу оптужница специјалног тужиоца за организовани криминал, пет лица је осуђено 2023. године (три 2022. године). Године 2023, 41 лице је осуђено (правноснажном пресудом) за прање новца у судовима опште надлежности. *(Видети и Поглавље 4 - Слободно кретање капитала)*

Финансијске истраге у којима се примењује приступ „следите новац да бисте пронашли кривично дело”, нарочито у случајевима необјашњивог богатства, и даље се не воде доследно током кривичних истрага. Потребне су проактивне кривичне истраге, укључујући планирање пре одузимања имовине и систематско праћење токова новца, усмерене не само на повраћај имовине већ и на прикупљање посредних доказа за необјашњиво богатство. Године 2023, финансијске истраге су покренуте у 125 предмета тешког и организованог криминала (145 у 2022. години) и било је привременог замрзавања и одузимања, као и трајног одузимања имовине у 20 односно 513 предмета.

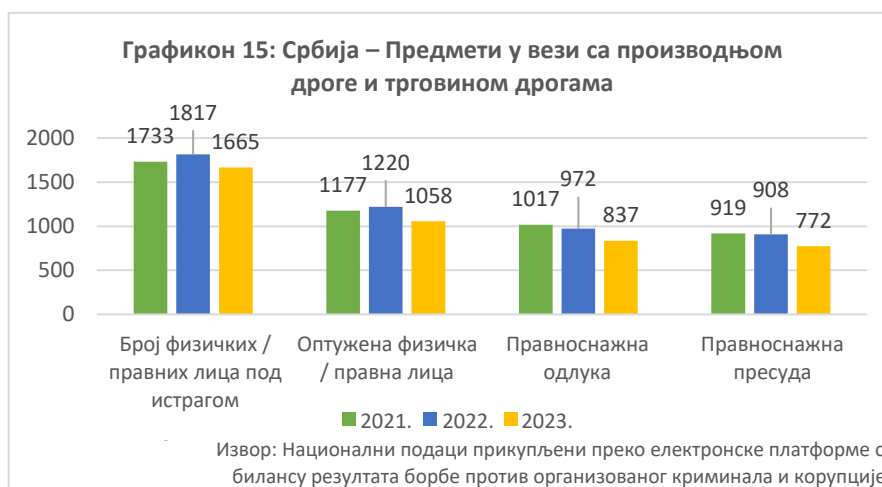
Сарадња у области борбе против дрога

Сарадња у области борбе против дрога је задовољавајућа.

Институционална структура и усклађивање законодавства

Законодавни оквир за психоактивне супстанце је на снази од 2021. године. Потребно је изменити Законик о кривичном поступку, који и даље захтева да се цела заплаћена количина чува као материјални доказ за судски поступак.

Србија је успоставила добар национални систем за рано упозоравање (СРУ) за повезивање са Агенцијом Европске уније за дроге (EUDA) када је реч о новим психоактивним супстанцама и трендовима. Листа

психоактивних контролисаних супстанци је ажурирана једном у 2023. године, и укупно девет нових психоактивних супстанци је додато на листу забрањених супстанци.

Српски Центар за мониторинг дрога и зависности од дрога (NDO) у потпуности је оперативан и попуњена су сва радна места. У службама за борбу против дрога попуњено је 73 од 80 радних места.

Национална Стратегија за спречавање злоупотребе дрога је истекла 2021. године, а нови документ још увек није израђен.

Капацитет за примену и спровођење

Од 772 правоснажне осуђујуће пресуде у 2023. години за производњу дроге и трговину дрогом, шест је било у контексту организованог криминала.

Борба против тероризма

Борбу против тероризма треба побољшати.

Институционална структура и усклађивање законодавства

Србија није донела нити изменила законодавство како би додатно ускладила свој правни оквир са правним тековинама ЕУ у области борбе против тероризма, који је уопштено говорећи у великој мери усклађен. Србија предузима кораке да додатно усклади свој законодавни оквир о критичној инфраструктури са правним тековинама ЕУ.

Национални координатор за спречавање и борбу против тероризма је именован и Национално координационо тело за спречавање и борбу против тероризма је образовано у јулу 2023. године. Нови стратешки документ још увек није израђен иако је претходна стратегија истекла 2021. године. Србија је усвојила извештај о спровођењу претходне стратегије у октобру 2023. године.

Капацитет за примену и спровођење

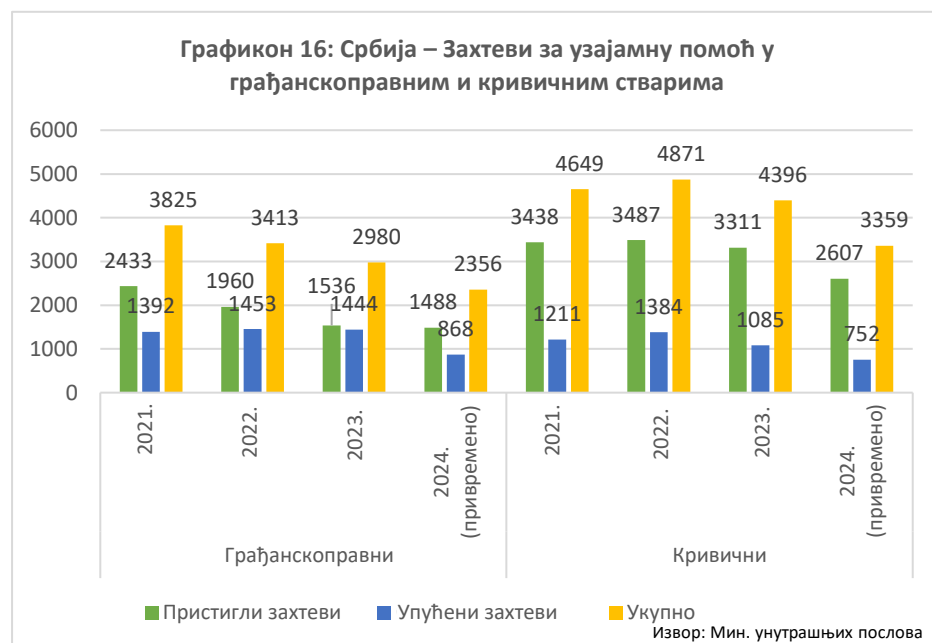
Србија је поднела осми извештај о примени билатералног аранжмана у оквиру Заједничког акционог плана ЕУ и Западног Балкана за борбу против тероризма за Западни Балкан у фебруару 2024. Србија је остварила ограничен напредак у спровођењу Заједничког акционог плана.

Национална база података за спречавање и борбу против тероризма је функционална од јуна 2023. године.

У 2023. години није било осуђујућих пресуда за кривична дела тероризма. Јавно тужилаштво за организовани криминал подигло је оптужницу против једног лица за кривично дело „јавног подстицања на извршење терористичких дела“ (члан 391а Кривичног законика).

Србија је активно учествовала у неколико пројеката анализе Европола и у активностима *CEPOL*-а. Србија је такође учествовала у извесном броју операција и пројеката Интерпола (нпр. *Hotspot Adriatic 2023*).

Паралелно са обављањем предистражних радњи са циљем откривања, доказивања и гоњења кривичних дела тероризма, предузете су предистражне радње у циљу откривања активности финансирања тероризма (72 лица и два удружења грађана су проверени). Није

био правноснажних осуђујућих пресуда за финансирање тероризма.

Правосудна сарадња у грађанскоправним и кривичним стварима

Правосудну сарадњу у грађанскоправним и кривичним стварима треба унапредити. Србија треба да реформише свој правни оквир да би омогућила ефикасну сарадњу и повећала

институционални капацитет како би се смањило време обраде.

Настављено је извештавање о примени Хашке конвенције о међународном остваривању издржавања деце и других чланова породице (*HCCH*) из 2007. године, која је на снази од фебруара 2021. године.

Србија је у 2023. години обрадила 2.980 нових захтева за узајамну помоћ у грађанскоправним стварима и решила укупно 4.022 предмета (укључујући и оне из претходног периода). Просечно трајање поступка за пружање узајамне правне помоћи било је 392 дана.

Евројуст и Србија настављају добру сарадњу у кривичним стварима, посебно преко тужиоца за везу за Србију. У 2023. години установљен је један нови заједнички истражни тим (ЗИТ) поред четири из претходног периода. Још се чека мишљење Министарства правде на нацрт Радног аранжмана за сарадњу са Европским јавним тужилаштвом (*EPPO*).

Србија је у 2023. години обрадила 4126 нових захтева за узајамну правну помоћ у кривичним стварима и решила укупно 4988 предмета (укључујући и оне из претходног периода). Просечно трајање поступка за пружање узајамне правне помоћи било је 465 дана.

Кривични законик и Законик о кривичном поступку тек треба да буде усклађени са правним тековинама ЕУ.

Легалне и ирегуларне миграције

Управљање легалним и ирегуларним миграцијама је задовољавајуће.

Институционална структура и усклађивање законодавства

Законодавни оквир за управљање спољним границама и азилом је у великој мери усклађен са правним тековинама ЕУ. Међутим, још увек је потребно даље усклађивање, као и побољшано спровођење, како би се обезбедила правична и брза обрада захтева за азил.

Србија је допринела управљању мешовитим миграционим токовима ка ЕУ и сарађивала са ЕУ, државама чланицама ЕУ и својим суседима на спровођењу Акционог плана ЕУ за Западни Балкан. Србија је појачала граничну контролу и полицијске операције против лица која се баве кријумчарењем миграната. Очекује се даље усклађивање са визном политиком ЕУ и додатни напредак у погледу свих стубова Акционог плана.

Измене и допуне Закона о странцима и Закона о запошљавању странаца су ступиле на снагу у августу 2023. године. Продужено је трајање дозвола за привремени боравак са 1 на 3 године и носиоцима дозволе је дато право да се пријаве за стални боравак пошто су боравили у Србији три узастопне године (смањено са пет година).

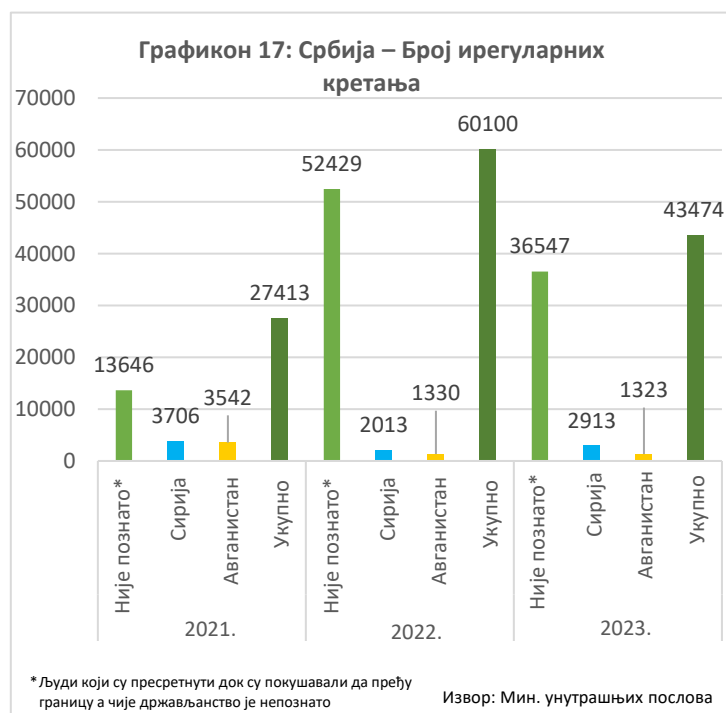
У марту 2024. године, Србија је за једну годину продужила привремену заштиту коју даје свима који су побегли од агресорског рата Русије против Украјине. План реаговања за управљање мешовитим миграцијама је ажуриран и одобрен од стране Владе у марту 2024. године.

Што се тиче сузбијања ирегуларних миграција, одложено је спровођење Стратегија интегрисаног управљања границом за период 2022–2027. године и пратећег Акционог плана (2022–2024).

Као посматрач у Европској миграционој мрежи, Србија је организовала своју прву конференцију, са фокусом на циркуларној миграцији, у децембру 2023. године.

Капацитет за примену и спровођење

Србија и даље, уз подршку ЕУ, прихвата значајан број држављана трећих земаља.

Преговори о споразумима о реадмисији су у току са Турском, Исландом, Аргентином, Грузијом и Украјином. Напори за успостављање сарадње са земљама порекла ирегуларних миграната настављају се са Мароком, Бангладешом, Авганистаном, Алжиром, Ираком, Ираном и Пакистаном.

Број ирегуларних миграната који су прошли кроз Србију 2023. године је опао у односу на претходну годину (са 60.100 у 2022. години на 43.474 у 2023. години). Број случајева кријумчарења је нагло порастао са 1.909 у 2022. години на 4.064 у 2023. години.

Србија је покренула велику полицијску операцију у последњем

тримесечју 2023. године против кријумчара и миграната који су нелегално присутни у земљи. У августу 2024. године, због знатно мањег броја миграната који су били присутни у земљи, Комесаријат за избеглице и миграције је одлучио да смањи капацитет система за прихват и систем за азил. Седам од 17 центара су функционални на јужној и западној граници и у близини Београда. Постоји план за ванредне ситуације за случај наглог пораста. Уопштено гледано, капацитети за прихват су адекватни. Полицијске операције и појачана контрола кретања су се наставиле у првом тримесечју 2024. године.

Азил

Потребно је побољшати управљање азилом.

Институционална структура и усклађивање законодавства

Правни оквир Србије је у великој мери усклађен са правним тековинама ЕУ, али је и даље потребно даље усклађивање, као и побољшање примене, како би се обезбедила правична и брза обрада захтева за азил.

Србија има институције потребне за управљање захтевима за азил. Шеф Канцеларије за азил је именован у септембру 2023. године да би надзирао рад азила и службеника задужених за регистрацију и обезбедио општи квалитет одлука о азилу.

Трећи план пута за сарадњу (за период 2024-2026. године) са Агенцијом Европске уније за азил (EУАА) је израђен, и чека се његово коначно одобрење.

Правилник о изгледу и садржини образаца путне исправе за избеглице је донет у новембру 2023. године, што је омогућило Канцеларији за азил да изда путне исправе избеглицама, као што то предвиђа Закон о азилу и привременој заштити. У фебруару 2024. године, Канцеларија је почела да издаје путне исправе за избеглице.

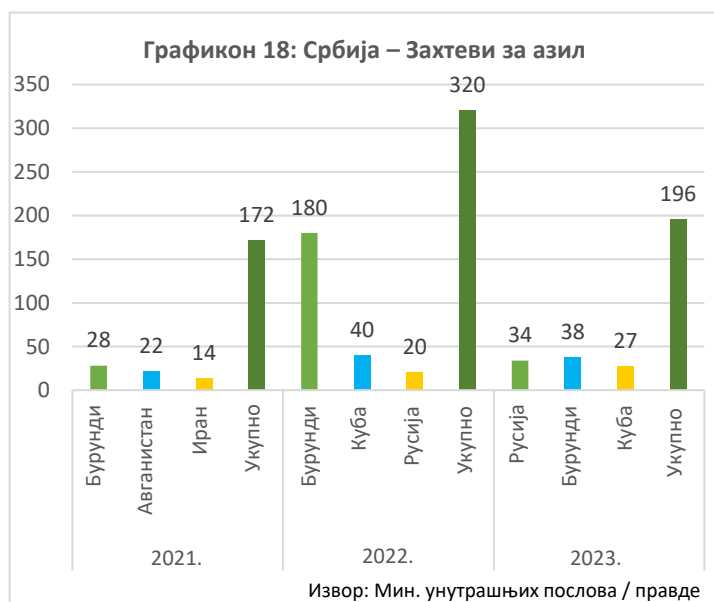
Капацитет за примену и спровођење

Број тражилаца азила је у 2023. години опао у односу на протекле године. Од 1654 лица (4155 у 2022. години) која су изразила намеру да траже азил, само је 196 уложило захтев за азил. Стопа бекства је и даље виша од 50%, У 2023. години, само седам тражилаца

азила добило је статус избеглице, два је добило супсидијарну заштиту а 51 захтев за азил је одбијен.

У 2023. години, Србија је одобрила привремену заштиту за 403 држављана Украјине и продужила заштиту за 743 лица.

Квалитет одлука о азилу треба даље побољшати. Уложени су напори да се побољшају активности прикупљања информација о земљи порекла у надлежној јединици за азил Комисија за азил и Управни суд морају да делотворније утичу корективно на одлуке Канцеларије о азилу и да прегледају предмете засноване на заслуги. Потребна је

даља напредна обука. Механизам за пружање бесплатне правне помоћи који финансира држава треба побољшати.

Основни правни оквир за интеграцију постоји, укључујући добре праксе за појединачне планове интеграције. Међутим, квалитет личних докумената као би се олакшао приступ социо-економским правима и услугама, и предвидљивост и обим шема интеграције (нпр. стицање вештина, владање језиком и интеграција особа са инвалидитетом) и даље представљају велике препреке за интеграцију.

Визна политика

Визна политика Србије још увек није у потпуности усклађена са визним режимом ЕУ, пошто Србија и даље има безвизни режим са 16 држава које су на листи Европске уније земаља које подлежу визном режиму. Систем издавања виза у Србији делимично је усклађен са Кодексом ЕУ о визама. Србија није предузела кораке за даље усклађивање своје визне политике са листом Европске уније земаља које подлежу визном режиму. Међутим, Реформска агенда Србије обавезала је државу да повуче безвизне аранжмане са бар три државе до децембра 2024. године.

Године 2023, Србија је додатно поштрила захтеве за добијање улазних виза.

Према Евростату, 4.635 држављана Србије се пријавило за азил у земљама ЕУ27 у 2023. години (у поређењу са 4.220 у 2022. години).

Шенген и спољне границе

Законодавни оквир за управљање спољним границама је у великој мери усклађен са правним тековинама ЕУ.

Институционална структура и усклађивање законодавства

Потребно је наставити са напорима да се постигне усклађеност са захтевима ЕУ и да се они примене. Питања везана за државне границе регулисана су Законом о граничној контроли.

Српски органи власти су успоставили стабилну сарадњу са Агенцијом за европску граничну и обалску стражу (*Frontex*). Нови споразум о статусу између ЕУ и Србије, потписан 25. јуна 2024. године, омогућиће коришћење сталног састава европске граничне и обалске страже *Frontex* и на границама трећих земаља, пошто ступи на снагу.

Капацитет за примену и спровођење

Потребна су значајна улагања у људске, финансијске и техничке ресурсе за контролу граница (друга линија провере, надзор границе и опрема за откривање фалсификованих докумената), као и у инфраструктуру на граничним прелазима у складу са шенгенским захтевима ЕУ. Национални координациони центар још увек није успостављен. Србија би такође требало да повећа капацитете свих актера у интегрисаном управљању границама (ИУГ) да би остварила интероперабилност са информационим системима за управљање границама ЕУ. Србија треба да интензивира своје напоре у спровођењу Директиве о обавези превозника да доставе податке о путницима пре почетка путовања (API) и коришћењу података из евиденције података о путницима (PNR) ради спречавања, откривања, истраживања и кривичног гоњења кривичних дела тероризма и тешких кривичних дела.

Међуинституционална сарадња, као што је сарадња између граничне полиције и царине на граничним прелазима, је задовољавајућа. Потребна су додатна побољшања у вези са

разменом информација кроз узајамни приступ базама података и један формализован и сигуран систем за размену информација.

Координационо тело за праћење стратегије ИУГ и Акционог плана је образовано у јуну 2023. године, а први извештај о спровођењу је усвојен у децембру 2023. године. Одложена је реализација Акционог плана за ИУГ.

Акциони план за приступање Србије Шенгенском простору је усвојен у јулу 2023. године. На основу Конвенције о полицијској сарадњи у југоисточној Европи (ПСС SEE), Министарство унутрашњих послова успоставило је сарадњу са свим суседним земљама. Заједничке патроле са суседним земљама успостављене су са Мађарском, Северном Македонијом и Румунијом.

Привремени заједнички прелази (ПЗП) између Србије и Косова и даље функционишу. Успостављена су само два од шест сталних заједничких прелаза (Мердаре и Mutivodë/Мутиводе). Србија још увек није успоставила сталне заједничке прелазе за које је она задужена (Јариње/Рудница, Кончуљ / Dheu и Vardhë и Децце/Муџибабë), па су средства ЕУ за пројекат обустављена у јулу 2018. године. Поред тога, Србија треба да се на конструктиван начин ангажује и омогући изградњу заједничких прелаза, за које је задужено Косово на северу Косова на месту Tabaviје/Vërnjak–Табалије/Брњак. Неопходни су хитни напори Србије да затвори нелегалне путеве и обилазнице како би се обезбедила искључива употреба службених прелаза за робу и људе који улазе на Косово или одлазе са Косова.

Усвојен је антикорупцијски превентивни механизам за органе укључене у ИУГ, али су потребни даљи напори на регионалном и локалном нивоу.

Фалсификовање евра (аспекат кривичног права)

Релевантно законодавство је у складу са правним тековинама ЕУ о сузбијању фалсификоване валуте. Народна банка Србије врши техничку анализу и обезбеђује специјалистичку обуку за лиценциране субјекте који потврђују аутентичност кованица евра и обрађују новчанице у еврима. Централна банка има закључене формалне споразуме о сарадњи са Европском комисијом у области кованица, а са Европском централном банком у области новчаница.

Централна банка наставља да развија своје административне капацитете учешћем на неколико међународних и домаћих семинара, конференција и радионица, првенствено као наставак програма *Pericles 2020*.

Сви аспекти царинске сарадње су обухваћени у Поглављу 29 – Царинска унија.

2.3. ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИЈУМИ

Табела 8.1: Србија – Кључни економски бројчани подаци	2015–20. просечно	2021.	2022.	2023.
БДП по глави становника (% ЕУ-27 у СКМ) ¹⁾	40	44	44	46
Реални раст БДП	2,5	7,7	2,5	2,5
Стопа економске активности становништва старости 15–64 (%) ²⁾ , укупно	66,6	69,7	70,9	71,7
жене	59,4	62,6	64,0	65,6
мушкарци	73,9	76,8	77,8	77,8

Стопа незапослености становништва старости 15–64 (%) , укупно ¹⁾	13,7	11,4	9,7	9,7
<i>жене</i>	14,4	12,4	10,1	10,2
<i>мушкарци</i>	13,1	10,6	9,4	9,3
Запосленост становништва старости 15–64 (годишњи раст %)	2,1	2,6	2,3	0,8
Номиналне зараде (годишњи раст %)	5,3	9,4	13,8	14,7
Индекс потрошачких цена (годишњи раст %)	2,0	4,0	11,9	12,1
Девизни курс у односу на евро	119,8	117,6	117,5	117,3
Биланс текућег рачуна (% БДП)	-4,6	-4,2	-6,9	-2,6
Нето стране директне инвестиције (СДИ) (% БДП)	6,3	6,9	7,2	6,1
Биланс опште државе (% БДП)	-1,9	-4,1	-3,2	-2,2
Дуг опште државе (% БДП)	59,8	56,5	55,2	52,0

Напомене:

1) Евростат

Извор: национални извори

2.3.1. Постојање функционалне тржишне привреде

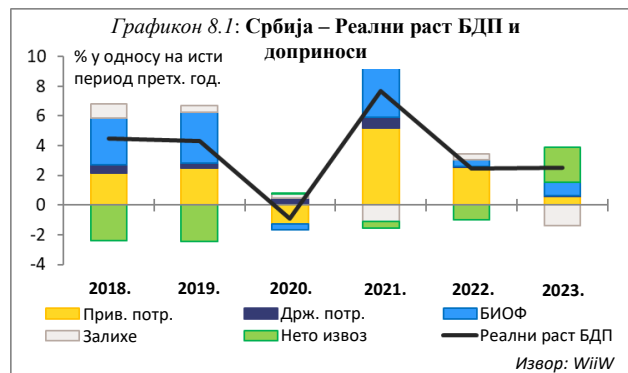
Економско управљање

Посвећеност Србије одржавању макроекономске стабилности и унапређењу економских реформи и даље је релативно снажна. Народна банка Србије (НБС) је задржала рестриктивну монетарну политику, при чему је референтна каматна стопа повећана на 6,5% у јулу 2023. године. Смањење инфлације, враћањем у циљни распон НБС од 3% +/- 1,5 пр. п. од маја 2024. године, омогућило је НБС да смањи референтну каматну стопу за по 25 базних поена у јуну и јулу 2024. године на 6,0% у јулу 2024. године. Нова домаћа фискална правила су добро осмишљена сидра фискалне политике. Међутим, најављено повећање дефицита са 1,5% БДП на 2,25% у средњем року, како би се омогућили амбициозни јавни инвестициони пројекти, подразумева назадовање у погледу фискалних правила. Спровођење реформе пореске управе је настављено, али са неким закашњењима у вези са ажурирањем ИТ система. И даље постоје дуготрајни изазови у фискалном управљању. Ту спадају систем зарада у јавном сектору, средњорочно буџетско планирање, управљања јавним инвестицијама, као и знатно присуство ДП у привреди и управљање њима и повезани буџетски трошкови и ризици. Србија има стендбај аранжман са Међународним монетарним фондом који траје од децембра 2022. до децембра 2024. године, што се показало као кључно у осмишљавању и спровођењу великих реформи, укључујући реформе у сектору енергетике.

Спровођење смерница политике које су утврђене у закључцима из Економског и финансијског дијалога из маја 2023. године је делимично. Остварен је добар напредак у смањењу јавног дефицита, спровођењу политика инфлације, реформи пореске управе (осим у случају ИТ система), усвајању закона који се односи на управљање ДП, јачању оквира за управљање ризицима у целом банкарском систему и подстицању коришћења домаће валуте у финансијском систему. Међутим, остварен је само делимичан напредак у јачању средњорочних пракси буџетирања и анализи фискалних ризика.

Макроекономска стабилност

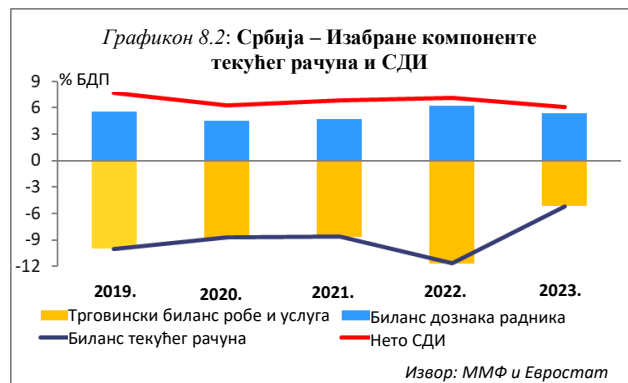
Економска активност се незнатно убрзала током последњих квартала. Након просечне стопе раста БДП од 3,2% између 2015. и 2019. године, раст БДП након болести COVID-19

порастао је на 7,7%, да би у 2023. години пао на 2,5%, делимично због економских последица агресорског рата Русије против Украјине и растуће инфлације. Међутим, у првој половини 2024. године, раст се убрзао на више од 4% у односу на исти период претходне године као резултат инвестиција и приватне потрошње, а помаже му снажан прилив страних директних инвестиција (СДИ) и брзи раст реалних зарада пошто се инфлација

успорила. Индустијска производња и извоз такође су одржали стабилан раст, али их је претекао увоз, подстакнут растућом домаћом тражњом. Након што је углавном остајао непромењен већину протекле деценије, јаз у приходу у односу на ЕУ, мерен БДП-ом по глави становника према стандарду куповне моћи, који се благо смањивао последњих година, порастао је са 40% у просеку у периоду од 2015. до 2020. године на 46% просека ЕУ у 2023. години.

Дефицит текућег рачуна се нагло смањио 2023. године, као одраз ублажавања енергетске кризе, али се отад поново повећао. Пао је на 2,6% БДП у 2023. години, са 6,9% БДП у 2022. години, чему су допринели базни ефекти пошто је увоз електричне енергије био изузетно висок и скуп у 2022. години. Током прве половине 2024. године, дефицит се поново повећао на 3,5% БДП, што је резултат растућег увоза, мало вишег дефицита примарног дохотка (што углавном одражава већи одлив дивиденди и плаћања камате) и мало мањег суфицита секундарног дохотка (што углавном одражава дознаке). Као и током протеклих година, суфицит у трговини услугама је дао велики позитиван допринос текућем рачуну, што углавном одржава суфицит у извозу ИКТ и пословних услуга. Дефицит текућег рачуна је у потпуности финансиран нето приливима СДИ, који су достигли 6,1% БДП у 2023. години и благо су порасли на 6,5% БДП у првој половини 2024. године. Девизне резерве НБС су се доследно повећавале током 2023. године и прве половине 2024. године и достигле су нови рекордни ниво од 37,8% БДП до другог квартала 2024. године, што обухвата 7,2 месеца увоза робе и услуга. Спољашње финансирање, које се углавном ослањало на СДИ, заједно са релативно високим нивоом девизних резерви, помогло је да се смањи рањивост Србије на спољне економске шокове.

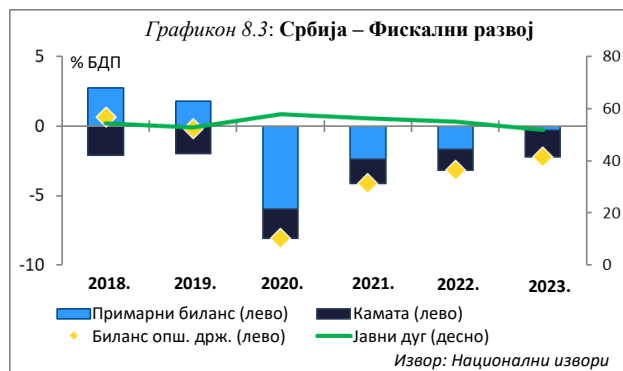
увоза, мало вишег дефицита примарног дохотка (што углавном одражава већи одлив дивиденди и плаћања камате) и мало мањег суфицита секундарног дохотка (што углавном одражава дознаке). Као и током протеклих година, суфицит у трговини услугама је дао велики позитиван допринос текућем рачуну, што углавном одржава суфицит у извозу ИКТ и пословних услуга. Дефицит текућег рачуна је у потпуности финансиран нето приливима СДИ, који су достигли 6,1% БДП у 2023. години и благо су порасли на 6,5% БДП у првој половини 2024. године. Девизне резерве НБС су се доследно повећавале током 2023. године и прве половине 2024. године и достигле су нови рекордни ниво од 37,8% БДП до другог квартала 2024. године, што обухвата 7,2 месеца увоза робе и услуга. Спољашње финансирање, које се углавном ослањало на СДИ, заједно са релативно високим нивоом девизних резерви, помогло је да се смањи рањивост Србије на спољне економске шокове.

Након наглог пораста инфлације у 2022. години, инфлациони притисци су се постепено смањили током 2023. године и прве половине 2024. године, делимично захваљујући у

одговарајућој мери рестриктивнијој монетарној политици. Инфлација је и даље била висока, 12,1% у просеку у 2023. години и то углавном због цена хране, а нагло се успорила крајем 2023. године када су се светске цене робе смањиле. Велика али неопходна повећања регулисаних тарифа електричне енергије и гаса (24% односно 33%) су такође допринела инфлацији у 2023. години. Успоравање инфлације се наставило током прве половине 2024. године. Најновији подаци из августа указују на 4,3%, што је ниже од горње границе циљног дозвољеног опсега централне банке од 3% ±1,5 пр. п.

Дефицит опште државе смањιο се са 3,2% БДП у 2022. години на 2,2% у 2023. години.

Биланс се стога постепено побољшао од краја кризе проузроковане болешћу COVID-19, а фискални исход у 2023. години је надмашио ревидирани циљ од 2,8% БДП у ребалансу буџета за септембар 2023. године. Приход, нарочито од пореза на добит правних лица и пореза на доходак грађана, био је изузетно висок у 2023. години, подстакнут непланираним порастом акцизних стопа и путарина. Мада је подршка ДП била нижа од буџетиране, повећане су субвенције за пољопривреду, а начелно, ниво субвенција је и даље био висок и износио 2,7 БДП у 2023. години. Буџетом за 2024. годину предвиђа се дефицит од 2,2% БДП, у складу са раније утврђеним фискалним правилима. За 2024. годину су планирана само релативно мала прилагођавања пореза која се тичу пореских скала и акциза. Са стране расхода, пензије су повећане за 14,8% у јануару 2024. године, а плате за запослене у јавном сектору су порасли за 10%. Ово је подигло планирани удео за плате у јавном сектору на 10% БДП, што представља горњу границу која је постављена фискалним правилима. Нето буџетски зајмови предузећима у државном власништву из сектора енергетике ће опасти за око 0,3% БДП пошто се сматра да се енергетска криза ублажила. Јавни дуг је пао на 52,3% БДП у 2023. години, настављајући тренд опадања након кризе проузроковане болешћу COVID-19 углавном због високог номиналног раста БДП. Агенција *S&P Global Ratings* је повећала своју оцену девизних обвезница Србије за један ниво на BBB-. Примарни биланс је и даље био негативан у 2023. години, што је донекле повећало оптерећење дугом, али требало би да постане неутралан у 2024. години према тренутним пројекцијама.

Реформе фискалног управљања углавном су добро напредовале, иако уз одређене изазове и назадовање. Мада су фискална правила добро осмишљена, појавили су се изазови у њиховој интерпретацији и спровођењу. Нарочито, у Фискалној стратегији Србије за 2025. годину најављено је да ће примена компоненте ограничења фискалног дефицита у оквиру фискалних правила, чији је циљ био 1,5% БДП, бити одложена са 2025. на 2029. годину. Ово у пракси подразумева нови циљни дефицит од 2,5% БДП за 2025. годину и затим 2,25% до 2029. године. Поред тога, може се сматрати да је циљ у погледу расхода за пензије у виду дискреционог раста пензија у 2023. години у супротности са духом нових фискалних правила. Србија треба да повећа транспарентност годишњих буџета и обезбеди веродостојније и стабилније средњорочно буџетирање (укључујући јавне инвестиције),

пошто су они обично подложни честим променама. Реформа система зарада у јавном сектору је одложена за 2025. годину, иако су већ предузети припремни кораци. Знатно присуство ДП у привреди ствара велике фискалне ризике, али остварен је извештај напредак. Нарочито, нови закон који се односи на управљање ДП је усвојен у септембру 2023. године, а енергетске тарифе су прилагођене како би боље одговарале трошковној основици. Добро установљени Фискални савет наставио је да правилно функционише.

Комбинација макроекономских политика је била адекватна. Монетарна политика је реаговала адекватно и успешно на растућу инфлацију постепеним поштравањем монетарне рестриктивности, а до благог попуштања је дошло тек од средине 2024. године. Претходно фискално поштравање рестриктивности је обезбедило одрживу фискалну позицију и допринело смањењу инфлације. Међутим, слабљење фискалних циљева, у поређењу са оним што је раније било планирано, делује проциклично у контексту пројектованог наглог економског пораста у наредним годинама. Одржавање фискалне дисциплине би било важно за управљање инфлаторним ризицима.

Функционисање тржишта производа

Пословно окружење

Упркос напретку у смањењу регулаторног и административног оптерећења предузећа, и даље постоје слабости које имају нарочит утицај на мала и средња предузећа (МСП). Пословно окружење ометају бирократија, политичко уплитање и ограничена ефикасност и транспарентност јавне управе. Закон о девизном пословању је превише рестриктиван и не примењује се доследно. Србија се налази на 104. месту од 180 земаља у индексу перцепције корупције за 2023. годину који је саставио *Transparency International*, чиме се наставља негативан тренд од 2018. године. Нарочити напори се улажу у смањење сиве економије, али више фактора подстиче њен опстанак: високи порези и доприноси за социјалну сигурност на најниже плате, парафискалне таксе (непореске таксе), скривене пореске накнаде, бирократија, и недовољно решавање проблема корупције. Поред тога, капацитет у кључним инспекцијским службама је недовољан. Потребни су додатни напори да би се унапредио квалитет, независност и ефикасност правосудног система.

Утицај државе на тржишта производа

Правни оквир за области конкуренције и државне помоћи је углавном у складу са правним тековинама ЕУ, али треба даље ускладити спроведбено законодавство, а спровођење треба да буде систематско. Комисија за заштиту конкуренције и Комисија за контролу државне помоћи раде као правно независна тела. Међутим, оперативна независност Комисије за контролу државне помоћи треба да се демонстрира доследним и транспарентним резултатима. Када је реч о **државној помоћи**, добро дефинисана правила се не примењују увек, услед снажног политичког притиска да се пружа финансијска помоћ ДП и великим страним инвеститорима. Средства која су у то укључена су често знатна и могу имати значајан утицај на конкуренцију. Државна подршка није довољно транспарентна, укључујући буџет за 2024. годину. Иако су цене хране и енергената пале са вршних вредности, Влада је задржала извесна ограничења цена основних намирница и горива, а привремене *ad hoc* трговинске рестрикције се и даље уводе у кратком року и без икаквог јасног образложења (видети и поглавље 30 – Спољни односи).

Приватизација и реструктурирање

Држава и даље има велику улогу у привреди, што спутава конкуренцију. ДП у Србији и даље послују у многим структурно важним секторима, укључујући енергетику, транспорт, производњу, телекомуникације и финансије, и запошљавају знатан део укупне радне снаге Србије. Њихово превелико присуство утиче на алокацију ресурса и омета конкурентност уопште. Осим тога, многа ДП не примењују одговарајућа правила корпоративног управљања и настављају да послују са малом ефикасношћу и високим трошковима. Често се ослањају на директне или индиректне субвенције државе и подложна су снажном политичком утицају. Србија је предузела кораке да реши питања управљања ДП кроз Стратегију државног власништва и управљања привредним субјектима који су у власништву Републике Србије за период од 2021. до 2027. године. Србија је такође предузела прве кораке да спроведе нови Закон о управљању привредним друштвима која су у власништву Републике Србије, који је почео да се примењује у септембру 2024. године, израдом спроведбеног законодавства. Иако стратешки и правни оквир има за циљ реформу оквира власништва и управљања ДП и успостављање боље праксе корпоративног управљања, реформе споро напредују. Проблем нерегуларног именовања вршилаца дужности на руководеће позиције на дуже периоде тек треба да се реши у пракси. Од кључне је важности да се обезбеди довољан административни капацитет у институцијама које су задужене за ново централизовано власничко управљање и унапреди праћење учинка ДП.

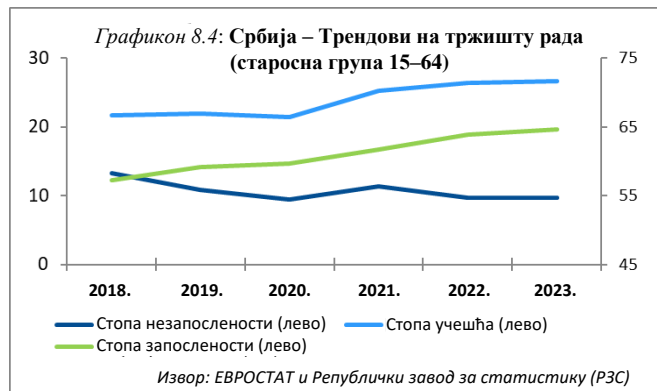
Функционисање финансијског тржишта

Одржана је стабилност банкарског сектора, а макропруденцијални индикатори су и даље добри. Адекватност укупног капитала банкарског сектора је на крају 2023. године износила 21,4%, што је знатно изнад минимума од 8% који је одредила централна банка. Ликвидност у целом сектору је остала на високом нивоу. Профитабилност банкарског система повећала се са побољшањем приноса на имовину (2,5 % на крају 2023. године, у односу на 1,9% на крају 2022). Удео проблематичних кредита остао је стабилан на 3,2% током три последња квартала 2023. године. Предузећа у Србији се углавном ослањају на финансирање од стране банака. Давање банкарских кредита приватном сектору у Србији је износило приближно 40% БДП у 2022. години. Кредит домаћинствима и корпорацијама је постепено порастао за око 10% у просеку између 2019. и 2022. године. Године 2023, стопа раста кредита се успорила на нешто изнад нуле, под утицајем монетарног поштравања рестриктивности, виших каматних стопа и истека извесних државних система гаранција. Банке у већинском страном власништву банака из ЕУ су наставиле да доминирају финансијским системом, са приближно 85% средстава банкарског система, при чему пет највећих банака држе 61,4% средстава. Небанкарске финансијске институције и даље у великој мери нису присутне и није било напретка у успостављању правног оквира за микрофинансијске институције. Уз помоћ Стратегије за развој тржишта капитала, Србија ради на даљем развоју домаћег тржишта капитала корпоративних обвезница. Доступност предузетничког капитала у Србији је веома ограничена.

Функционисање тржишта рада

Тржиште рада се побољшало током претходних година, при чему је укупна стопа незапослености пала на 8.2% у другом кварталу 2024. године. Стопа активности се полако

повећавала и у другом кварталу 2024. године је била 61,9%. Номинални раст зарада се убрзао током 2022. и 2023. до приближно 14%. Међутим, овај пораст углавном прати инфлацију, тако да је реални раст зарада износио нешто мање од 2% у 2022. и 2023. години. Упркос недавним побољшањима у стопи активности жена, њихово учешће у радној снази знатно заостаје иза учешћа мушкараца (65,6% односно 77,8% у 2023. години).

Незапосленост младих је нагло опала на 20,2 у другом кварталу 2024. године за старосну групу 15–24 са приближно 50% пре десет година. Емиграција представља дугорочан проблем и за тржиште рада, који је Србија покушала да реши нудећи подстицаје као што су пореске олакшице за послодавце који запосле високо квалификоване припаднике дијаспоре. Давања за незапосленост и субвенције за радна места у оквиру активирајућих мера су ниски у поређењу са просеком у ЕУ. Буџет који је додељен за активирајуће мере на тржишту рада је стагнирао на око 0,1% БДП током претходних година, што ограничава број саветника доступних у Националној служби за запошљавање и квалитет саветовања и накнадних услуга за незапослене. Рад на црно представља дугорочни проблем, нарочито у пољопривредном сектору, али недавни правни прописи који се односе на привремено запошљавање преко агенције и сезонски рад постепено смањују стопу неформалне запослености (11,8% у другом кварталу 2024. године).

2.3.2. Капацитет за суочавање са конкурентским притиском и тржишним силама унутар ЕУ

Образовање и иновације

Упркос томе што је спровођење стратегије образовања до 2030. године у току, квалитет образовања и обука и даље треба побољшати како би се одговорило на потребе тржишта рада. Ниво јавне потрошње на образовање у Србији и даље је испод просека ЕУ (3,2% БДП у односу на 4,8% у 2022. години). Стопа уписа у основно образовање се повећава: 97,8% у 2022. години у поређењу са 95,7% у 2021. години. Међутим, стопа уписа је испод 90% у секундарном образовању (87,2% у 2022. години). Према Програму за међународно оцењивање ученика (*PISA*) за 2022. годину, постигнућа ученика Србије су испод просека Организације за економску сарадњу и развој (*OECD*), али су на врху у региону Западног Балкана. Србија је остварила напредак у олакшавању преласка са школовања на рад, што се види у повећању стопе запослености недавних дипломираних студената од 8 процентуалних поена током последњих 5 година (које су достигле 72,2% у 2022. години) и релативно ниској стопи младих људи који нису запослени, нису на школовању, нити су на обуци (*NEET*) (15,2% у 2023. години за људе 15–29 година старости). Ипак и даље има простора да се побољша квалитет образовања, нарочито у вези са релевантношћу стручног образовања и обуке на тржишту рада, наставног плана и програма и наставних пракси, као и програма високог образовања. У току је модернизација стручног образовања и обуке (*COO*). Стопе учешћа у целоживотном учењу су и даље ниске, пошто

понуда треба да буде диверсификована и боље промовисана, а преквалификација и усавршавање треба да буду олакшани. Укупни расходи на истраживање и развој су и даље испод 1% БДП у 2022. години у односу на просек у ЕУ од 2,2%. Ипак, проценат истраживача на 1.000 радника се стално повећавао током последњих 10 година и тренутно је на 2,6% изнад просека у ЕУ. У току је спровођење Стратегије паметне специјализације, Стратегије развоја стартап екосистема и Закона о иновационој делатности.

Физички капитал и квалитет инфраструктуре

Ниво јавних инвестиција је висок, са значајним нагласком на путној и железничкој инфраструктури, али инфраструктурни недостаци и даље постоје. Удео укупних инвестиција у привреди износио је 22,7% БДП у 2023. години, што је мало изнад просека у ЕУ од 22,2% БДП. Привреда привлачи значајне приливе СДИ, који су износили 4,52 милијарде EUR, то јест 6,1% БДП у 2023. години и били су углавном усмерени на секторе утрживе робе, пре свега на производњу. Јавне инвестиције су биле релативно високе и износиле су нешто изнад 7% БДП у 2023. години, нарочито у области железница, путева, енергетске инфраструктуре и инвестиција у животну средину. Закон о јавним набавкама је измењен и допуњен 2023. године, између осталог да би се увели обавезни критеријуми квалитета као и еколошки критеријуми за доделу уговора за одређене врсте робе, услуге и радова. Међутим, управљање јавним инвестицијама и поступке јавних набавки и даље обележавају бројни изузеци од стандардних поступака, којима се нарушава јединствени и транспарентни систем за планирање инвестиција и управљање инвестицијама. Стално праћење усклађености инвестиција у транспорт са стандардима ЕУ представља општи изазов. Енергетска инфраструктура је у великој мери застарела, а снабдевање енергијом се и даље ослања највише на угаљ, што је веома угљенично интензивно и веома загађује. Регулаторна реформа и реформа за зелену транзицију споро напредују, а зависност од Русије у секторима гаса и нафте је висока, али су предузети кораци да се диверсификују извори увоза. Напредује рад на повезивању транспорта са суседним земљама. Органи власти Србије су посвећени спровођењу проширења „зелених трака“ на суседне државе чланице у складу са Новим планом раста за Западни Балкан. Дигитална трансформација Србије је увелико у току. Инфраструктура дигиталног повезивања је добро развијена у урбаним подручјима али недовољно развијена у руралним подручјима где комерцијални оператори не виде економски интерес. Међутим, остварен је изванредан напредак у руралном широкопојасном повезивању током последњих неколико година, и треба да се настави. Дигиталне услуге државе су добро развијене и већ су достигле просек ЕУ у многим димензијама, а предузећа су релативно активна у електронској трговини.

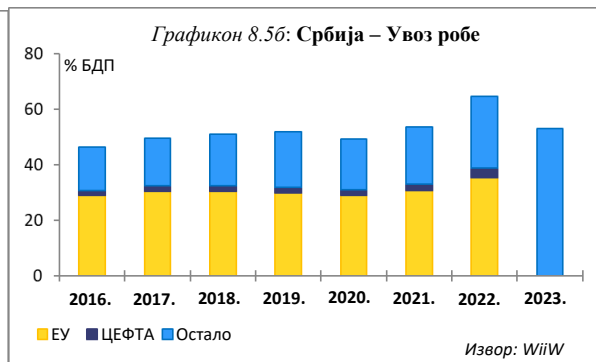
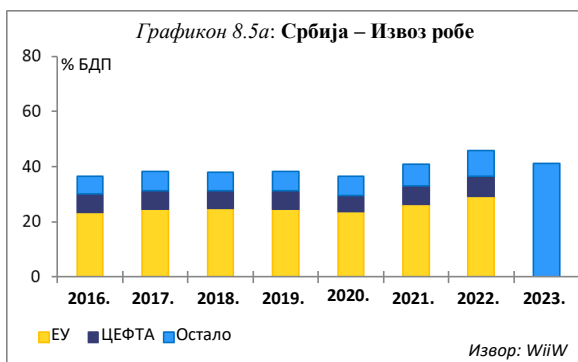
Структура сектора и предузећа

Услужни сектор доминира привредом, при чему обезбеђује више од 60% укупне додате вредности. Произвођачка индустрија је и даље највећи појединачни сектор у погледу учешћа у БДП, који је био 13,5% у 2022. години, иако годинама има опадајући тренд. Значај пољопривредног сектора се у великој мери стабилизовао на око 6,3% БДП, док је удео грађевинског сектора у БДП повећан на 5,5% у 2022. години, подржан текућим инвестицијама у инфраструктуру. МСП су окосница српске привреде, при чему обезбеђују близу 60% укупне запослености и промета у привреди и око 50% додате вредности. МСП су посебно активна у области грађевинарства, услуга смештаја и исхране, малопродаје и непокретне имовине. Власти спроводе неколико програма за подршку развоју МСП, при

чему се фокусирају на подстицање иновација, финансирања и интернационализације. Кредити малим и средњим предузећима чинили су око 60% укупних кредита предузећима у децембру 2023. године, али су трошкови задуживања МСП знатно виши од трошкова великих привредних друштава. Мала и средња предузећа често се суочавају са неједнаким условима пошто велика привредна друштва и страни инвеститори често имају директне линије комуникације са Владом и имају много више користи од државних субвенција.

Економска интеграција са ЕУ и ценовна конкурентност

Економска интеграција са ЕУ остала је на високом нивоу. ЕУ је највећи трговински и инвестициони партнер Србије, са учешћем од 59,7% у њеној укупној трговини и 48% прилива СДИ у 2023. години. После ЕУ, главни трговински партнери Србије у 2023. години су биле потписнице Споразума о слободној трговини у Централној Европи (9,3% укупне трговине), Кина (8,6%) и Русија (4,1%). У приливу СДИ дошло је до делимичне промене која долази из Кине и чинила је за четвртину укупне вредности између 2021. и 2023. године. Још увек постоје значајна уска грла на граничним прелазима са суседним земљама ЕУ,

чак и уз текуће напоре за побољшање процедура онлајн здравствених и царинских контрола и олакшавање транзита путем споразума о међународној сарадњи и регионалног зеленог коридора.

Реални ефективни девизни курсеви (REER) су последњих година у сталном порасту. Номинални девизни курс динара према еврју је у великој мери био стабилан у 2023. години, пошто је притиске апрецијације динара успешно неутралисала централна банка. Реални ефективни девизни курсеви засновани на Индексу потрошачких цена (ИПЦ) апресирали су за 4,6% кумулативно између 2020. и 2022. године и за још 7,7% у 2023. години због знатне разлике у инфлацији између Србије и њених главних трговинских партнера. Слично томе, реални ефективни девизни курсеви засновани на јединичним трошковима рада (ЈТР) су такође последњих година у тренду апрецијације, највише због релативно високог раста зарада у приватном сектору.

2.4. ЈАВНЕ НАБАВКЕ, СТАТИСТИКА И ФИНАНСИЈСКА КОНТРОЛА

Поглавље 5: Јавне набавке

Правила ЕУ обезбеђују да јавне набавке добара, услуга и радова у било којој земљи чланици буду транспарентне и отворене за сва привредна друштва из ЕУ на основу једнаког третмана и забране дискриминације.

Институционална структура и усклађивање законодавства

Србија је у великој мери усклађена са **правним тековинама ЕУ**. Измене и допуне Закона о јавним набавкама усвојеног у октобру 2023. године допринеле су даљем усклађивању. Закон о јавно-приватном партнерству и концесијама тек треба изменити како би био усклађен са Директивом ЕУ о концесијама. Програм развоја јавних набавки за период 2024-2028. године и његов акциони план за 2024. годину усвојени су у августу.

Србија има тенденцију да заобилази своје законодавство у овој области кроз међувладине споразуме и специјалне законе. У јулу 2023. године Србија је донела Уредбу о избору стратешког партнера у вези са соларним електранама којом је уведено изузеће од Закона о јавним набавкама и Закона о јавно-приватном партнерству. Поред тога, у октобру 2023. године усвојен је Закон о посебним поступцима ради реализације међународне специјализоване изложбе EXPO BELGRADE 2027 којим су пројекти изузети од примене Закона о јавним набавкама. У фебруару 2024. године Србија је усвојила Уредбу о правилима поступка набавке за пројекте на које се примењује посебан закон о изложби EXPO која изазива забринутост у погледу усклађености са *правним тековинама ЕУ*, укључујући правна средства и рокове за подношење понуда. Нови EXPO 2027 модул покренут је на порталу јавних набавки у априлу 2024. године са циљем да се обезбеди већа транспарентност поступака набавки у вези са изложбом EXPO.

Капацитет за примену и спровођење

Када је реч о **капацитету за управљање процесима јавних набавки**, Канцеларији за јавне набавке у мањој мери недостаје особље, док капацитет Комисије за јавно-приватно партнерство и концесије треба ојачати додатним људским ресурсима.

Тржиште јавних набавки је у 2023. години порасло за око 30% у погледу укупне вредности закључених уговора, са 5,6 милијарди евра у 2022. години на 7,3 милијарде евра, док је просечан број понуда по тендеру смањен са 2,5 на 2,4 у истом периоду. Удео тендера са само једном поднетом понудом остао је на око 51%, што је више од циљаног удела за 2024. годину од 47% на који се Србија обавезала у контексту буџетске подршке ЕУ за управљање јавним финансијама.

Када је реч о **праћењу доделе уговора и њиховом примењивању**, број поступака јавних набавки које прати Канцеларија за јавне набавке повећан је са 630 у 2022. на 782 у 2023. години, док је број захтева које је Канцеларија за јавне набавке поднела надлежним судовима за покретање прекршајног поступка преполовљен, са 429 у 2022. на 218 у 2023. години. Државна ревизорска институција утврдила је неправилности у предметима који обухватају 17,7% вредности уговора о јавним набавкама ревидираним у 2023. години. Ови налази изазивају забринутост и потребно их је помно пратити. Нове функционалности портала јавних набавки уведене су 2023. године, са циљем да одражавају најновије

измене и допуне Закона о јавним набавкама које су усвојене у октобру 2023. године, а ступиле су на снагу у јануару 2024. године.

Укупна вредност уговора изузетих од примене Закона о јавним набавкама порасла је са 6,4 милијарде евра у 2022. на 7,1 милијарду евра у 2023. години, што отприлике износи колико и укупна вредност тржишта јавних набавки у 2023. години. Најчешћи правни основ за изузеће били су међувладини споразуми. Ово је био правни основ за 38% изузећа, што одговара вредности од 2,7 милијарди евра, у поређењу са 33 милиона евра у 2022. и 735 милиона евра у 2021. години.

Систем ефикасних правних средстава

Законодавство које се односи на правну заштиту већим делом је у складу са правним тековинама ЕУ, а спроводи га независна Републичка комисија за заштиту права у поступцима јавних набавки. Изменама и допунама Закона о јавним набавкама из 2023. године уведена је могућност да се свака комуникација између Републичке комисије и странака у спору обавља електронским путем, преко Портала јавних набавки.

Републичка комисија је решила 714 предмета на основу захтева за заштиту права током 2023. године. Поступци јавне набавке су делимично или комплетно поништени за 326 предмета (46% од свих решених предмета). Републичка комисија је донела одлуке по жалбама на одлуке јавних наручилаца за 59 предмета током 2023. године. Изрекла је три новчане казне јавним наручиоцима који нису поступали у складу са њеним одлукама, док је у 2023. години поништила један уговор.

Услед ограничене специјализације и обуке, **капацитет Управног суда кад је реч о спровођењу** је слаб. Треба ојачати сарадњу Канцеларије за јавне набавке и Републичке комисије са Управним судом у погледу размене знања и информација.

Поглавље 18: Статистика

Европску статистику развијају, израђују и дисеменирају државе чланице ЕУ, руководећи се начелима и критеријумима квалитета разрађеним у Уредби о европској статистици, као што су професионална независност, непристрасност, поузданост, транспарентност и поверљивост. За методологију, израду и дисеминацију статистичких информација успостављена су заједничка правила која су додатно прецизирана у секторском законодавству које чини правне тековине ЕУ о статистици

Правни оквир Србије је у великој мери усклађен са *правним тековинама ЕУ* о статистици. **Статистичка инфраструктура** у Србији је у великој мери у складу са европским стандардима и њоме се интегришу начела из Кодекса праксе европске статистике. Нацрт новог закона о званичној статистици, који би требало да ојача професионалну независност Републичког завода за статистику (РЗС) и да унапреди усклађеност са Уредбом (ЕЗ) бр. 223/2009 о европској статистици, израђен је 2021. године, али га тек треба усвојити. Институционални оквир је функционалан; међутим, административни капацитет РЗС-а и даље треба ојачати.

Када је реч о **класификацијама и регистрима**, главне класификације су у складу са *правним тековинама ЕУ*, а регистри се редовно ажурирају. РЗС наставља да повећава број

достављених података Евростату, али би обухват достављених података требало даље проширити.

У погледу **макроекономских статистичких података**, Србија је побољшала ниво усклађености својих националних и регионалних рачуна, али и даље постоје недостаци у подацима. У погледу статистика државних финансија (СДФ) и поступака у случају прекомерног дефицита (ППД), Србија треба да настави са напорима за даље усклађивање са *ESA 2010* и да уложи напоре да уклони препреке које онемогућавају објављивање појединих података. Напоре у циљу даљег напретка треба наставити и у погледу обухвата упитника који се односи на табеле са обавештењима за поступке у случају прекомерног дефицита.

Србија је у великој мери усклађена са *правним тековинама ЕУ* у погледу **пословне статистике**. Србија Евростату доставља податке структурне пословне статистике и метаподатке који су доброг квалитета и у захтеваном техничком формату. РЗС такође доставља податке о пословној демографији (ПД) Евростату. Међутим, за СПС, као и за ПД, потпуни обухват тек треба постићи, а тачност треба побољшати. Србија је у великој мери усклађена у области краткорочне пословне статистике (КПС), али је потребан даљи напредак у погледу грађевинарства и цена произвођача услуга. Србија би такође требало да отпочне израду спољне статистике о страним подружницама (спољна статистика о *FATS*).

Србија је у великој мери усклађена са *правним тековинама ЕУ* у области **социјалне статистике**. Ипак, и даље је потребан додатни напредак у изради статистичких података о слободним радним местима, а статистика о спољним миграцијама и азилу је само делимично усклађена са захтевима ЕУ. Србија је по први пут доставила податке о националном здравственом рачуну према концепту сателитских рачуна 2023. године. Уопштено говорећи, Србија би требало да унапреди прикупљање података разврстаних по полу.

Када је реч о **пољопривредној статистици**, Србија је у великој мери усклађена са *правним тековинама ЕУ*. Србија ради на развоју агромонетарне статистике, али још увек није у могућности да исту достави Евростату. Попис пољопривреде је одржан од октобра до децембра 2023. године у складу са законодавством ЕУ и међународним стандардима. Прелиминарни резултати су благовремено објављени у јануару 2024. године.

Годишња и месечна **статистика енергије** се израђује и шаље за све релевантне изворе енергије. У области **статистике животне средине**, скуп података о броју и капацитету депонија тек треба израдити, емисије у ваздух су у великој мери усклађене кад је реч о загађивачима ваздуха, али подаци о гасовима са ефектом стаклене баште (*GHG*) нису доступни. Даљи напори су и даље потребни ради побољшања квалитета података о рачунима животне средине. Србија још увек није почела да доставља податке о статистици пестицида, потрошњи ђубрива и бруто билансу хранљивих материја.

Поглавље 32: Финансијска контрола

ЕУ подстиче реформу националних система управљања у циљу побољшања управљачке одговорности, доброг финансијског управљања приходима и расходима, као и екстерне

ревизије јавних фондова. Правила финансијске контроле додатно штите финансијске интересе ЕУ од преваре у управљању фондовима ЕУ и евро од фалсификовања.

Интерна финансијска контрола у јавном сектору

Правни, стратешки и институционални оквир за интерну финансијску контролу у јавном сектору (ИФКЈ) је великим делом успостављен. Међутим, Србија би требало да побољша резултате примене и обезбеди пуну доследност правне основе ИФКЈ-а са општим правним оквиром. И даље постоје слабости у управљању учинком и линијама одговорности између независних тела и њихових матичних институција.

Капацитети за спровођење **стандарда интерне контроле**, укључујући управљање ризицима, морају бити додатно унапређени и на централном и на локалном нивоу власти и интегрисани у оквиру административне културе. Регулаторни оквир извештавања о неправилностима за буџетске кориснике у складу са смерницама о управљању неправилностима је успостављен, али је потребно успоставити систем у пракси. Министарство финансија има функцију успешно централизоване буџетске инспекције коју је потребно ојачати. Мапирање окружења целокупне националне инспекције и обезбеђивање њене одговарајуће улоге и обима је и даље приоритет.

Пракса интерне ревизије је у великој мери у складу са међународним стандардима. Међутим, нису све институције које су дужне да оснују јединицу за интерну ревизију то учиниле, при чему велики број јединица за интерну ревизију још увек нема довољан број ревизора. Измене и допуне спроведбеног законодавства о интерној ревизији и сертификацији усвојене су у октобру 2023. године.

Централна јединица за хармонизацију (ЦЈХ) наставила је да се концентрише на развој система и дисеминацију методолошких смерница.

Екстерна ревизија

Уставни и правни оквир Србије предвиђа независност Државне ревизорске институције (ДРИ), у складу са стандардима Међународне организације врховних ревизорских институција. У децембру 2023. године усвојен је нови Стратешки план ДРИ за период 2024-2028. године. Финансијска независност ДРИ поштована је у поступку одобравања буџета за 2024. годину. Континуирана усредсређеност ДРИ на откривање грешака и подношење прекршајних пријава, пријава за привредне преступе и кривичних пријава против појединаца неповољно утиче на њен институционални капацитет за спровођење кључних ревизијских задатака. Квалитет **ревизорског рада** стално се побољшава. Побољшан је квалитет ревизорских налаза, препорука и пратећих накнадних активности ДРИ, уз унапређену комуникацију и побољшане односе са субјектима ревизије и широм јавношћу о спроведеним ревизијама.

Заштита финансијских интереса ЕУ

Србија је постигла висок степен усклађености са *правним тековинама ЕУ*, али још увек треба осигурати потпуну **усклађеност са правним тековинама ЕУ** у вези са борбом против превара почињених против финансијских интереса ЕУ, у складу са кривичним правом. Стратешки план за борбу против превара и управљања неправилностима у поступању са финансијским средствима Европске уније у Републици Србији за период 2024-2026.

године усвојен је у мају 2024. године. **Организациона јединица за координацију борбе против превара (AFCOS)** у Министарству финансија има седморо стално запослених радника, што је мање од планираних 13.

Србија је наставила добру **сарадњу са Европском комисијом** током истрага, укључујући и накнадно праћење препорука. Србија је пријавила 23 случаја неправилности путем система за управљање неправилностима у 2023. години. Србија треба да настави са напорима у даљем остваривању солидног биланса резултата у сарадњи у истрагама и извештавању о неправилностима.

Заштита евра од фалсификовања

Србија је постигла висок степен усклађености са *правним тековинама ЕУ*. Народна банка Србије има закључене формалне споразуме о сарадњи са Европском комисијом у области кованица, а са Европском централном банком у области новчаница. У току је регионална сарадња са другим централним банкама. НБС је наставила да развија своје административне капацитете.

3. ДОБРОСУСЕДСКИ ОДНОСИ И РЕГИОНАЛНА САРАДЊА

Добросуседски односи и регионална сарадња представљају кључни део процеса европских интеграција Србије. Они доприносе стабилности, помирењу и погодној клими за решавање отворених билатералних питања и наслеђа прошлости.

Србија је наставила учешће у бројним иницијативама за регионалну сарадњу, попут Централноевропског споразума о слободној трговини (ЦЕФТА), Енергетске заједнице, Транспортне заједнице, Процеса сарадње у Југоисточној Европи (*ПСуЈИЕ*) и Савета за регионалну сарадњу (РСС).

Четврти годишњи **самит ЕУ-Западни Балкан** одржан је у Бриселу у децембру 2023. године, поново потврђујући перспективу Западног Балкана за чланство у ЕУ и истражујући мере које за циљ имају даље унапређење постепене интеграције.

Србија се активно ангажовала у регионалној димензији **Плана раста за Западни Балкан**, активно учествујући на састанцима министара и лидера.

Када је реч о **Заједничком регионалном тржишту** на самиту Берлинског процеса у Тирани у октобру 2023. године, који је по први пут одржан у региону, усвојен је додатни споразум о признавању стручних квалификација за медицинске сестре, ветеринаре, фармацеуте и бабице. **План о постепеном смањењу цена роминга** између Западног Балкана и ЕУ ушао је у прву фазу спровођења. Србија је ратификовала прва три споразума о мобилности и депоновала одговарајућа обавештења о ратификацији. Дванаест важних одлука договорено је на Заједничком комитету ЦЕФТА у октобру 2024. године. Косово је забрану увоза робе српског порекла, уведена у јуну 2023. године, укинуло у октобру 2024. године и заменило је системом ручних провера.

Србија је наставила да блиско сарађује са Босном и Херцеговином, Хрватском и Црном Гором у оквиру **процеса Сарајевске декларације**, који има за циљ да се пронађу одржива решења за избеглице и расељена лица услед оружаних сукоба деведесетих година двадесетог века.

Србија је наставила сарадњу са Међународном комисијом за нестале особе (*МКНО*) и Међународним комитетом Црвеног крста (*МКЦК*). Београд је учествовао у раду Групе за нестала лица Западног Балкана на решавању случајева од заједничког интереса и неидентификованих посмртних остатака у мртвачницама. Србија се такође придружила трилатералним састанцима ради унапређења сарадње са Босном и Херцеговином и Црном Гором. Ниједан билатерални састанак са Хрватском није одржан након 30. јануара 2023. године. Делегација Приштине је у јуну 2024. године предала посмртне остатке три цивила делегацији Србије. У јулу и августу 2024. године, Србија и Босна и Херцеговина размениле су посмртне остатке три нестале особе пронађене на територији ове две државе. Делегација Београда остала је ангажована у Радној групи за нестала лица којом председава Међународни комитет Црвеног крста (*МКЦК*), што укључује и процену локација потенцијалних гробница у Србији. Заједничка процена локација спроведена је у новембру 2023. године у комплексу рудника Штаваљ у Сјеници, али није било нових сазнања. Заједнички форензички увиђај обављен је и у Приштини у августу 2023. године. У оквиру механизма није било састанака шефова делегација од априла 2021. године, због одбијања делегације Косова да одржава састанке са шефом делегације Београда. У јануару 2024. године, у Женеви је одржан *ad hoc* састанак радне групе на нивоу заменика шефова делегација, а још један је одржан у јулу 2024. године, што је омогућило да се усаглашавањем планова рада на терену оживи механизам. Упркос позитивним помацама, сарадња Косова и Србије у радној групи остала је отежана због неконструктивног поступања обе стране. Спровођење Декларације о несталим лицима, усвојене на састанку у оквиру Дијалога уз посредовање ЕУ 2. маја 2023. године, још увек није отпочело.

Уопштено говорећи, Србија је остала посвећена одржавању добрих **билатералних односа** са другим државама обухваћеним процесом проширења и суседним државама чланицама ЕУ.

Уопштено говорећи, односи са **Албанијом** су остали добри.

Односи са **Босном и Херцеговином** су добри и уопштено говорећи стабилни, иако је Резолуција ГСУН о Сребреници довела до политичких тензија. Две државе још увек треба да постигну договор о државним границама, укључујући две бране на Дрини и део пруге Београд-Бар. Као потписник Дејтонског/Париског мировног споразума, Србија поштује суверенитет и територијални интегритет Босне и Херцеговине док истовремено развија и јавно промовише посебне односе са ентитетом *Република Српска*. Високи српски званичници присуствују неуставним прославама у ентитету *Република Српска* 9. јануара. Србија је успоставила заједнички парламентарни форум са ентитетом *Република Српска* и одржала „Свесрпски сабор“ у Београду у јуну 2024. године, чија декларација о „заједничкој будућности српског народа“ је подржана на заједничкој седници влада Србије и ентитета *Република Српска* и коју су накнадно одобриле скупштине Србије и ентитета *Република Српска*.

Односи са **Црном Гором** су уопштено гледано стабилни. Ипак, повремене међусобне оптужбе су се наставиле. Одржане су посете на високом нивоу и потписани су споразуми о сарадњи између две земље. Након дуже паузе, настављени су дипломатски односи на нивоу амбасадора. Амбасадор Србије у Подгорици именован је у фебруару 2024. године.

Односи са **Северном Македонијом** су добри. Две државе потписале су меморандуме о сарадњи за изградњу брзе пруге Скопље-Ниш и успостављању железничке мреже високих перформанси.

Односи са **Турском** су добри. У марту 2024. године, потпредседник Владе Србије и министар спољних послова учествовао је на дипломатском форуму у Анталији и састао се са турским министром спољних послова, а два председника одржавају редовне контакте. Било је неслагања око подршке Турске чланству Косова у Савету Европе и Резолуцији Генералне скупштине УН о геноциду у Сребреници.

Србија се није придружила санкцијама Руској Федерацији. Србија подржава територијални интегритет и суверенитет **Украјине** (видети поглавље 31). Србија је наставила да пружа финансијску и хуманитарну помоћ Украјини. Два председника су се по први пут лично састала на билатералном састанку у Тирани у марту 2024. године. У новембру 2023. године је организован Пословни форум Србија-Украјина током којег је потписан Меморандум о сарадњи између две привредне коморе.

Односи са **Републиком Молдавијом** су добри. Односи Србије са **Грузијом** су уопштено гледано добри. Трговинска размена са ове три државе је недовољно развијена.

Односи са суседним **државама чланицама ЕУ Румунијом и Бугарском** су уопштено гледано добри, а са **Мађарском** су веома добри и укључују састанке на високом нивоу који се одржавају редовно.

Односи са **Хрватском** и даље су обележени *ad hoc* антагонистичким јавним разменама и дипломатским демаршима.

4. НОРМАЛИЗАЦИЈА ОДНОСА ИЗМЕЂУ СРБИЈЕ И КОСОВА

Дијалог о нормализацији односа између Србије и Косова уз посредовање ЕУ настављен је током извештајног периода редовним састанцима. Последњи састанак на високом нивоу између лидера одржан је 26. јуна 2024. године.

Након састанка главних преговарача 17. септембра 2024. године, обе стране су се званично обавезале да ће се конструктивно ангажовати и што пре кренути у процес нормализације. У том контексту, и Србија и Косово су се обавезали да ће у потпуности спроводити све своје обавезе које произилазе из Споразума о путу ка нормализацији односа и Анекса о његовом спровођењу, као и обавезе из свих претходних споразума у вези са Дијалогом. Ово је уследило након ранијег напретка у нормализацији односа између Србије и Косова, уз кључни **Споразум о путу ка нормализацији односа** који је постигнут у Бриселу 27. фебруара 2023. године и **Анекс о његовом спровођењу** договорен у Охриду 18. марта 2023. године, припремне кораке ка успостављању Асоцијације/Заједнице општина са српском већином на Косову; напредак у спровођењу Енергетског плана, узајамно признавање регистарских таблица и посвећеност решавању питања несталих лица. У складу са Анексом о спровођењу, Споразум је и формално постао део одговарајућих процеса приступања Србије и Косова ЕУ.

Од Србије и Косова се очекује да спроводе обавезе које произлазе из Споразума о путу ка нормализацији односа. Ово укључује успостављање Асоцијације/Заједнице општина са српском већином (А/ЗСО). Од Косова се очекује да отпочне процес који води ка успостављању А/ЗСО на основу европског предлога који је странама представљен 21. октобра 2023. године. Од Србије се очекује да почне да испуњава своје обавезе из Споразума уз истовремено признавање косовских исправа, симбола и институција. Споразум је важећи и правно обавезујући за обе стране, док формалности, укључујући и оне које су у вези са његовим усвајањем или „формализацијом”, не би требало да ометају

напредак у његовом спровођењу. Стране такође имају обавезу да у потпуности спроведу све претходне споразуме из Дијалога. Конструктивност страна се оцењује само на основу њиховог учинка у спровођењу. Нормализација односа и даље је суштински услов на европском путу обе стране и оне ризикују да изгубе важне прилике ако изостане напредак.

Током извештајног периода тензије на северу Косова су и даље биле високе. Косово је у више наврата спроводило активности које су у супротности са њеним обавезама из Дијалога, укључујући полицијске операције против канцеларија и служби на северу које подржава Србија, усвајање Уредбе о готовинском пословању Централне банке Косова којом се забрањују трансакције у било којој валути осим евра од 1. фебруара 2024. године, као и затварање канцеларија Банке Поштанске штедионице и Поште Србије на северу Косова. ЕУ је у више наврата изразила забринутост због сталног недостатка координације од стране Косова и негативног утицаја на особе на терену, уз понављање да би активности могле довести до даље ескалације ситуације која је већ нестабилна – што је недавно наведено и у саопштењу од 30. августа 2024. године. Одлуком о готовинском пословању делотворно се забрањује трансфер новчаних средстава из Владе Србије косовским Србима и другим заједницама, као и канцеларијама на Косову које подржава Србија. Нажалост, није пронађено обострано, привремено решење за особе које су највише погођене овом уредбом. На процес нормализације и даље утиче то што Србија није предузела све кораке у погледу одређивања одговорности за насилни напад наоружаних косовских Срба на Полицију Косова 24. септембра 2023. године у Бањској, што представља најтежу ескалацију у последњих неколико година.

Када је реч о тренутном стању у погледу спровођења свих споразума из Дијалога:

- **Повлачење косовских Срба из косовских институција** у новембру 2022. године и бојкот локалних избора на северу Косова у априлу 2023. крше обавезе Србије из Дијалога и представљају озбиљно назадовање од стране Србије у поштовању „Првог споразума о принципима који регулишу нормализацију односа” из априла 2013. године и директно кршење Споразума о правосуђу из 2015. године. Гласање, одржано 23. априла 2024. године, о опозиву четири градоначелника косовских Албанаца, који су изабрани 2023. године у општинама са већинским српским становништвом на северу, могло је да отвори пут за повратак косовских Срба у косовске институције. Међутим, бирачко тело косовских Срба је бојкотовало гласање о опозиву, између осталог, због цензуса од 50% свих регистрованих бирача, па стога садашњи градоначелници остају на функцији до даљег. Повратак званичника косовских Срба у косовске институције и одржавање локалних избора на северу Косова, на које је Србија позвала 13. септембра 2024. године, неопходно је обавити у складу са претходним споразумима из Дијалога и косовским законима.
- Још увек нема даљег напретка у спровођењу Споразума из августа 2015. године, којим су утврђена начела за **успостављање А/ЗСО**. Иако је ЕУ поздравила представљање првог нацрта статута А/ЗСО од стране Управљачког тима на Дијалогу на високом нивоу у мају 2023. године, нацрт није у складу са релевантним споразумима из Дијалога. Стога је европски предлог за успостављање А/ЗСО на Косову представљен странама 21. октобра 2023. године. Овај предлог је заснован на европским стандардима и најбољој пракси и у потпуности је у складу са уставним оквиром Косова. Република Србија и Косово се сада позивају да се конструктивно ангажују на успостављању А/ЗСО без даљег одлагања. Ова обавеза је део спровођења Споразума о путу ка нормализацији односа, на ком се очекује да ће стране напредовати, како је подсетио Европски савет у октобру 2023. године. Питање структура на Косову које

Србија подржава треба решавати у истом контексту, а не једностраним и некоординисаним мерама.

- Од Србије и Косова се очекује да се конструктивно ангажују на **отварању моста у Митровици** за саобраћај возила. Током августа 2024. године, Косово је инсистирало на хитном потпуном отварању моста. Став ЕУ је и даље да свака одлука или поступак о његовом отварању мора бити договорена и координисана у контексту Дијалога и са безбедносним партнерима.
- У децембру 2023. године, привредна друштва *KEDS* и Електросевер су потписала комерцијални споразум који је неопходан да Електросевер отпочне испоруку електричне енергије у четири косовске општине на северу са већинским српским становништвом. Закључивањем овог споразума деблокирано је спровођење **Енергетског плана за 2022. годину** у ком је детаљно описана примена споразумâ о енергетици из 2013. и 2015. године. Снабдевање електричном енергијом и наплата су званично отпочети у јануару 2024. године. Стране се подстичу да се договоре о прелазном периоду како би омогућиле шири обухват наплате и плаћања електричне енергије, као и неопходне надоградње инфраструктуре.
- Када је реч о **споразумима из техничког дијалога (2011–2012.)**, многи се не спроводе или се спроводе само делимично. Док се не пронађу одржива решења, обе стране морају да остану посвећене наставку спровођења **Договора о регионалном представљању и сарадњи**, чиме се омогућава учешће Косова у регионалним форумима. Ниједна страна не би требало да блокира рад регионалних форума због билатералних спорова. Још увек се чека спровођење **споразумâ о катастру и споразумâ о признавању универзитетских диплома** због неспровођења од стране Србије. Србија још увек није решила питање премештених **српских административних царинских структура** са деноминацијом Косова којима се управља из Србије.
- Када је реч о ИУГ, привремени заједнички прелази између Србије и Косова и даље су оперативни. Успостављена су само два од шест сталних заједничких прелаза (Мердаре и Mutivodë/Мутиводе). Србија још увек није успоставила сталне ЗП за које је она задужена (Јариње/Рудница, Кончуљ / Dheu i Vardhë и Децце/Муџибабë), па су средства ЕУ за овај пројекат обустављена у јулу 2018. године. Поред тога, Србија треба да се на конструктиван начин ангажује и омогући изградњу трећег ЗП, за које је задужено Косово, на северу Косова на месту Табавије/Vërnjak–Табалије/Брњак. Потребни су додатни напори Србије да би се затворили алтернативни путеви и заобилазнице и обезбедила искључива употреба службених прелаза за робу и лица која улазе на Косово или излазе из Косова. Србија треба да дозволи наставак заједничких састанака о интегрисаном управљању границом уз посредовање ЕУ на свим нивоима (локалном, регионалном и централном).
- Када је реч о **слободи кретања**, ЕУ поздравља постепено укидање таблица са ознакама косовских градова које је издала Србија и међусобно признавање регистарских таблица, које се догодило у децембру 2023. и јануару 2024. године. За потпуно спровођење споразумâ о слободи кретања потребно је предузети додатне кораке.
- Обе стране треба у потпуности да поштују **Споразум о телекомуникацијама** и да ни на који начин не угрожавају његово досадашње успешно спровођење. Од страна се такође очекује да се конструктивно ангажују и да кроз Дијалог пронађу одржива решења за преостала питања као што су **хармонизација фреквенција и поштанске услуге**.

- Србија је обуставила обраду захтева за **узајамну правну помоћ**. Недавно је Косово одбило захтев за помоћ у случају Бањска. Обе стране треба да поступају у складу са релевантним споразумима из Дијалога. Србија треба одмах да настави обраду и да обради нерешене захтеве.
- Обе стране треба доследније да поштују **аранжмане за званичне посете**. Србија и Косово треба да дозволе посете главних преговарача и других државних званичника када су оне најављене и када се спроводе у складу са аранжманима, што није увек био случај током извештајног периода.
- Није постигнут напредак у спровођењу политичке Декларације о **несталим лицима**, усвојене у мају 2023. године. Стране се охрабрују да се уздрже од политизације овог хуманитарног питања и да одмах почну да примењују Декларацију и, као први корак, да се сагласе са описом послова и задатака Заједничке комисије која треба да се оснује према Декларацији.

Уопштено говорећи, Србија и Косово су учествовали у Дијалогу, али морају да покажу озбиљнију и конструктивнију посвећеност како би унапредили процес нормализације. У наставку, Србија и Косово такође треба да уложе даље значајне напоре да избегну деловања која подривају стабилност и реторику која не доприноси дијалогу и помирењу.

5. СПОСОБНОСТ ПРЕУЗИМАЊА ОБАВЕЗА КОЈЕ ПРОИСТИЧУ ИЗ ЧЛАНСТВА

КЛАСТЕР 2: УНУТРАШЊЕ ТРЖИШТЕ

Овај кластер обухвата следећа поглавља: Слободно кретање робе (поглавље 1), Слобода кретања радника (поглавље 2), Право пословног настањивања и слобода пружања услуга (поглавље 3), Слободно кретање капитала (поглавље 4), Право привредних друштава (поглавље 6), Право интелектуалне својине (поглавље 7), Политика у области конкуренције (поглавље 8), Финансијске услуге (поглавље 9) и Заштита потрошача и заштита здравља (поглавље 28).

Поглавље 1: Слободно кретање робе

Слободно кретање робе обезбеђује да се многим производима може слободно трговати широм ЕУ на основу заједничких правила и поступака. Ако су производи уређени националним правилима, начело слободног кретања робе спречава стварање неоправданих препрека тим правилима у трговини.

Општа начела

У октобру 2024. године, Србија је усвојила стратешке документе за примену правних тековина ЕУ у вези са овим поглављем које Комисија треба да процени. Србија треба да почне да примењује стратешке документе како би обезбедила усклађивање и спровођење правних тековина ЕУ у вези са овим поглављем за секторско („нови приступ” и „стари приступ”) и хоризонтално законодавство. Србија је у мају 2024. године Комисији поднела захтев за почетак преговора о Споразуму о оцењивању усаглашености и прихватању индустријских производа са Европском унијом (АСАА) који обухвата правне тековине ЕУ у области: нисконапонских уређаја, електромагнетне компатибилности, машина и личне заштитне опреме.

Нехармонизована област

Када је реч о хоризонталним мерама, Србија је у октобру 2024. године усвојила стратешке документе релевантне за обезбеђивање усаглашености, усклађивање и примену правних тековина ЕУ у овом поглављу које Комисија треба да процени. Србија треба да отпочне спровођење стратешких докумената којим се обезбеђује усаглашеност са **члановима 34–36. УФЕУ-а**. Србија се делимично ускладила са правним тековинама ЕУ о узајамном признавању.

Хармонизована област: Инфраструктура квалитета

Србија поседује развијен систем инфраструктуре квалитета који надгледа Министарство привреде и подржавају различити кључни субјекти и тела за тржишни надзор. Међутим, све институције за инфраструктуру квалитета имају недостатак људских ресурса који треба решити. Када је реч о **стандардизацији**, дошло је до повећања броја активних националних техничких одбора за стандардизацију у Институту за стандардизацију Србије.

Број тела за **оцењивање усаглашености** у Србији порастао је на 889. Србија је ставила ван снаге већину обавеза које је раније захтевала у погледу српских сертификата о усаглашености за производе из ЕУ и сада прихвата СЕ знак као знак усаглашености, иако и даље захтева српске сертификате о усаглашености за дроне, грађевинске производе као што су цемент, челик за армирање бетона и специфичне врсте шрафова.

У погледу **акредитације**, српско законодавство остаје делимично усклађено са правним тековинама ЕУ и **треба извршити потпуно** усклађивање у овој области, као и у области **метрологије**, у којој није било напретка у усклађивању са најновијим правним тековинама ЕУ. У погледу **тржишног надзора** дошло је до смањења броја запослених за тржишни надзор и њихових ИТ ресурса. Србија треба да се усклади са најновијим правним тековинама ЕУ о тржишном надзору.

Хармонизована област: секторско законодавство

Србија је у мају 2024. године поднела захтев за Споразум о оцењивању усаглашености и прихватању индустријских производа (*АСАА*) у области законодавства ниског напона, електромагнетне компатибилности, машина и личне заштитне опреме.

Остварен је ограничен напредак у погледу усклађивања са правним тековинама ЕУ о производима **„новог и глобалног приступа”**, пре свега у преношењу релевантних стандарда у области еко-дизајна у погледу машина за прање веша и машина за сушење веша у домаћинству, као и у погледу расхладних уређаја.

Није било напретка у усклађивању са правним тековинама ЕУ о производима **„старог приступа”**, а капацитет за примену правних тековина ЕУ о хомологацији возила и даље треба ојачати.

У погледу **процедуралних мера**, Србија је 2024. године објавила националну контролну листу наоружања која је делимично усклађена са ЕУ. Српско законодавство је и даље делимично усклађено са правним тековинама ЕУ о **медицинским средствима**.

Када је реч о борби против корупције, Закон о лековима и медицинским средствима и његови подзаконски акти садрже одредбе о спречавању корупције. Међутим, одређене области, као што су промовисање или оглашавање лекова, треба побољшати.

Поглавље 2: Слобода кретања радника

Грађани једне државе чланице имају право на рад у другој држави чланици и морају им се обезбедити исти радни и социјални услови као и осталим радницима.

Када је реч о **приступу тржишту рада**, законодавни оквир је делимично усклађен са правним тековинама ЕУ јер су грађани ЕУ тренутно обухваћени правилима која важе за држављане трећих земаља. У 2023. години издато је више од 50.397 радних дозвола, од којих је више од 2071 издато грађанима ЕУ. Србија је у јулу 2023. године изменила законодавство о запошљавању странаца, чиме је поједностављена процедура за добијање радне дозволе. Нови систем тек треба да постане у потпуности оперативан.

Национална служба за запошљавање Србије наставила је са припремама за приступање Европској мрежи служби за запошљавање (**EURES**).

Србија треба да започне припреме за приступање **Европском надзорном телу за рад**.

У вези са **координацијом система социјалне сигурности**, успостављени су билатерални споразуми са 20 држава чланица ЕУ. Нису закључени нови билатерални споразуми. Уопштено гледано, потребно је додатно побољшати законодавне и техничке услове у институцијама социјалне сигурности ради сарадње са другим странама у државама чланицама ЕУ.

Није било помака по питању **Европске картице здравственог осигурања (EHIC)**. Србија тренутно примењује споразуме о коришћењу **EHIC**-а са девет држава чланица ЕУ.

Поглавље 3: Право пословног настањивања и слобода пружања услуга

Физичка и правна лица у ЕУ имају право пословног настањивања у свакој држави чланици, као и право пружања прекограничних услуга. За одређене регулисане професије, постоје правила о узајамном признавању квалификација. Правила ЕУ о поштанским услугама усмерена су на побољшање квалитета универзалне услуге, постепено отварање тржишта конкуренцији и успостављање независног регулатора.

У областима **права пословног настањивања и слободе пружања прекограничних услуга**, правни оквир и даље треба да буде усклађен са правним тековинама ЕУ. Остаје да се усвоји хоризонтални Закон о услугама, чији је циљ усклађивање са Директивом ЕУ о услугама. Институционални оквир треба ојачати. Није успостављена Јединствена контактна тачка ; њено успостављање и функционисање зависе од усвајања хоризонталног Закона о услугама.

У области **поштанских услуга**, правни оквир је усклађен са Првом и Другом директивом о поштанским услугама, као и делимично са Трећом директивом о поштанским услугама. Остаје да се национално законодавство усклади са Уредбом о услугама прекограничне доставе пакета. Србија треба да доврши усклађивање са правним тековинама ЕУ у области поштанских услуга и обезбеди усаглашеност са новим правилима у погледу тржишта поштанских услуга. Национално регулаторно тело има довољно запослених да

обавља текуће задатке у вези са поштанским тржиштем. У току је спровођење акционог плана Стратегије развоја поштанских услуга за 2021--2025. годину.

У области **узајамног признавања професионалних квалификација**, национално законодавство је у великој мери усклађено са правним тековинама ЕУ. Прелиминарна листа од 50 регулисаних професија, састављена уз подршку ЕУ, још увек чека на усвајање. Још увек је потребно даље усклађивање релевантног секторског законодавства.

Поглавље 4: Слободно кретање капитала

У ЕУ, капитал и инвестиције морају имати несметан проток без ограничења, док за прекогранична плаћања постоје заједничка правила. Банке и други привредни субјекти примењују одређена правила којима се пружа подршка борби против прања новца и финансирања тероризма.

У области **кретања капитала и плаћања**, институционални оквир је успостављен. Правни оквир је делимично усклађен са правним тековинама ЕУ. Остају одређена ограничења кретања капитала Она морају бити оправдана, усмерена и пропорционална, и треба их постепено укидати. Административно оптерећење субјеката који се баве девизним пословањем и даље је значајно. Грађани ЕУ и даље немају једнак третман у погледу стицања некретнина и пољопривредног земљишта, што није у складу са обавезама Србије из ССП.

Када је реч о **платним системима**, остварен је извештајан напредак током извештајног периода. У јулу 2024. године ступиле су на снагу измене и допуне Закона о платним услугама ради усклађивања са Директивом о платним услугама (*PSD2*) које ће се примењивати од 6. маја 2025. године. Релевантни подзаконски акти биће усвојени најкасније до 8. фебруара 2025. године. Србија је наставила припремни рад како би се ускладила са захтевима Јединственог подручја за плаћања у еврима (*SEPA*). Закон о међубанкарским накнадама и посебним правилима пословања код платних трансакција на основу платних картица још увек није усклађен са правним тековинама ЕУ и обавезама из ССП (*видети Поглавље 8 – Политика у области конкуренције*).

У погледу **борбе против прања новца и финансирања тероризма**, правни оквир је успостављен и делимично усклађен са правним тековинама ЕУ. Србија је наставила да на задовољавајући начин спроводи акциони план за спровођење националне Стратегије за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2022–2024. године. Институционални оквир је успостављен, али је неопходно даље јачање кроз повећање административних капацитета у Управи за спречавање прања новца (УСПН).

У октобру 2023. године измењен је Закон о спречавању прања новца којим је Централни регистар хартија од вредности укључен на списак обвезника по овом закону. У децембру 2023. године, *MONEYVAL* је закључио накнадне процедуре у оквиру петог круга евалуације *MONEYVAL*-а, указујући на то да је Србија применила свих 40 препорука, најмање до нивоа који је у великој мери усклађен. У 2023. години Управи за спречавање прања новца су пријављене 1464 сумњиве трансакције, а до септембра 2024. пријављено је 1288 сумњивих трансакција, укључујући 768 нових случајева. У 2024. години њен административни капацитет остао је ограничен са 30 запослених (предвиђено 42).

Поглавље 6: Право привредних друштава

Европска Унија има заједничка правила о захтевима у погледу оснивања и регистрације привредних друштава, као и у погледу услова за обелодањивање информација о привредном друштву, уз допунска правила о рачуноводственом и финансијском извештавању и законској ревизији.

Када је реч о области **права привредних друштава и корпоративног управљања**, законодавство Србије је у великој мери усклађено са правним тековинама ЕУ. Још увек се чека усвајање новог Закона о преузимању акционарских друштава и сродног законодавства ради усклађивања са правним тековинама ЕУ о преузимању привредних друштава (Директива 2004/25). Потребно је даље усклађивање са директивама о коришћењу дигиталних алата (Директива 2019/1151), о прекограничној промени правне форме, припајањима и поделама (Директива 2019/2121) и о родној равноправности међу директорима привредних друштава (Директива 2022/2381). Кодекс корпоративног управљања Републике Србије заснива се на најбољој пракси ЕУ и начелима *OECD*-а. Подаци о привредним друштвима у пословном регистру се чувају електронски у бази података која треба да буде технички спремна да се повеже са Системом повезивања пословних регистара ЕУ (*BRICS*) по приступању ЕУ. Законом о привредним друштвима Србије дефинисано је формирање Европског друштва и Европске економске интересне групације, али још нема усаглашености у вези са статутом Европске задруге.

Када је реч о **извештавању привредних друштава**, Србија тек треба да се усклади са Директивом из 2022. године о извештавању о корпоративној одрживости и Директивом из 2021. године о обелодањивању информација о порезу на доходак од стране одређених предузећа и огранака. Закон о тржишту капитала је делимично усклађен са Директивом о транспарентности за листирана друштва.

Поглавље 7: Право интелектуалне својине

ЕУ је у великој мери хармонизовала правила за правну заштиту и спровођење права интелектуалне својине (ПИС), укључујући патенте, жигове и дизајн, биотехнолошке проналаске и фармацеутске производе, пословне тајне, (занатске и индустријске) географске ознаке, сертификате о додатној заштити, ауторско и сродна права.

У току је рад на новом закону **о ауторском и сродним правима** у циљу даљег усклађивања националног законодавства са правним тековинама ЕУ, а нарочито са директивама Европске уније о колективном остваривању ауторског и сродних права, о одређеним дозвољеним облицима коришћења напуштених дела, као и о одређеним допуштеним употребама одређених дела и других предмета заштите који су заштићени ауторским правом и сродним правима у корист особа које су следе, слабовиде или на други начин онемогућене да користе штампане материјале. Србија тек треба да се усклади са Директивом 2019/789 о остваривању ауторског и сродних права која се примењује на одређене онлајн преносе емитера и реемитовање телевизијског и радио програма и Директивом 2019/790 о ауторском праву и сродним правима на дигиталном јединственом тржишту.

Када је реч о **правима индустријске својине**, законодавни оквир је у складу са релевантним правним тековинама ЕУ. Завод за интелектуалну својину има релативно

добре кадровске капацитете и ефикасан је по питању регистрације жигова.

Када је реч о **спровођењу**, остаје да се усвоји нова Стратегија развоја интелектуалне својине. Рад на даљем усклађивању са Директивом ЕУ о спровођењу права интелектуалне својине је у току. Завод за интелектуалну својину је формирао извршну јединицу задужену за координацију рада Координационог тела за спровођење ПИС, која је интензивирала свој рад у 2023. години. Међутим, електронска платформа за размену информација између институција за спровођење ПИС и даље није покренута. Услед неадекватне специјализације и повећаног броја нових предмета, капацитет правосуђа да решава предмете у оквиру ПИС остаје ограничен.

Завод за интелектуалну својину има текућу, али ограничену, билатералну сарадњу са Канцеларијом Европске уније за интелектуалну својину у оквиру, између осталог, Меморандума о разумевању, фокусирајући се углавном на конвергенцију заједничких пракси, техничку и оперативну подршку уз усклађивање са правним тековинама и смерницама за испитивање, као и интеграцију у базе података и мреже ЕУИПО.

Поглавље 8: Политика у области конкуренције

Правила ЕУ штите слободну конкуренцију. Она укључују антимонополска правила против рестриктивних споразума између привредних друштава и злоупотребе доминантног положаја, а такође укључују правила о концентрацијама привредних друштава које би значајно ометале конкуренцију. Правила ЕУ такође утврђују систем контроле државне помоћи. Владама је дозвољено да додељују државну помоћ само ако су испуњени ограничавајући услови, у циљу спречавања нарушавања конкуренције.

Антимонополска политика и концентрације

Законодавни оквир је углавном у складу са члановима 101. и 102. УФЕУ и сродним одредбама ССП-а, али мора бити у потпуности усклађен са смерницама и комуникацијама ЕУ. Остало је да се усвоје три уредбе о изузећу по категоријама. Није остварен напредак у усклађивању члана 9. Закона о међубанкарским накнадама и посебним правилима пословања код платних трансакција на основу платних картица са правним тековинама ЕУ и релевантним одредбама ССП.

Када је реч о **институционалном оквиру**, Комисија за заштиту конкуренције (КЗК) је током претходних година изградила репутацију оперативно независне институције. Ниво изречених казни у 2023. години био је три пута већи него у 2022. години. Требало би наставити рад на одржавању веродостојне евиденције о извршењу, одлуке је потребно систематски објављивати, док је транспарентност рада институције потребно побољшати.

Капацитет за извршење КЗК-а је адекватан. Потребно је наставити са праксом консултовања КЗК о свим релевантним законским прописима, а њена мишљења треба на систематичан начин узимати у обзир. КЗК би требало да додатно појача своје активности промовисања. Капацитет и специјализација правосуђа за решавање сложених предмета из области конкуренције још увек је на скромном нивоу и мора се значајно унапредити.

Државна помоћ

Када је реч о **законодавном оквиру о државној помоћи**, Закон о контроли државне помоћи је углавном усклађен са правним тековинама ЕУ и релевантним одредбама из ССП. Међутим, даље усклађивање подзаконских аката са правним тековинама ЕУ још увек треба спровести. Постојеће шеме државне помоћи, нарочито шеме фискалне државне помоћи успостављене законима о порезу на добит правних лица, о порезу на доходак грађана и о слободним зонама, још увек нису усклађене са правним тековинама ЕУ. Коментари Европске комисије о попису шема државне помоћи још увек нису разматрани, а влада још увек треба да усвоји акциони план са јасним временским распоредом за усклађивање шема за које је утврђено да су неусклађене. Осим тога, још увек треба да се изради мапа регионалне помоћи.

Када је реч о **институционалном оквиру**, оперативна независност Комисије за контролу државне помоћи (ККДП) треба да се покаже кроз успостављање транспарентног биланса резултата где се види доследна и задовољавајућа примена закона. **Капацитет за извршење** ККДП-а у погледу кадрова треба додатно ојачати.

Потребно је додатно побољшати **спровођење** Закона о контроли државне помоћи. Нарочито, обавезе обавештавања и мировања се и даље не поштују систематично, а државна помоћ се повремено даје пословним субјектима, посебно страним инвеститорима, без претходног одобрења ККДП. Важно је да Србија обезбеди да сви даваоци државне помоћи, укључујући и општине, пружају обавештења о државној помоћи *ex ante*. Електронска платформа за помоћ у праћењу усклађености у вези са кумулацијом помоћи још увек није завршена. Влада би требала да благовремено усвоји годишње извештаје ККДП-а о додељеној државној помоћи. Потребно је наставити са активностима промовисања међу органима даваоцима помоћи јер постоји систематски недостатак свести о правилима за доделу државне помоћи.

У погледу **либерализације**, две Уредбе са одредбама о финансирању услуга од општег економског интереса је потребно додатно ускладити са правним тековинама. Потребно је појачати спровођење правила конкуренције када је реч о јавним предузећима. Не постоје докази о постојању комерцијалног монопола у смислу значења члана 37. УФЕУ.

Поглавље 9: Финансијске услуге

Циљ правила ЕУ јесте да се обезбеди лојална конкуренција и стабилност финансијских институција, нарочито у погледу банкарства, осигурања, допунских пензија, инвестиционих услуга и тржишта хартија од вредности. Она укључују правила о издавању дозвола за рад, пословању и надзору над овим институцијама.

У области **банака и финансијских конгломерата**, успостављен је институционални и правни оквир, уз добар ниво усклађености са претходном верзијом Уредбе о капиталним захтевима и Директивом о капиталним захтевима (*CRR/CRD*). Потребно је наставити рад на усклађивању са најновијим верзијама *CRR/CRD*. Када је реч о реструктурирању банака, Србија још увек није у потпуности усклађена са ревидираном верзијом *BRRD*-а, укључујући делове *BRRD* 1, нарочито у погледу успостављања и коришћења наменског фонда за реструктурирање који се финансира из доприноса банака.

Србија је делимично усклађена са правним тековинама ЕУ у погледу **осигурања и струковних пензија**. Уопштено гледано, сектор је недовољно развијен, нарочито у области

животног осигурања, док нови Закон о обавезном осигурању у саобраћају тек треба да се изради. Припреме за усклађивање са Директивом Солвентност II су у току у складу са стратегијом за спровођење. Неопходно је довршити усклађивање када је реч о Директиви о делатностима и надзору институција за струковне пензије у области прекограничних активности, правила инвестирања и регулисања техничких одредби.

У области **инфраструктуре финансијског тржишта**, правни оквир је делимично усклађен са правним тековинама ЕУ, нарочито у погледу коначности салдирања и централних депозитара хартија од вредности. Институционални оквир је успостављен, али би исти требало додатно ојачати, нарочито у вези са финансијском гаранцијом, трансакцијама финансирања хартија од вредности и у вези са ванберзанским (*OTC*) дериватима, средишњим другим уговорним странама и трговинским репозиторијумима (Уредба о инфраструктури европског тржишта). Србија спроводи своју Стратегију за развој тржишта капитала за период од 2021. до 2026. године, са фокусом на довршетку спроведбеног законодавства Закона о тржишту капитала.

У погледу **тржишта хартија од вредности и инвестиционих услуга**, Србија је умерено усклађена са правним тековинама ЕУ. Институционални оквир у овој области је потребно ојачати, укључујући административне капацитете Комисије за хартије од вредности у области финансијских инструмената. Србија има висок ниво усклађености са Директивом о тржиштима финансијских инструмената (*MiFID II*), Уредбом о проспекту и Уредбом о злоупотреби на тржишту, али је ниво усклађености са оквиром Европских тржишта финансијских инструмената (*MiFIR*) низак. У погледу инвестиционих фондова, Закон о отвореним инвестиционим фондовима са јавном понудом је делимично усклађен са Директивом која се односи на институције колективног инвестирања у преносиве хартије од вредности (*UCITS*). Неопходан је даљи рад на потпуном усклађивању са Директивом о менаџерима алтернативних инвестиционих фондова (*AIFMD*), укључујући и са изменама *AIFMD* и *UCITS B* директива из 2024. године.

Правни оквир за **одрживо и дигитално финансирање** је делимично успостављен, док је институционални оквир потребно даље ојачати. НБС и Комисија за хартије од вредности су два надлежна органа за услуге лиценцирања виртуелних валута и дигиталних токена у складу са Законом о дигиталној имовини. Србија нема усвојену националну стратегију о одрживим финансијама.

Поглавље 28: Заштита потрошача и заштита здравља

Правила ЕУ штите економске интересе потрошача у вези са безбедношћу производа, опасним имитацијама и одговорношћу за неисправне производе. ЕУ такође обезбеђује високе заједничке стандарде за контролу дувана, крв, ткива, ћелије и органе, као и лекове за људску и ветеринарску употребу. ЕУ такође има правила за очување права пацијената у прекограничној здравственој заштити и у припреми и сузбијању озбиљних прекограничних претњи здрављу, укључујући заразне болести.

Заштита потрошача

У погледу **хоризонталних аспеката**, законодавство Србије је у великој мери усклађено са законодавним оквиром ЕУ о заштити потрошача. Сво преостало спроведбено законодавство везано за Закон о заштити потрошача је усвојено током извештајног

периода; међутим, наведени закон је потребно ажурирати како би исти био усклађен са најновијим правним тековинама ЕУ.

Када је реч о **извршењу и обештећењу**, број органа за алтернативно решавање спорова (АРС) у Србији је порастао на 65, док је број решених предмета при АРС-у порастао са 1.786 предмета у 2023. години на више од 2.424 предмета у 2024. години. Народна банка Србије (НБС) је у својству органа за АРС надлежног за финансијске институције решила 743 притужбе које су се односиле на банке, као и 412 притужби које су се односиле на осигуравајућа друштва.

Када је реч о **безбедности производа**, потребно је ојачати административне и оперативне капацитете санитарне инспекције за тржишни надзор. У погледу **питања која се не односе на безбедност производа**, законодавство Србије је и даље делимично усклађено са правним тековинама ЕУ.

Јавно здравље

У области **јавног здравља**, Србија треба да обезбеди одрживост јавног фонда здравственог осигурања, спроведе национални кадровски план у сектору здравства и постигне потпуну усклађеност са здравственим индикаторима ЕУ. Када је реч о **е-здравству**, иако је Србија 2023. године усвојила Закон о здравственој документацији и евиденцијама у области здравства, исти је потребно изменити како би био усклађен са правним тековинама ЕУ, стандардима и принципима о заштити података.

У погледу **контроле дувана** није забележен напредак по питању усклађивања са правним тековинама ЕУ. Србија треба да интензивира ефективне контроле у овом сектору како би се обезбедила делотворна примена мера контроле дувана.

Такође није забележен напредак када је у питању усклађивање са правним тековинама ЕУ о **правима пацијената** у прекограничној здравственој заштити, као и са правним тековинама у области **крви, ткива, ћелија и органа**. У погледу озбиљних прекограничних претњи здрављу, укључујући заразне болести, капацитети за надзор и реаговање су и даље ограничени и потребно их је модернизовати. Србија треба да подигне ниво свести о значају вакцинације деце и уведе строжу контролу преписивања антибиотика како би се ојачала борба против антимикробне резистенције. Српско законодавство је и даље делимично усклађено са правним тековинама ЕУ о **лековима за људску употребу** и о **лековима за употребу у ветеринарске сврхе**. Српско законодавство је и даље делимично усклађено са правним тековинама ЕУ о **медицинским средствима**. Након позива за учешће у Алијанси за критичне лекове, два субјекта из Србије су постала учесници.

Када је реч о **превентивним мерама**, услуге **менталног здравља** у заједници су и даље неразвијене, са ниском доступношћу, док је Програм о заштити менталног здравља у Републици Србији за период од 2019. до 2026. године неопходно трошковно проценити и спровести.

Није било нових помака у области **рака, исхране и физичке активности, смањењу штете и спречавању злоупотребе дрога**. Такође није било нових помака у вези са **неједнаким приступом здравственој заштити**.

КЛАСТЕР 3: КОНКУРЕНТНОСТ И ИНКЛУЗИВНИ РАСТ

Овај кластер обухвата следећа поглавља: 10 (Дигитална трансформација и медији), 16 (Опорезивање), 17 (Економска и монетарна политика), 19 (Социјална политика и запошљавање), 20 (Индустријска политика), 25 (Наука и истраживање), 26 (Образовање и култура) и 29 (Царина).

Поглавље 10: Дигитална трансформација и медији

ЕУ подржава правилно функционисање унутрашњег тржишта за електронске комуникације, електронску трговину и аудио-визуелне услуге. Правилима се штите потрошачи и подржава универзална доступност савремених услуга.

Када је реч о **електронским комуникацијама**, и даље треба обезбедити пуну оперативну и финансијску независност Регулаторног тела за електронске комуникације и поштанске услуге (РАТЕЛ) и предузети кораке за побољшање административних капацитета регулаторног тела кроз мере задржавања запослених, као што је ревизија постојећег утврђеног износа максималне зараде. У августу 2024. године усвојена је нова Стратегија развоја система електронских комуникација у Републици Србији до 2027. године.

Настављено је увођење ултрабрзе широкопојасне комуникационе инфраструктуре која повезује домаћинства и школе у руралним областима. Закон о широкопојасној комуникационој инфраструктури, чији је циљ усклађивање са Уредбом ЕУ о широкопојасној комуникационој инфраструктури (*Gigabit Infrastructure Act*), тек би требало усвојити.

Србија се припрема за поступак јавног надметања за доделу фреквенција за 5Г мрежу и предузела је техничке кораке за стварање неопходних предуслова за увођење 5Г технологије. Међутим, Србија тек треба да донесе спроведбено законодавство које се односи на минималне услове за издавање појединачних дозвола оператерима за коришћење радиофреквенцијског спектра (5Г фреквенција) на основу спроведеног поступка јавног надметања. Од Србије се очекује да примени пакет алата ЕУ за смањење безбедносних ризика повезаних са увођењем 5Г мреже (*5G Cybersecurity Toolbox*) пре издавања дозвола оператерима. Када је реч о регионалним интеграцијама, Србија није потписала Меморандум о разумевању о мапи пута за 5Г дигиталну трансформацију.

Систем европског броја 112 за позиве у случају опасности још увек се у потпуности не примењује у складу са стандардима ЕУ.

Када је реч о мерама заштите конкуренције, РАТЕЛ је наставио са анализом тржишта, одредио оператере са значајном тржишном снагом и прописао релевантне обавезе. У току је неколико судских спорова и поступака у које су укључени Телеком Србија и приватна предузећа, у контексту високе концентрације медијског тржишта у Србији.

Када је реч о **дигиталним услугама**, Србија је наставила са унапређењем информационог портала државне службе и увођењем нових услуга е-Управе. Србија треба да се усклади са Актом о дигиталним услугама и Актом о дигиталним тржиштима.

Када је реч о **подацима**, Србија још увек није у потпуности усклађена са Директивом ЕУ о отвореним подацима и поновној употреби података из јавног сектора.

Када је реч о **вештачкој интелигенцији**, Србија је преузела обавезу да се до децембра 2025. године усклади са недавно донетим Актом о вештачкој интелигенцији, у складу са приступом ЕУ заснованом на ризику.

Када је реч о **поверењу у дигиталне технологије и информационој безбедности**, Србија поседује релевантан правни оквир и институционалну структуру у области информационог друштва и информационе безбедности. Потребно је даље законодавно усклађивање са правним тековинама ЕУ о информационој безбедности, укључујући и са Директивом *NIS 2*. Србија треба да се усклади са новим европским оквиром за дигитални идентитет и услуге од поверења, у припреми за увођење интероперабилног националног дигиталног новчаника.

Када је реч о **медијима**, Законом о електронским медијима донетим у октобру 2023. године уведено је неколико бољих законских решења, укључујући јачање правног оквира за независност и транспарентност рада РЕМ-а и јачање његове надлежности у погледу борбе против претњи медијском плурализму.

Међутим, усвојено законодавство које се односи на медије мора се додатно изменити и допунити како би се у потпуности ускладило са правним тековинама ЕУ и европским стандардима. Након нових прописа који дозвољавају да предузећа у државном власништву буду власници медија, потребно је побољшати мере заштите плурализма медија и уређивачке независности. Такође треба да буде јасно да се антимонополска правила и правила за контролу концентрације примењују на сектор медија. Упркос новим прописима усмереним на јачање независности и ефикасности РЕМ-а, ово регулаторно тело не извршава своје надлежности у потпуности и још увек су присутни озбиљни разлози за забринутост у погледу његове независности у пракси. РЕМ је у новембру 2023. године именовано новог директора, према усвојеном закону. Процедура за избор новог Савета РЕМ-а до 4. новембра 2024. године још увек није покренута, чиме су прекршене одредбе Закона о електронским медијима. РЕМ је у јуну 2024. године поднео жалбу којом оспорава уставност наведених одредби, која, међутим, не би требало да има суспензивно дејство на примену закона. Конкурс за доделу пете фреквенције за национално емитовање, расписан 2022. године, још увек није завршен и за то није дат ниједан оправдан разлог. Закон о јавним медијским сервисима тек треба да буде измењен како би се отклонили недостаци утврђени медијском стратегијом. Србија још увек није у потпуности усклађена са ревидираном Директивом ЕУ о аудио-визуелним медијским услугама, а нарочито са њеним одредбама о аудио-визуелним комерцијалним комуникацијама.

Поглавље 16: Опорезивање

Правила ЕУ о опорезивању односе се на порез на додату вредност и акцизе, као и на аспекте корпоративног опорезивања. Такође регулишу сарадњу између пореских управа, укључујући размену информација да би се спречила пореска евазија.

У области опорезивања је успостављен одговарајући институционални оквир.

Када је реч о **индиректном опорезивању**, законодавни оквир је делимично усклађен са правним тековинама ЕУ. Измењени су Закон о електронском фактурисању и пратећи

подзаконски акти усмерени на унапређење интеграције између система е-фактурисања и е-фискализације и поједностављења процеса подношења пореских пријава за ПДВ. Закон о акцизама тек треба у потпуности да се усклади са правним тековинама ЕУ. Још увек није у потпуности успостављен делотворан систем контроле и праћења кретања акцизних производа.

Када је реч о **директном опорезивању**, законодавни оквир је делимично усклађен са правним тековинама ЕУ. Србија је модернизовала процес подношења пореских пријава на доходак грађана увођењем дигиталног система унапред попуњених пореских пријава. Модернизован је и систем плаћања пореза фриленсере покретањем портала „Фриленсери”, који овој категорији пореских обвезника омогућава дигитални обрачун и подношење пореских пријава.

ЕУ сарађује са Србијом кроз појачан дијалог о добром управљању порезима у оквиру листе ЕУ некооперативних јурисдикција у сврхе пореза.

Када је реч о **административној сарадњи и узајамној помоћи**, институционални и законодавни оквир је углавном успостављен и усклађен. Србија остаје посвећена аутоматској размени података о финансијским рачунима према глобалним стандардима *OECD*-а.

Када је реч о **оперативним капацитетима и компјутеризацији**, институционални оквир је потребно ојачати. Треба ојачати административне капацитете Пореске управе, нарочито у погледу извршних капацитета. Напори у погледу остваривања напретка на побољшању ИТ система су одложени.

Поглавље 17: Економска и монетарна политика

Правилима ЕУ захтева се независност централних банака и забрањује им се да директно финансирају јавни сектор. Државе чланице ЕУ координишу своје економске политике и подлежу фискалном, економском и финансијском надзору.

Када је реч о **монетарној политици**, институционални оквир је успостављен и правни оквир је у великој мери усклађен са правним тековинама ЕУ. Међутим, пуна функционална, институционална, персонална и финансијска независност НБС тек треба да се обезбеди. У току је рад на усвајању измена и допуна Закона о НБС, у складу са правним тековинама ЕУ, а биће неопходне даље измене и допуне Закона о јавној својини.

Када је реч о **економској политици**, правни оквир је делимично усклађен са правним тековинама ЕУ. Потребно је додатно усклађивање са Директивом о захтевима за буџетске оквира кроз измене и допуне Закона о буџетском систему у погледу макроекономских и фискалних пројекција, трогодишње перспективе расхода, транспарентности и рачуноводственог и статистичког извештавања. Србија је у септембру 2023. године усвојила Акциони план за јачање средњорочног оквира расхода за период 2023–2026. године, укључујући горње границе расхода за две узастопне године. Усклађивање фискалног извештавања са Европским системом националних и регионалних рачуна (*ESA 2010*) још увек је непотпуно.

Буџетски поступак, укључујући и измене и допуне буџета, треба систематски поштовати и побољшати учешће јавности у буџетском процесу и надзор буџета од стране законодавног

тела. Такође, Влада повремено уводи *ad hoc* ванбуџетске расходе, као што су једнократна плаћања одређеним категоријама становништва и подршка државним предузећима.

Институционални оквир је добро развијен, али је потребно ојачати програмско буџетирање, као и административне и ИТ капацитете.

Влада је благовремено усвојила и 15. јануара 2024. године поднела свој **Програм економских реформи** (ПЕР) за период 2024–2026. године. Као и претходних година, његова аналитичка дијагностика била је добро урађена. Основне реформе у оквиру ПЕР-а се настављају из претходног програма и у складу су са кључним реформама представљеним у Реформској агенди. Макрофискалним плановима предвиђају се одређена фискална прилагођавања у складу са домаћим фискалним правилима. Спровођење смерница политике наведених у закључцима Економског и финансијског дијалога из маја 2023. године било је делимично.

Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање

Правила ЕУ у социјалној области укључују минималне стандарде радног права, равноправности, здравља и безбедности на раду и забрану дискриминације. Њима се такође подстиче социјално укључивање и социјална заштита, као и социјални дијалог на нивоу ЕУ.

У области **радног права**, закон из 2014. године је и даље само делимично усклађен са правним тековинама ЕУ. Број инспектора рада је и даље испод циља Акционог плана за Поглавље 19. У поређењу са подацима из Анкете о радној снази, број случајева рада деце који су током 2023. године пријавили Инспекторат за рад (0 случајева) и центри за социјални рад (16 случајева) мањи је од стварног. Србија се још увек не бави решавањем питања из препорука Групе експерата Савета Европе за борбу против трговине људима (*GRETA*), која је позвала на проактивну и темељну истрагу навода о трговини људима у сврху радне експлоатације страних радника. Закон о инспекцијском надзору није у складу са конвенцијама Међународне организације рада (МОР) које је ратификовала Србија, пре свега у погледу обезбеђења да инспектори рада буду овлашћени да слободно улазе на радна места и без претходног обавештења.

У области **здравља и безбедности на раду**, Закон о безбедности и здрављу на раду из 2023. године делимично је усклађен са правним тековинама ЕУ. Број пријављених смртних случајева на радном месту смањио се током 2023. године (са 56 у 2022. години на 42), при чему се највећи број случајева догодио у грађевинској индустрији.

Социјални дијалог и укључивање социјалних партнера у развој политике која је за њих релевантна и даље су слаби. У септембру 2024. године, у оквиру Социјално-економског савета постигнут је договор о номиналном повећању минималне зараде за 13,7%. Нови закон о штрајку тек треба да буде донет. Нису потписани нови секторски колективни уговори. Неке жалбе упућене МОР-у о кршењу синдикалних и радних права још увек нису решене. Потребно је наставити јачање капацитета социјалних партнера.

У погледу **политике запошљавања**, буџетска издвајања за активне политике тржишта рада у 2024. години су остала испод 0,1% БДП. Број саветника за запошљавање у НСЗ у односу на број лица која траже посао је сувише мали. Србија је у децембру 2023. године

усвојила план за примену механизма Гаранција за младе за период 2023–2026. године ради смањења незапослености међу младима (18,5% у 2023. години) и *NEET* стопе (15,2% у 2023. години за лица 15–29 година старости). У јануару 2024. године почело је спровођење пилот-пројекта Гаранција за младе у три филијале Националне службе за запошљавање.

За **учешће у радној снази и стопу незапослености**, видети статистички анекс и одељак о функционисању тржишта рада под тачком 2.3 Економски критеријуми.

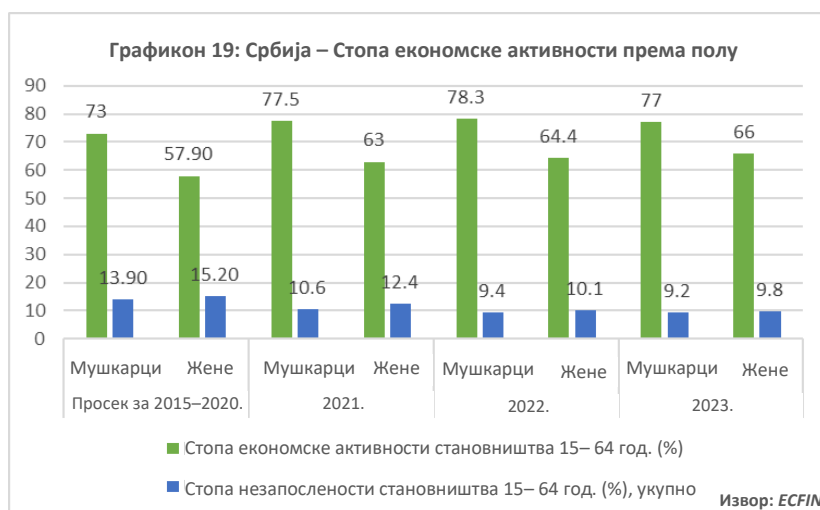
Није било помака у погледу припрема за **Европски социјални фонд** (видети и поглавље 22 – Регионална политика и координација структурних инструмената).

У области **социјалне укључености и социјалне заштите**, према најновијем истраживању о приходима и условима живота (*SILC*), 2023. године стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености износила је 28,1% (*EU-27* 21,6%). Јавни расходи за социјалну заштиту и буџетске трансфере, као удео у БДП, настављају да се смањују. И даље постоји забринутост у погледу утицаја социјалне карте на Роме и друга угрожена лица због ризика да буду неоправдано искључени из давања ако, поред података који се аутоматски обрађују у регистру социјалних карти, запослени у центрима за социјални рад не изврше довољно добру процену њихових посебних околности пре него што донесу одлуку. Систем би могао имати користи од процене утицаја засноване на људским правима и кампања информисања. Нова стратегија социјалне заштите и измене и допуне Закона о социјалној заштити све се више одлажу. Програмима социјалне помоћи који се додељују према величини прихода и имају строге критеријуме прихватљивости недовољно су обухваћене сиромашне категорије; велики проценат деце која живе у сиромаштву није обухваћен давањима, а систем социјалне заштите и даље нема довољно запослених. Систем наменских трансфера на локалном нивоу још увек се не спроводи систематично и транспарентно.

У области **деинституционализације**, акциони план и средства финансирања за спровођење Стратегије деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници, која је усвојена 2022. године, све више касне. У области **забране дискриминације у запошљавању и социјалној политици**, највише жалби упућених

Поверенику за заштиту равноправности у Србији односи се на област запошљавања (видети и поглавље 23 – Правосуђе и основна права).

У области **једнаких могућности за жене и мушкарце у запошљавању и социјалној политици**, положај жена на тржишту рада у Србији и даље је неповољан у односу на положај мушкараца. Стопа

запослености мушкараца (старости 20–64 године) већа је за 12,5 процентних поена, а њихова стопа активности је за 12,8 процентних поена виша од процентних поена за жене. Родни јаз у зарадама износи 8,8%. Укупно 93,7% жена које раде непуно радно време је као разлог за рад са непуним радним временом навело „бригу о деци или особама са инвалидитетом”. Родни јаз у пензијама и даље износи 17%. У марту 2024. године Србија је усвојила Правилник о методологији за обрачун неплаћеног кућног рада. Мада је законодавством предвиђено и породилско одсуство и одсуство за очеве, и даље постоје стереотипне, родно засноване предрасуде да је за бригу о деци и обављање кућних послова одговорна жена. Права на породилско одсуство, одсуство за очеве и родитељско одсуство у законодавству нису усклађени са правним тековинама ЕУ, укључујући са Директивом о равнотежи између посла и приватног живота. Србија није ратификовала Конвенцију МОП о овом питању.

Поглавље 20: Предузетништво и индустријска политика

Индустријска политика ЕУ јача конкурентност, олакшава структурне промене и подстиче окружење погодно за предузећа које стимулише мала и средња предузећа (МСП).

У погледу **начела индустријске политике**, институционални и регулаторни оквир Србије је у великој мери успостављен. Србија наставља да спроводи Стратегију индустријске политике у периоду од 2021. до 2030. године и започела је примену новог акционог плана за период од 2024. до 2025. године, усвојеног у априлу 2024. године.

Када је реч о **предузетничкој политици**, реформе које се тичу власништва и управљања предузећима у државном власништву напредују, али исувише спорим темпом. Србија наставља да спроводи своју Стратегију државног власништва и управљања привредним субјектима која су у власништву Републике Србије и започела је примену новог акционог плана за период од 2024. до 2025. године, усвојеног у априлу 2024. године. Нови закон о привредним друштвима у власништву Републике Србије је ступио на снагу у септембру 2024. године. Међутим, његова правилна примена зависи од неколико подзаконских аката, од којих неки, у складу са новим законом, тек треба да буду усвојени. Србија наставља да напредује у процесу приватизације и реструктурирања предузећа у државном власништву. Окончан је поступак приватизације за преко 500 субјеката приватизације, при чему је остало још 49.

Нова Стратегија за развој малих и средњих предузећа Србије за период од 2023. до 2027. године, као и одговарајући акциони план, спроводе се од краја 2023. године.

Србија учествује у стубу за мала и средња предузећа Програма јединственог тржишта након што је потписала Споразум о придруживању у септембру 2023. године.

Што се тиче борбе против кашњења у плаћању у комерцијалним трансакцијама, законодавство Србије је у великој мери усклађено са правним тековинама ЕУ. Србија треба да усклади своја правила која се односе на плаћање, затезне камате за накнаду штете, убрзане поступке за повраћај и обештећења са Директивом ЕУ о борби против закаснелог плаћања у комерцијалним трансакцијама како би постигла потпуно усклађивање.

Србија треба да настави да унапређује предвидљивост пословног окружења, са нагласком на обезбеђивању тога да сви релевантни правни прописи буду подвргнути благовременим и свеобухватним јавним консултацијама, између осталог кроз ефективну комуникацију портала за е-консултације.

Србија има низ **инструмената у области предузетништва и индустријске политике** за подршку предузећима и индустрији, укључујући бесповратна средства, субвенције, пореска изузећа и системе гаранција. Буџет за мере подршке малим и средњим предузећима и предузетништву је у порасту, али је и даље скроман. Србија и даље користи буџетске субвенције за новоотворена радна места као подстицај страним директним инвестицијама. Овај приступ није у складу са циљем индустријске политике да се даје предност додатној вредности у односу на трошкове рада, као ни са континуираном потребом да се МСП боље интегришу у домаће и међународне ланце снабдевања.

У погледу **секторских политика**, Србија има низ стратегија специфичних за одређени сектор, укључујући области енергетике, транспорта, образовања, медија, вештачке интелигенције и туризма. Поред тога, Србија спроводи своју стратегију паметне специјализације (*видети такође Поглавље 25. о науци и истраживању*).

Поглавље 25: Наука и истраживање

ЕУ пружа значајну подршку за истраживање и иновације. Све државе чланице могу да учествују у програмима ЕУ за истраживање и иновације и да имају корист од њих, нарочито када постоје посебна извршност и добре инвестиције у истраживање и иновације.

Правни оквир је успостављен и делимично усклађен са правним тековинама ЕУ, док је институционални оквир функционалан.

У погледу **политике истраживања и иновација**, Србија спроводи своју Стратегију развоја стартап екосистема за период од 2021. до 2025. године и њен нови Акциони план за 2024. годину. Фонд за науку је у потпуности оперативан као механизам финансирања са све већим бројем финансираних програма (са 8 на 11) и буџетом (са 74,5 милиона EUR на 107,5 милиона EUR).

Инвестиције у истраживање су и даље ниске на националном нивоу, и износе 0,97% БДП-а у 2022. години (0,99% у 2021. години). Србија је у петој години спровођења Стратегије паметне специјализације, при чему се други Акциони план продужава до 2025. године. Са преко 70% успешно спроведених активности из првог акционог плана, Србија показује видљив напредак у спровођењу стратешких циљева.

Србија учествује у програму Хоризонт Европа као придружена земља, са примљених 38,7 милиона EUR у 2023. години. Србија такође успешно учествује у програму ЕУРЕКА и Европској сарадњи у науци и технологији.

Што се тиче иновационих мера, Фонд за иновациону делатност, четири научно-технолошка парка и 14 нових инкубатора су и даље активни, уз повећане финансијске доприносе. Катапулт акцелератор Фонда за иновациону делатност и Програм *Serbia Ventures* имају значајан утицај на иновациони екосистем. Нарочито се подстиче даља

интеграција у нову Европску иновацијску агенду и активности Европског савета за иновације.

Србија је иноватор у настајању на Европском семафору иновација, са резултатом од 62,8% у 2024. години – изнад просека групе иноватора у настајању. Међутим, јаз у погледу учинка у односу на ЕУ се ипак повећава. Трошкови приватног сектора на истраживање и иновације су и даље ниски.

Поглавље 26: Образовање и култура

ЕУ подржава сарадњу у области образовања и културе финансирањем програма и координацијом политика држава чланица „отвореном методом координације“. ЕУ и државе чланице такође морају да спречавају дискриминацију и обезбеде квалитетно образовање за децу радника миграната, укључујући и оне из социјално угрожених средина.

У области **образовања и обуке**, оквир за политику и институционални оквир су успостављени. Постоји одређена рањивост у погледу корупције у целокупном сектору, а нарочито у високом образовању.

Србија наставља да спроводи своју стратегију образовања до 2030. године и започела је примену новог акционог плана за период од 2023. до 2026. године, који је усвојен у октобру 2023. године.

Ниво јавне потрошње на образовање у Србији у 2023. години износио је 3,2%, што је испод просека ЕУ. Ученичка популација наставља да се смањује због негативних демографских трендова и емиграције. Обухват деце са инклузивним предшколским васпитањем и образовањем (*ECCE*) се полако повећава (6,2% у 2023. години за узраст од 6 месеци до 6,5 година). Међутим, потребни су даљи напори како би се повећало учешће у предшколском образовању, укључујући обезбеђивање правичног *ECCE*-а за децу у најнеповољнијем положају. Стопа уписа у обавезни *ECCE* била је углавном стабилна током протеклих година, и осцилирала је на око 97%, али је порасла на 97,9% током 2023. године. Стопа ученика који превремено напуштају школовање је у опадању протеклих година и достигла је 5,8% у 2023. години. Учешће у целоживотном учењу полако расте и достигло је 6,1% у 2023. години.

Дигитална трансформација образовног система Србије је у току и укључује развој инфраструктуре и дигиталних компетенција наставника. Наставни планови и програми у предуниверзитетском образовању укључују обавезне предмете за развој дигиталних вештина и компетенција, укључујући информатичку науку. Међутим, развој информационог система за управљање образовањем захтева даљу консолидацију. Потребни су даљи напори на усклађивању дигиталног образовања са Акционим планом ЕУ за дигитално образовање за период од 2021. до 2027. године. Србија још увек није уградила „зелене“ теме и теме из области животне средине у своје наставне планове и програме.

Резултати Програма за међународно оцењивање ученика (*PISA*) за 2022. годину, који су објављени крајем 2023. године, били су отприлике исти као 2018. године у области математике, читалачке писмености и науке. Резултати показују већи проценат ученика

петнаестогодишњака који не показују основну способност (ниво 2) у погледу читалачке писмености (36%), математике (43%) и науке (35%) у поређењу са просеком *OECD*-а. Релативно недовољан ниво успешности српских ученика у погледу читалачке писмености потврђују и налази најновије Студије о напретку међународне читалачке писмености (*PIRLS 2021*), који показују да је учинак Србије у погледу читалачке писмености испод међународне медијане.

Србија би требало да обезбеди одговарајућа финансијска средства и људске ресурсе за стално учешће у међународним проценама као што су Међународно истраживање о настави и учењу (*TALIS*) и *PISA 2025*.

Од школске 2023/2024. године, већина наставних планова и програма за извођење СОО у другом степену средњошколског образовања је заснована на стандардима стручних квалификација. Међутим, Србија треба да настави да модернизује наставне планове и програме како би побољшала релевантност СОО, и да даље развија национални модел учења на радном месту за СОО. Стопа запослености особа које су завршиле СОО (старости од 20–34 године) је ниска и додатно је пала на 65,6% током 2023. године. Недостатак прилика за преквалификацију и усавршавање у Србији представља структурну препреку код запошљавања младих и одраслих особа коју је потребно решити. Рад на признавању информалне и неформалне обуке споро напредује, и тек треба да се систематски појача.

У погледу обезбеђивања квалитета у високом образовању, Национално акредитационо тело (НАТ) се такође финансира из државног буџета од септембра 2023. године. Ово је у складу са препорукама Европске асоцијације за обезбеђивање квалитета у високом образовању (*ENQA*). Чланство НАТ у *ENQA*-и је суспендовано 2020. године, а пријава за обнављање чланства још увек није поднета. Штавише, стандарди стручних квалификација за високо образовање тек треба да буду развијени и повезани са процедурама за обезбеђење квалитета. Постизање терцијарног нивоа квалификација за особе старости 25–34 је достигло 34,7% у 2023. години, што је знатно испод циља ЕУ за 2030. годину од 45%. Србија је чланица Европског простора високог образовања (Болоњски процес).

Потребно је спровести мере за смањење стопе напуштања образовања и сегрегације, фокусирајући се и на укључивање жена и девојчица у образовање и обуку. Деца са инвалидитетом немају приступ помоћницима у настави. За већи број рањивих категорија ученика предвиђени су бесплатни уџбеници. Образовни систем је показао флексибилност у интеграцији миграната. Потребно је да ресурсни центри за асистивне технологије постану функционални како би пружили одговарајуће додатне услуге подршке за обезбеђивање инклузивног образовања. Механизми за превенцију насиља и дискриминације и заштиту од насиља и дискриминације морају бити у потпуности примењени.

Србија као придружена земља успешно учествује у програму Еразмус + од 2019. године. Српске организације су 2023. године учествовале као подносиоци захтева или партнери у 738 пројеката у оквиру програма Еразмус +, за укупна уговорена бесповратна средства у износу од 13,85 милиона EUR .

Када је реч о **младима**, Србија спроводи Акциони план за спровођење Стратегије за младе до 2025. године и план за спровођење Гаранције за младе до 2026. године. Још увек се

чека усвајање ревидираних или нових правних прописа о младима, волонтирању и стажирању. Национални Савет за младе се не сазива редовно. Упркос појачаним напорима у протеклим годинама, политика за младе и механизми подршке су неједнако развијени на локалном нивоу.

У погледу **спорта**, Србија успешно спроводи други позив за подношење предлога пројеката мобилности у области спорта, и наставила је да учествује у Европској недељи спорта.

Када је реч о **култури**, Србија спроводи своје Стратешке приоритете за развој културе од 2021. до 2025. године. Стратегија културног развоја Републике Србије чека на усвајање од 2022. године. Србија наставља да спроводи Конвенцију Унеска из 2005. године на националном и локалном нивоу и у потпуности учествује у програму „Креативна Европа”. Она активно пружа информације и спроводи изградњу капацитета широм државе, ослањајући се на партнерство са бројним националним, локалним и невладиним заинтересованим странама. Развијен је концепт „Фестивал Креативна Европа”, којим се додатно промовише и подиже ниво свести о програму.

Поглавље 29: Царинска унија

Све државе чланице су део царинске уније ЕУ и поштују иста царинска правила и поступке. За то су потребни усклађивање законодавства, одговарајући капацитет за спровођење и извршење, као и приступ заједничким компјутеризованим царинским системима.

Царинско законодавство Србије је у великој мери усклађено са правним тековинама ЕУ. Србија је потписница Конвенције о заједничком транзитном поступку (са успешном транзицијом на *NCTS* фазу 5, која је већ завршена почетком 2024. године) и Регионалне конвенције о пан-евро-медитеранским преференцијалним правилима о пореклу (*PEM* конвенција). Србија редовно хармонизује своју номенклатуру Царинске тарифе са комбинованом номенклатуром ЕУ, укључујући и за 2024. годину. Србија има програм овлашћених привредних субјеката и издала је укупно 57 сертификата за овлашћене привредне субјекте.

Усклађивање са правним тековинама ЕУ је и даље потребно у погледу слободних зона и безбедносних аспеката. И даље се наплаћују накнаде на неким граничним прелазима за камионе који улазе у царинске терминале ради испуњавања царинских обавеза, што није у складу са обавезама Републике Србије из ССП-а.

У погледу **административних и оперативних капацитета**, царинска лабораторија је и даље недовољно опремљена, док систем управљања ризиком мора бити ојачан. Потребно је да Србија доследно спроводи анализу ризика пре доласка односно пре поласка, у складу са Царинским кодексом ЕУ. У 2023. години, укупни приходи које је прикупила царинска управа су незнатно смањени за 3% у односу на претходну годину. Поред тога, административни капацитет за контролу недозвољене трговине дуваном је недовољан. Србија је потписница Протокола о елиминацији недозвољене трговине дуванским производима, али тек треба да се у потпуности усклади са његовим одредбама, укључујући успостављање система за праћење и проналажење дуванских производа.

Србија је наставила да сарађује са државама чланицама ЕУ и Европском канцеларијом за борбу против превара (ОЛАФ) према Протоколу 6 ССП-а о узајамној административној помоћи у царинским питањима, како би се испитали случајеви у којима постоји сумња да на територији Србије и/или од стране правних субјеката који су регистровани у Србији, долази до заобилажења санкција које су уведене у контексту агресорског рата Русије против Украјине.

КЛАСТЕР 4: ЗЕЛЕНА АГЕНДА И ОДРЖИВА ПОВЕЗАНОСТ

Овај кластер обухвата четири поглавља: 14 (транспортна политика), 15 (енергетика), 21 (трансевропске мреже) и 27 (животна средина и климатске промене).

Поглавље 14: Транспортна политика

ЕУ има заједничка правила за техничке и сигурносне стандарде, безбедност, социјалне стандарде, државну помоћ и либерализацију тржишта у областима друмског транспорта, железнице, унутрашњих пловних путева, комбинованог транспорта, ваздушног транспорта и поморског транспорта.

Када је реч о правним тековинама ЕУ које се односе на **општи транспорт**, и даље се касни са ажурирањем стратешког оквира Србије. Његов завршетак и усвајање Србија треба да одреди као приоритет, уз обезбеђивање консултација са свим заинтересованим странама. Србија треба да ажурира генерални мастер план за транспорт и повеже га са капиталним буџетирањем. Треба да се настави са унапређењем административних капацитета у друмском и железничком сектору. Србија активно учествује у раду Транспортне заједнице (УТЗ) и наставља са спровођењем пет акционих планова УТЗ. За веће транспортне агломерације, у складу са праксом ЕУ, треба развити планове одрживе урбане мобилности којима се поштују стандарди у области животне средине и социјални стандарди.

Када је у питању **друмски транспорт**, усклађивање са правним тековинама ЕУ је на добром нивоу и представља приоритет и даље. Институционални оквир је успостављен, али агенције одговорне за одржавање и изградњу путева нису независне у обављању својих задужења. У одржавању путева, укључујући његово финансирање, треба да се обезбеди одрживост инвестирања у инфраструктуру друмског транспорта и да се следи начело „корисник плаћа”. Србија је посвећена увођењу зелених коридора / зелених трака обнављањем режима рада на граничним прелазима са државама чланицама ЕУ, проширењем граничних прелаза на главним коридорима, укључујући места за паркирање, као и подстицањем употребе дигитализованих товарних листова. У септембру 2023. године усвојени су Стратегија безбедности саобраћаја за период од 2023. до 2030. године и трогодишњи Акциони план. Први скуп рашчлањених података о саобраћајним незгодама, који су у потпуности усклађени са протоколом *EU CARE*, прослеђен је Комисији. Друштвена и тржишна правила у области друмског транспорта треба да буду у потпуности пренесена. У том погледу, прелазак на технологију паметних тахографа значајан је корак.

Када је реч о **железничком транспорту**, постигнут је висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Институционални оквир захтева јаснију поделу одговорности, при чему је

потребно ојачати капацитет Дирекције за железнице, која обавља функције регулаторног тела, органа који издаје дозволе и тела надлежног за сигурност. Инвестиције у инфраструктуру су наставиле да расту; међутим, потребно је радити на мерама за ублажавање кашњења. Одржавање железничке инфраструктуре треба обезбедити на систематски начин. Процес усклађивања са четвртим железничким пакетом ЕУ треба да се настави. Чека се формално усвајање техничких спецификација интероперабилности ЕУ, као и усклађивање са правним тековинама ЕУ у области безбедности железнице. Европски систем управљања железничким саобраћајем треба применити у потпуности, на транспарентан начин.

Када је реч о **поморском транспорту**, Србија је постигла висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Србија треба да настави са усклађивањем са међународним конвенцијама.

Када је реч о **транспорту унутрашњим водним путевима**, постигнут је висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Институционални оквир је успостављен; међутим, неопходно је јачање служби за надзор бродског саобраћаја. Функционалан систем речних информационих сервиса Србије веома је интероперабилан са системима земаља чланица ЕУ. Србија треба да настави да ради на испуњавању свих неопходних услова у погледу текућих процеса признавања сертификата у области унутрашњих водних путева.

Када је реч о **ваздушном саобраћају**, Србија је постигла добар ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Није остварен напредак у укидању суспензије чланова који се односе на издавање дозвола авио-превозницима и нормализацију режима ниског ваздушног простора над Косовом.

Комбиновани транспорт треба промовисати на начин који је више системски и стратешки.. Институционални оквир је успостављен; међутим, потребно је ојачати административне капацитете за комбиновани транспорт. У децембру 2023. године основано је ново привредно друштво задужено за управљање интермодалним терминалом у Батајници. Терминал је званично отворен у мају 2024. године, али још увек није у функцији.

Није постигнут напредак у погледу **права путника**.

Поглавље 15: Енергетика

Енергетска политика Европске уније обухвата снабдевање енергијом, инфраструктуру, унутрашње енергетско тржиште, потрошаче, обновљиву енергију, енергетску ефикасност, нуклеарну енергију, нуклеарну сигурност, заштиту од зрачења и нуклеарне заштитне мере.

У погледу **сигурности снабдевања**, успостављен је правни и институционални оквир за раздвајање гасног сектора. Међутим, спровођење раздвајања и сертификације предузећа „Транспортгас Србија“, „Југоросгаз“ и „ПСГ Банатски Двор“ и даље знатно касни. Србија треба да предузме мере за решавање зависности од „Гаспром-а“ и руског већинског власништва над критичном инфраструктуром и нафтном индустријом Србије, као и за решавање питања отварања тржишта гаса и омогућавања недискриминаторног приступа трећих страна гасној мрежи. У децембру 2023. године завршени су радови на гасном интерконектору између Србије и Бугарске (ИБС), али је почетак комерцијалног рада ИБС,

нажалост, одложен. Србија треба да обезбеди неограничен режим приступа трећих страна, примени отворен поступак расподеле капацитета на недискриминаторној основи и уклони све препреке за нове учеснике на тржишту у складу са правним тековинама Енергетске заједнице и Споразумом о финансирању за IPA 2017. Републичка комисија за енергетске мреже почела је са радом у новембру 2023. године. Агенцији за енергетику Србије недостају извршна овлашћења. Србија је додатно одложила усклађивање са Уредбом о складиштењу гаса и њену примену, укључујући израду процене ризика, Превентивног акционог плана и Кризног плана.

Србија треба да обезбеди даље усклађивање са Уредбом 714/2009 о електричној енергији како би омогућила координисану прекограничну расподелу капацитета. Чека се потпуно спровођење Плана за спровођење енергетских споразума између Србије и Косова*. Српски оператор система за пренос електричне енергије „ЕМС” није утврдио нето преносне капацитете и расподелу капацитета на интерконекцији са Косовом.

Србија је одржала висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ које се односе на робне **резерве нафте**.

У погледу **унутрашњег енергетског тржишта**, правни и институционални оквир није у потпуности успостављен. Обим трговања на организованом тржишту за дан унапред повећао се за 46% у односу на 2022. годину.

Србија је у новембру 2023. године усвојила ревидирану Уредбу о енергетски угроженом купцу, чиме је проширен обухват енергетског сиромаштва. Правни и институционални оквир о енергетском сиромаштву треба даље унапредити.

Правни оквир за усклађивање са Директивом о лиценцирању **угљоводоника** није успостављен.

У погледу **обновљивих извора енергије (ОИЕ)**, Србија је остварила добар напредак у примени шема подршке којима се промовишу ОИЕ; међутим, није испунила циљ Енергетске заједнице у погледу ОИЕ до 2030. године у свом Националном енергетском и климатском плану (НЕКП). Потребно је даље усклађивање са Директивом о обновљивој енергији, нарочито у погледу одредби које се односе на одрживост и критеријума за уштеду емисија гасова са ефектом стаклене баште за биогорива и биотечности. Административни и институционални капацитети министарства и регулаторног тела у чијој су надлежности ОИЕ недовољни су и потребно их је побољшати.

Србија је наставила да се усклађује са правним тековинама ЕУ које се односе на **енергетску ефикасност**. Неопходно је даље усклађивање са Директивом о енергетским својствима зграда, Директивом о енергетској ефикасности и Директивом о обновљивим изворима енергије, укључујући подзаконске акте који се односе на сертификацију инсталатера система ОИЕ. Потребно је унапредити институционалне капацитете за спровођење мера енергетске ефикасности.

Када је реч о **нуклеарној енергији, нуклеарној сигурности и заштити од зрачења**, правни прописи Србије делимично су усклађени са правним тековинама Еуратома. У извештајном периоду усвојено је пет правилника. Јавно предузеће „Нуклеарни објекти” тек треба да оконча процес издавања дозвола за два стара складишта, два истраживачка нуклеарна реактора и напуштени рудник уранијума. Србија је у мају 2023. године потписала Споразум

Европске заједнице о правовременој размени информација у случају радиолошке опасности (*ECURIE*) који тек треба да буде ратификован у Скупштини Србије. Потребно је даље јачање капацитета Директората за радијациону и нуклеарну сигурност и безбедност (СРБАТОМ) како би могао да испуњава своје будуће обавезе.

Кад је реч о **нуклеарним заштитним мерама**, по приступању ЕУ, неопходно је прилагођавање постојећих система за евиденцију и контролу нуклеарног материјала у Србији одредбама о заштитним мерама из Уговора о Еуратому (поглавље 7).

Поглавље 21: Трансевропске мреже

ЕУ промовише трансевропске мреже (ТЕМ) у областима транспорта, телекомуникација и енергетике како би ојачала унутрашње тржиште и допринела расту и запошљавању.

У погледу **транспортних мрежа**, законодавни оквир је делимично усклађен са правним тековинама ЕУ.

Србија наставља да развија транспортне пројекте у оквиру трансевропских мрежа. Потребно је убрзати припрему техничке и конкурсне документације за реализацију пројеката у оквиру *TEN-T*-а у друмском и железничком саобраћају. Студије изводљивости и студије о проценама утицаја на друштво и животну средину треба да остану кључне за квалитетно комплетирање техничке пројектне документације.

У погледу путева, за радове на аутопуту Ниш–Мердаре до сада је искоришћено само око 10% одобрених бесповратних средстава ЕУ, а јавна набавка за 4. деоницу између Ниша и Плочника одложена је за крај 2024. године, док јавне набавке за 2. и 3. деоницу зависе од израде пројектне документације. Израда недостајуће пројектне документације за деоницу Плочник–Мердаре, за коју су такође обезбеђена средства ЕУ, одавно касни.

Када је реч о железничкој инфраструктури, радови на модернизацији железничке пруге Ниш–Димитровград почели су у новембру 2023. године, чиме је деблокиран пројекат који је дуго одлаган. Изградња железничке обилазнице око Ниша почела је у јулу 2024. године, што представља даљи напредак на целокупном пројекту Ниш–Димитровград. Напредују радови на преосталом делу пруге Будимпешта–Београд (поддеоница Нови Сад–Суботица), испитивања су започета, а завршетак је планиран до краја 2024. године. Тренутно је у припреми модернизација железничког коридора X, од деонице Београд–Ниш до границе са Северном Македонијом, а до краја 2024. године се очекује расписивање јавне набавке за радове на деоници Београд–Ниш. Почетак радова на партији 1 поддеонице Сталаћ–Ђунис, који се финансира из националног буџета, знатно касни, што је успорило и поступак јавне набавке за партију 2 коју финансира ЕУ.

Србија је део новог транспортног коридора Западни Балкан–Источни Медитеран, који је успостављен ревидираном уредбом о *TEN-T*-у.

Када је реч о трансевропским **енергетским мрежама**, административни капацитети за усклађивање са правним тековинама ЕУ су и даље недовољни. У новембру 2023. године основана је нова Републичка комисија за енергетске мреже, чиме је омогућено успостављање правног оквира за раздвајање оператора енергетског система.

Србија је наставила да развија енергетске пројекте у оквиру трансевропских мрежа. У погледу гасне инфраструктуре, Србија треба да убрза процес издавања дозвола за гасни интерконектор између Србије и Бугарске и постара се да интерконектор буде потпуно функционалан у складу са правним тековинама Енергетске заједнице. У погледу Трансбалканског коридора за пренос електричне енергије, у току је поступак јавне набавке за изградњу деонице III од Обреновца до Бајине Баште. Србија треба да настави са припремом пројекта за деоницу IV између Србије, Босне и Херцеговине и Црне Горе.

Ревидирана уредба о *TEN-E*у треба да буде пренесена у национално законодавство до краја 2024. године са циљем да се убрзају поступци издавања дозвола и омогући развој кључних инфраструктурних пројеката са суседним земљама.

Поглавље 27: Животна средина и климатске промене

ЕУ промовише снажно деловање у области климе, одрживи развој и заштиту животне средине. Правила ЕУ садрже одредбе које се односе на климатске промене, квалитет воде и ваздуха, управљање отпадом, заштиту природе, индустријско загађење, хемикалије, буку и цивилну заштиту.

Животна средина

Институционални оквир је успостављен, али га треба побољшати, пошто су надлежности сектора животне средине расуте у неколико министарстава. Треба унапредити општу координацију и капацитет локалних самоуправа и јавних комуналних предузећа, нарочито у сектору вода.

У области **хоризонталног законодавства**, законодавни оквир је добро усклађен са правним тековинама ЕУ. Постигнут је напредак у усвајању подзаконских аката којима се захтева да се поступак процене утицаја на животну средину (ПУЖС) спроводи пре издавања грађевинских дозвола, као и у усвајању правних прописа који се односе на процену утицаја на животну средину (ПУЖС), и стратешку процену утицаја на животну средину (СПУЖС) од стране Владе. Међутим, Србија треба да настави са њиховим доношењем у скупштини и њиховом брзом применом. Уредба о капиталним пројектима, усвојена у септембру 2023. године, јача улогу Министарства заштите животне средине у погледу пројеката који подлежу поступку ПУЖС.

Учешће јавности и консултације нису побољшани у односу на претходни извештајни период. Србија треба да обезбеди међуресорно учешће, укључујући Министарство финансија, у радним групама за Стратегију заштите животне средине / Зелену агенду.

Званичне извештаје и информације о текућим зеленим инвестицијама и њиховом утицају на животну средину треба да објави Министарство заштите животне средине.

Србија и ЕУ су 19. јула 2024. године потписале Меморандум о разумевању којим се покреће стратешко партнерство о одрживим сировинама, ланцима вредности батерија и електричним возилима. Циљ партнерства је да се подржи развој одрживог ланца снабдевања у Србији и отварање нових прилика за радна места у индустријским секторима који су кључни за будућност. У Меморандуму о разумевању наглашава се значај промовисања највиших стандарда у области животне средине и социјалних стандарда, као и стандарда управљања.

Прекогранична сарадња се није побољшала током извештајног периода. Србија треба да настави са напорима да сарађује са суседним земљама. Србија треба да започне спровођење активности из меморандума о разумевању у вези са сарадњом у области заштите животне средине са Бугарском.

Иако је повећан број инспекцијских предмета и случајева кажњавања због прекршаја, усклађивање са Директивом о одговорности за животну средину и даље је у раној фази, док усклађивање са Директивом о кривичним делима против животне средине и њено спровођење треба даље побољшати. Повећао се број случајева тровања дивљих животиња и инцидената криволова заједно са случајевима претњи члановима цивилних организација на друштвеним медијима.

У области **квалитета ваздуха**, Србија је постигла добар ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Србија је наставила да премашује дневне граничне вредности загађења ваздуха у извештајном периоду. Мрежа за мониторинг квалитета ваздуха незнатно је проширена новим и унапређеним станицама за мониторинг квалитета ваздуха. Потребно је усвојити индекс ЕУ за квалитет ваздуха. Србија је спровела важне мере националног програма заштите ваздуха, попут усвајања правилника о захтевима еко-дизајна у децембру 2023. године. Усвојена су три локална плана квалитета ваздуха (Бор, Панчево, Краљево).

У погледу **управљања отпадом**, Србија је постигла добар ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. У септембру 2023. године усвојен је низ важних аката, укључујући Програм управљања муљем за период од 2023. до 2032. године, Закон о изменама и допунама Закона о управљању отпадом, подзаконски акти који се односе на управљање одређеним токовима отпада, као и Уредбу о начину и поступку управљања муљем из постројења за пречишћавање комуналних отпадних вода.

Постигнут је умерен ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у области **квалитета воде**. Институционални оквир у сектору вода је фрагментиран и није прилагођен растућем нивоу инвестиција. Правилник о начину и условима за мерење количине и испитивање квалитета отпадних вода и садржини извештаја о извршеним мерењима усвојен је у марту 2024. године. Побољшање локалног управљања, нарочито у погледу рада и одржавања постројења за воде и отпадне воде, и даље представља приоритет.

Постигнут је умерен ниво усклађености у области **заштите природе**, нарочито у погледу Директиве о стаништима и Директиве о птицама. Србија треба да настави са радом на идентификовању и претходном одређивању локација које ће бити покривене мрежом Натура 2000. Србија треба да усвоји нови закон о заштити природе како би се у потпуности ускладила са правним тековинама ЕУ. Институционални капацитети и капацитети људских ресурса на националном и локалном нивоу и даље су слаби, нарочито у погледу примене прописа и трговине дивљим животињама.

У погледу **индустријског загађења и управљања ризиком**, усклађеност са већином правних тековина ЕУ је умерена. У извештајном периоду, 265 привредних друштава је оцењено у смислу потпуне усклађености са Директивом ЕУ о индустријским емисијама и издате су 52 интегрисане дозволе. Усвојена је и методологија извештавања, као и ревидирани правилници.

Србија је постигла висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у области **хемикалија**. У фебруару 2024. године усвојен је Правилник о садржају безбедносног листа.

Постигнут је одређен ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у погледу **буке**. Стратешка карта буке за Нови Сад усвојена је у новембру 2023. године. Србија треба да настави са израдом карата буке за град Београд, Суботицу, Крагујевац и београдски аеродром, као и да изради акционе планове и примени правне прописе у области буке.

Када је реч о **цивилној заштити**, Србија активно учествује у механизму Уније за цивилну заштиту (*Union Civil Protection Mechanism -UCPM*). Србија има добар правни и политички оквир за управљање ризиком од катастрофа на основу Закона о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама. Регистар ризика од катастрофа (у складу са Директивом ЕУ *INSPIRE* и иницијативом ЕУ за унапређење интероперабилности података) редовно се ажурира како би се боље пратили ризици, укључујући ризике по јавно здравље, као и спречиле природне катастрофе и катастрофе изазване људским деловањем.

Као држава учесница у Механизму цивилне заштите (*UCPM*), Србија треба да успостави Трансевропску мрежу за размену података између администрација (*TESTA*) као предуслов за повезивање са Заједничким комуникационим и информационом системом за ванредне ситуације (*CECIS*).

Климатске промене

Србија је постигла изванредан ниво припремљености **правних прописа који се односе на климатске промене**, али је примена у раној фази. Акциони план који прати Стратегију нискоугљеничног развоја још увек није усвојен. Србија је у децембру 2023. године усвојила Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године, уз акциони план, као и Правилник о мониторингу и извештавању о емисијама гасова са ефектом стаклене баште (*GHG*). Поред тога, развијен је и ИТ систем за олакшавање процеса издавања дозвола за *GHG*, а национални систем инвентара *GHG* функционише.

Србија је усвојила три подзаконска акта неопходна за спровођење прописа који се односе на климу. Праћење спровођења мера није успостављено. Србија је усвојила Национални енергетски и климатски план (НЕКП) у јулу 2024. године, унапредила спровођење пакета за мониторинг, извештавање, проверу и акредитацију (МИПА) усвајањем Правилника о мониторингу и извештавању о емисијама гасова са ефектом стаклене баште (*GHG*) и повећала административне капацитете различитих институција. Србија предузима мере за увођење пореза на угљеник до 2027. године као корак напред ка усклађивању са системом за трговину емисијама (*EU ETS*).

Нацрт националног просторног плана Србије који се заснива на њеној енергетској стратегији обухвата нове термоелектране. Србија треба да утврди датум за постепено укидање угља као ефективни начин за поступање у складу са правним прописима Енергетске заједнице и обавезама Србије у оквиру Зелене агенде који се односе на достизање циља ЕУ у погледу климатске неутралности. Држава треба да ажурира своју Стратегију нискоугљеничног развоја како би се ускладила са циљем ЕУ у погледу климатске неутралности, да припреми и поднесе нови национално утврђени допринос

према Споразуму из Париза, као и да се у потпуности усклади са правним прописима ЕУ који се односе на емисије из возила и друмског транспорта. Треба размотрити усклађивање са великим напредовањем климатске политике ЕУ која се догодила као резултат пакета „Спремни за 55%”.

КЛАСТЕР 5: РЕСУРСИ, ПОЉОПРИВРЕДА И КОХЕЗИЈА

Овај кластер обухвата поглавља 11 (Пољопривреда и рурални развој), 12 (Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика), 13 (Рибарство и аквакултура), 22 (Регионална политика и координација структурних инструмената) и 33 (Финансијске и буџетске одредбе).

Поглавље 11: Пољопривреда и рурални развој

Заједничка пољопривредна политика ЕУ подржава пољопривреднике и обезбеђује прехранбenu сигурност у Европи. Она помаже у борби против климатских промена и у погледу одрживог управљања националним ресурсима; одржава руралне области и пејзаже широм ЕУ; и одржава руралну привреду активним промовисањем послова у пољопривреди, пољопривредно-прехранбеној индустрији и повезаним секторима. То захтева јаке системе управљања и контроле. Постоје такође заједничка правила ЕУ за тржишне стандарде, политику квалитета и органску пољопривреду.

У погледу **хоризонталних питања**, Србије није усвојила национални програм за пољопривреду и рурални развој за период 2022–2024. године. Остаје да се усвоји нова, национална стратегија за пољопривреду и рурални развој која обухвата период 2025–2032. године.

Потребан је напредак у спровођењу акционог плана за усклађивање са правним тековинама ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја, при чему његово ажурирање треба завршити током 2024. године. Србија треба да оствари напредак у успостављању Интегрисаног система управљања и контроле (*IACS*) и прелазак са ручне на електронску обраду захтева за пружање помоћи. Развој софтвера за Систем за идентификацију земљишних парцела (*LPIS*), који је предуслов за почетак *IPA* 2021 пројекта у погледу прве фазе успостављања Интегрисаног система управљања и контроле, мора да се заврши без даљих одлагања. Неопходно је даље побољшати величину узорка и квалитет података успостављене Мреже рачуноводствених података на пољопривредним газдинствима (*FADM*). Треба уложити напоре да се прикупљање података прошири на питања у области животне средине и социјална питања у складу са правним тековинама ЕУ.

У области **заједничке организације тржишта** (ЗОТ), није забележен напредак, при чему спроведбено законодавство у области тржишних стандарда, јавног и приватног складиштења и произвођачке организације још није ступило на снагу, а закон о вину није још усвојен.

Када је реч о **руралном развоју**, Србија треба да уложи све напоре да избегне даљи губитак средстава ЕУ из *IPARD* II програма у 2024. години. Истовремено, важно је да Србија без одлагања почне са закључивањем уговора и исплатом средстава из *IPARD* III програма. Неопходно је ојачати изградњу капацитета, коришћењем подршке *IPARD* „техничка

помоћ”, како би се стекло поверење за нове мере у оквиру *IPARD* III, а нарочито за меру 6 „Инвестиције у руралну јавну инфраструктуру”. Србија се подстиче да предложи систем кредитних гаранција, који ће помоћи физичким лицима и малим пољопривредним газдинствима да приступе *IPARD* фондовима.

У погледу **политике квалитета**, континуирано одлагање усвајања правних прописа о шемама квалитета за пољопривредне и прехранбене производе омета развој сектора.

Када је реч о **органској пољопривреди**, остаје да се усвоје правни прописи који су усклађени са правним тековинама ЕУ у области органске производње.

Поглавље 12: Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика

Правне тековине ЕУ о храни, укључујући хигијенска правила за производњу прехранбених производа, обезбеђују висок ниво безбедности хране и хране за животиње, као и висок ниво заштите интереса потрошача. Штите се здравље и добробит животиња и безбедност хране животињског порекла, укључујући и квалитет семена, материјал за заштиту биља, заштиту од штетних организама и исхрану животиња.

Правни и институционални оквир за ово поглавље је успостављен. Међутим, делимично усаглашени правни оквир и даље треба да буде у потпуности усклађен са правним тековинама ЕУ, док институционални оквир захтева јачање.

У области **опште безбедности хране**, Србија тек треба да усвоји стратегију и акциони план за усклађивање са правним тековинама ЕУ, при чему ниједан оквирни закон није усклађен са правним тековинама ЕУ у извештајном периоду. Србија и даље примењује неефикасан приступ заснован процени ризика, а привредна друштва из ЕУ настављају да се жале на компликоване и скупе граничне контроле за увезену храну, што негативно утиче на трговинске токове и доводи до повећања трошкова привредних друштава и потрошача.

У погледу **ветеринарске политике**, и даље се периодично пријављује избијање афричке куге свиња, која је проузроковала економску штету пољопривредницима. Поред ветеринарске инспекције, приоритет треба да буде јачање одељења за планирање политика и других одељења у оквиру Управе за ветерину, с обзиром на све већи број упражњених радних места која нису попуњена. Тек треба да се предузму додатни кораци за испуњавање преосталих услова за почетак извоза свежег живинског меса, јаја и свежег свињског меса у ЕУ. Србија треба да се усклади са правним тековинама ЕУ о добробити животиња.

У погледу **стављања на тржиште хране, хране за животиње и споредних производа животињског порекла**, након категоризације прехранбених објеката у Србији у складу са правним тековинама ЕУ, сада су потребни напори у праћењу и унапређењу објеката, укључујући и кроз *IPARD* фондове. Још увек је потребан значајан даљи рад на побољшању посредничког прикупљања животињског отпада.

Када је реч о **правилима о безбедности хране и посебним правилима за храну за животиње**, Србија тек треба да усвоји и почне да спроводи стратегију/национални програм за побољшање квалитета млека. Није забележен напредак у усклађивању дозвољеног нивоа афлатоксина у млеку са правним тековинама ЕУ.

У области **фитосанитарне политике**, спровођење постојећег националног законодавства за одрживо коришћење пестицида још увек треба да се значајно унапреди, укључујући и обавезну контролу уређаја за примену пестицида. Одељења за планирање политика Управе за заштиту биља и даље немају довољно особља. Усклађивање националног законодавства са законодавством ЕУ у области здравља биља мора бити побољшано, док надзор, рано откривање и искорењивање штеточина морају бити ојачани.

Потребан је даљи рад на усклађивању законодавства о **генетички модификованим организмима** са правним тековинама ЕУ, како би се ова област регулисала на безбеднији и транспарентнији начин. Ово је кључно за даљи напредак у преговорима о чланству у Светској трговинској организацији и представља предуслов за отварање овог поглавља.

Поглавље 13: Рибарство и аквакултура

Заједничком политиком у области рибарства утврђују се правила за управљање у рибарству, штите се живи ресурси мора и ограничава се утицај рибарства на животну средину. То обухвата утврђивање квота улова, управљање капацитетима флоте, правила о контроли и инспекцијском надзору, правила за тржишта и аквакултуру, као и подршку за рибарске и приобалне заједнице. Њоме се такође промовише одржива аквакултура.

Иако Србија нема обалу, а велики део законодавства ЕУ о рибарству није применљив, још увек треба да у потпуности развије свој тренутно ограничени институционални оквир да би се бавила применљивим деловима правних тековина ЕУ у оквиру овог поглавља. Правни оквир је само делимично усклађен и остаје да буде у потпуности усклађен са правним тековинама ЕУ. Србија тек треба да усвоји акциони план за постизање потпуне усаглашености са захтевима из правних тековина ЕУ до датума приступања, нарочито у погледу организације тржишта, аквакултуре, прикупљања података и контролних мера, као и ННН риболова.

Када је реч о **управљању ресурсима и флотом**, правне тековине ЕУ које се примењују на Србију укључују одредбе о европској јегуљи, строго заштићеној врсти обухваћеној трајном забраном риболова, за коју Србија тврди да не постоји на њеној територији.

Док је систем **инспекције и контроле** начелно успостављен, координацију између укључених државних органа (нпр. Ветеринарска гранична инспекција, царина) још увек треба побољшати. Штавише, службене контроле производа рибарства намењених извозу у ЕУ морају бити у потпуности усклађене са правним тековинама ЕУ.

У области **структурних активности**, сектор испуњава услове у оквиру *IPARD* програма подршке, а позив је покренут у фебруару 2024. године у оквиру Мере 1 – Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава. Спровођење правилника о сертификацији улова и постизање потпуне усклађености правног оквира са правним тековинама ЕУ о ННН риболову је у више наврата одлагано.

Законодавство о **тржишној политици** и даље треба ускладити са правним тековинама ЕУ. Није било значајнијих помака у погледу **државне помоћи** и **међународних споразума**.

Поглавље 22: Регионална политика и координација структурних инструмената

Регионална политика је главни инструмент ЕУ за смањење регионалних разлика и инвестирање у одржив и инклузиван друштвени и привредни раст. Она делује кроз 'дељено управљање' између Комисије и држава чланица ЕУ. Спровођење програма кохезионе политике захтева одговарајуће административне капацитете на нивоу програма и пројекта, успостављање система доброг финансијског управљања и контроле, као и испуњавање других елемената правних тековина ЕУ попут законодавства у вези са животном средином или законодавства у вези са јавним набавкама.

Усвојен је **законодавни оквир** Србије за *IPA* III, укључујући оперативне програме. Влада је усвојила Предлог закона о кохезионој политици у септембру 2024. године, који тек треба да буде усвојен у Народној скупштини. Србија треба да примени систематски приступ за развој, суфинансирање и спровођење вишегодишњих оперативних програма. Потребна је повећана фискална децентрализација да би се субнационалним нивоима власти дала аутономија да делују као пуноправни актери кохезионе политике. Методологија за праћење усклађености са условима за спровођење је усвојена 2024. године.

Институционални оквир за кохезиону политику је сада углавном успостављен. Потребно је наставити са унапређивањем индиректних управљачких структура ради правовременог и ефикаснијег управљања *IPA* програмима и да би им се омогућило функционисање у окружењу *ex-post* контроле. Одговорност за регионалну политику тренутно је подељена између неколико министарстава, а потенцијал регионалних развојних агенција и канцеларија за локални развој је недовољно искоришћен.

У погледу **административних капацитета** институција које управљају фондовима ЕУ, запажања су различита. Док је укупан број запослених у структурама значајно порастао 2023. године, недостатак особља и даље омета нормалан рад одељења за закључивање уговора и финансије програма финансирања ЕУ и *IPA* јединица при неколико министарстава, укључујући и она одговорна за управљање и спровођење вишегодишњих оперативних програма. Делотворна политика задржавања тек треба да се усвоји. Потенцијал за успостављање веза са Европским групама за територијалну сарадњу у оквиру различитих инструмената политика до сада није искоришћен. Ове групе се могу користити као инструменти за интегрисано територијално управљање и олакшавање *Interreg* програма сарадње.

Када је реч о **програмирању**, настављен је рад на доношењу развојног плана, који треба да буде основа политике регионалног развоја Србије, да уважи развојни потенцијал свих српских региона и да помогне у смањењу регионалних и локалних разлика. Србија наставља да учествује у програмима сарадње *Interreg*, Стратегији ЕУ за Јадрански и јонски регион и Стратегији ЕУ за Дунавски регион.

Систем **праћења и вредновања** добро функционише за годишње програме под индиректним управљањем и у процесу је прилагођавања захтевима оперативних програма и, коначно, кохезионе политике. Укључен је у рад информациони систем за управљање, који чува податке о *IPA* III активностима.

Када је реч о **финансијском управљању, контроли и ревизији**, у Канцеларији за подршку Националног службеника за одобравање, Канцеларији за ревизију система управљања

средствима Европске уније и јединицама за интерну ревизију министарстава која спроводе пројекте под индиректним управљањем број запослених је критично низак. Брза ресорпција неизвршених плаћања под индиректним управљањем остаје хитан приоритет.

Поглавље 33: Финансијске и буџетске одредбе

Ово поглавље обухвата правила којима се уређује финансирање буџета ЕУ („сопствена средства“). Ова средства се углавном састоје од: (i) доприноса на основу бруто националног дохотка сваке државе чланице; (ii) царинске дажбине; (iii) нерециклиране пластике; и (iv) средстава на основу пореза на додату вредност. Државе чланице морају да имају одговарајући административни капацитет да адекватно координишу и обезбеде тачан обрачун, наплату, исплату и контролу сопствених средстава.

Постигнут је никакав до добар напредак у основним областима политика које индиректно утичу на систем сопствених средстава (за напредак у овим областима, видети поглавља 16 – Опорезивање, 18 – Статистика, 29 – Царинска унија и 32 – Финансијска контрола).

Када су у питању **традиционална сопствена средства**, царинско законодавство је у великој мери усклађено са правним тековинама ЕУ. Међутим, подношење изјава се обавља физичким путем и Србија не користи OWNRES, нити било коју другу сличну националну електронску базу података, за извештавање о преварама и неправилностима за износе преко 10.000 EUR. Садашњи рачуноводствени систем не користи два различита рачуна, један за наплаћена или обезбеђена дуговања („А рачун“), а други за ненаплаћена/необезбеђена дуговања или обезбеђена дуговања на које је поднета жалба („Б рачун“).

У погледу **средстава заснованих на ПДВ-у**, доступан је довољан број извора података за израчунавање теоријског неодбитног ПДВ-а, која произилази из табела понуде и употребе које су први пут објављене 2019. године.

Када је реч о **средствима заснованим на бруто националном дохотку**, национални рачуни се у највећој мери састављају у складу са Европским системом рачуна (*ESA 2010*). Међутим, потребни су непрекидни напори како би се израдили комплетни подаци који се захтевају у програму за достављање података *ESA 2010*.

Када је реч о **административној инфраструктури**, потребно је додатно ојачати капацитет институција у релевантним областима политике и даље развијати организационе и процедуралне везе између институција које су укључене у сопствена средства.

КЛАСТЕР 6: СПОЉНИ ОДНОСИ

Овај кластер садржи два поглавља: Поглавље 30 – Спољни односи и поглавље 31 – Спољна, безбедносна и одбрамбена политика.

Поглавље 30: Спољни односи

ЕУ има заједничку трговинску политику према трећим земљама, засновану на мултилатералним и билатералним споразумима и аутономним мерама. Такође постоје и правила ЕУ у области хуманитарне помоћи и развојне политике.

Када је реч о **заједничкој трговинској политици**, Србија тек треба да приступи Светској трговинској организацији (СТО). Овај процес је заустављен пре свега јер није остварен напредак у погледу усвајања измена и допуна Закона о генетички модификованим организмима, као ни у погледу завршетка преговора о приступу тржишту са малим бројем чланица СТО. Осим тога, Србија тек треба да постигне потпуну усклађеност са правним тековинама ЕУ у складу са својим акционим планом о преосталим припремама за приступање ЕУ.

Србија треба да настави са својом конструктивном улогом у оквиру споразума ЦЕФТА и Заједничког регионалног тржишта, у складу са обавезама преузетим у оквиру Берлинског процеса.

Ипак, у марту 2024. године Србија је увела квантитативна ограничења увоза сунцокретовог уља и маргарина. Србија је у априлу 2024. године увела забрану увоза пелета од дрвета, која је у јуну продужена за још 90 дана. Ниједна од ових мера није оправдана на основу ССП, а тражени подаци са објашњењима тек треба да пристигну. Поред тога, системски се погоршавају услови за увоз различитих врста производа, пре свега животињског порекла у вези са издавањем увозних дозвола и праксе санитарних, фитосанитарних и ветеринарских граничних инспекција у погледу учесталости, трајања, обима и трошкова узорковања. Србија треба да се уздржи од увођења једностраних трговинских рестриктивних мера без претходних консултација са Комисијом, у складу са обавезама из ССП.

Србија је такође задржала мере које се односе на управљање квотама за вино за увоз из ЕУ које стварају неповољније трговинско окружење него што је предвиђено у ССП. Србија се стога охрабрује да обнови аранжман по принципу „први дошао, први услужен”.

Србија је наставила да спречава заобилажење рестриктивних мера ЕУ уведених у контексту агресије Русије на Украјину преко српске територије и/или правних лица регистрованих у Србији. Србија треба да настави са интензивирањем напора у борби против заобилажења санкција, укључујући ризик од троугласте трговине.

У погледу **робе двоструке намене**, Србија тек треба да оствари потпуно усклађивање са најновијим правним тековинама ЕУ у овој области, конкретно са Уредбом (ЕУ) 2021/821 из маја 2021. године. Србија редовно усваја националну контролну листу робе двоструке намене са циљем потпуног усклађивања са најновијом делегираном уредбом Комисије. Још увек се разматрају пријаве Србије за приступање Васенарском аранжману и Аустралијској групи.

Србија наставља да преговара о **билатералним споразумима са трећим државама**. Споразум о слободној трговини (ССТ) са Кином потписан је у октобру 2023. године, а ступио је на снагу у јулу 2024. године. Србија је у јулу 2024. године потписала и споразум о слободној трговини са Египтом, који тек треба да ступи на снагу. Поред тога, Србија преговара о споразуму о слободној трговини са Уједињеним Арапским Емиратима и

најавила је планове за закључивање споразума о слободној трговини са Јужном Корејом и Израелом. Сви споразуми о слободној трговини о којима Србија води преговоре морају да обезбеде усаглашеност са правним тековинама ЕУ и да садрже излазну клаузулу, чиме се гарантује да Србија може да иступи из споразума по приступању ЕУ. Србија такође треба да обезбеди да се спроведу одговарајуће анализе трошкова и користи пре закључења било каквих преговора како би се смањио ризик од негативних ефеката на одређене секторе.

Када је реч о билатералним инвестиционим споразумима (БИС), Србија има 46 таквих споразума на снази, од којих је 21 са државама чланицама ЕУ. БИС са Јужном Корејом потписан је у септембру 2023. године, а чека се потписивање БИС са Анголом. Србија је објавила планове за потписивање нових билатералних инвестиционих споразума са Бахреином, Узбекистаном, Индијом, Киргистаном, Екваторијалном Гвинејом, Јапаном и Сан Марином. Србија треба да развије стратегију за измену или раскид постојећих билатералних инвестиционих споразума који не испуњавају стандарде ЕУ и земљу излажу ризицима услед општих формулација које се могу отворено тумачити.

Институционални оквир у Србији је успостављен. Међутим, неопходно је ојачати административне капацитете кад је реч о трговини са ЕУ и ЕФТА у вези са окончањем процеса приступања СТО и прикупљањем тржишне статистике.

Није остварен значајан напредак у области **развојне политике и хуманитарне помоћи**. Развојна помоћ и хуманитарна помоћ додељују се на *ad hoc* основи.

Поглавље 31: Спољна, безбедносна и одбрамбена политика

Државе чланице морају бити способне за вођење политичког дијалога у оквиру спољне, безбедносне и одбрамбене политике ЕУ, за усаглашавање са изјавама ЕУ, за учешће у деловању ЕУ и примену договорених санкција и рестриктивних мера.

Настављен је **политички дијалог** између ЕУ и Србије о спољној и безбедносној политици. У фебруару 2024. године, Србија је учествовала на десетом састанку политичких директора ЕУ и Западног Балкана о ЗСБП-у. Србија је у јуну 2024. године учествовала на радном ручку са члановима Савета за спољне послове.

Институционални оквир који омогућава учешће Србије у Заједничкој спољној и безбедносној политици ЕУ и заједничкој безбедносној и одбрамбеној политици је успостављен.

Када је реч о **Заједничкој спољној и безбедносној политици**, Србија треба, као приоритет, да уложи озбиљне додатне напоре у погледу свог усклађивања са ЗСБП ЕУ. Током 2023. године, њена усклађеност са ЗСБП у вези са изјавама Високог представника на основу одлука ЕУ и Савета о санкцијама, износила је 54%. Од 30. септембра 2024. године, стопа њене усклађености је износила 51%.

Србија се није усагласила са **рестриктивним мерама** против Русије, као ни са већином изјава Високог представника у вези са Русијом и Украјином. Србија се исто тако није ускладила са низом других изјава Високог представника у име ЕУ и са рестриктивним мерама ЕУ према Русији, Кини, Белорусији, Ирану, Демократској Народној Републици Кореји и Венецуели. Она наставља да обавља летове за Русију, са повећаном

фреквенцијом. У току су блиска сарадња и размена информација на техничком нивоу између ЕУ и органа власти о заобилажењу санкција, и требало би да Србија настави да појачава напоре у овој области.

Србија је наставила да развија **интензивне односе и стратешка партнерства са многим државама широм света**. Одржавани су билатерални контакти са Русијом на високом нивоу, премда са смањеном учесталашћу, што отвара питања о стратешком усмерењу Србије. То укључује, између осталог, посету бившег првог потпредседника Владе / министра спољних послова у својству вршиоца дужности премијера Москви током марта 2024. године, посету новог заменика премијера Москви у јуну, августу и септембру 2024. године и посету заменика руског министра спољних послова Србији у јулу 2024. године. Одржавани су и контакти на високом нивоу са Украјином, укључујући посету прве даме Украјине и министра спољних послова Србији у мају 2024. године. Србија је подржала територијални интегритет Украјине и наставила да пружа хуманитарну и финансијску помоћ. Србија је учествовала на Самиту о миру у Украјини чији је домаћин била Швајцарска.

Дошло је до даљег интензивирања односа са Кином, укључујући посету српске делегације на високом нивоу на самиту иницијативе Појас и пут у октобру 2023, на којем је потписано 18 споразума, укључујући Споразум о слободној трговини који је ступио на снагу у јулу 2024. године. Током посете кинеског председника Србији у мају 2024. године, две државе су издале саопштење о унапређењу билатералне стратешке сарадње и потписале 28 докумената о билатералној сарадњи. Србија је у септембру 2023. године приступила Уговору о пријатељству и сарадњи са блоком Југоисточне Азије.

Србија је наставила активну сарадњу са **међународним организацијама**. Србија нема билатералне споразуме о имунитету којима се одобрава изузеће из надлежности Међународног кривичног суда и ускладила се са заједничким ставовима ЕУ о интегритету Римског статута заједно са повезаним водећим начелима ЕУ о билатералним споразумима о имунитету. На Генералној скупштини УН септембра 2024. године, Србија се није придружила ЕУ и истомишљеницима у кључном гласању како би се избегло рушење Пакта за будућност од стране Русије, те је на маргини тог догађаја доделила медаље, укључујући и медаљу руском представнику, у вези са Резолуцијом ГС УН о Сребреници.

Србија је наставила да подржава мере и документе ЕУ о **превенцији сукоба**. Остало је да се усвоји трећи Акциони план за спровођење Резолуције Савета безбедности УН 1325 о женама, миру и безбедности за период 2024-2026.

Кад је реч о **неширењу оружја и разоружавању**, Србија спроводи своју стратегију за период 2023-2025. и акциони план за борбу против ширења оружја за масовно уништење. Када је реч о конвенционалном наоружању, Србија је наставила да се позитивно ангажује и спроводи Регионалну мапу пута за Западни Балкан за одрживо решење за недозвољено поседовање, злоупотребу малокалибарског оружја и лаког наоружања и муниције за њих и трговину њима (SALW). Требало би да Србија размотри потврђивање Протокола V о експлозивним остацима рата уз Конвенцију о конвенционалном оружју (ССИ).

Србија је чланица Групе снабдевача нуклеарном енергијом, али још увек није ни у једном другом мултилатералном режиму контроле извоза. Усклађивање са Заједничком

позицијом ЕУ 2008/944 је у току. Нацрт ревидираног Закона о извозу и увозу наоружања и војне опреме припремљен је 2023. године, али законодавни поступак још није почео

Србија има транспарентан систем извештавања о својим стратешким контролама извоза, али наводе о корупцији у пословима везаним за трговину оружјем треба истражити. Србија је потписница Уговора о трговини оружјем, али би требало развити додатне мере за спречавање преусмеравања оружја и муниције како би се подржала усклађеност с њим. Србија се последњих година није ускладила са изјавама ЕУ договореним на Конференцији држава чланица Организације за забрану хемијског оружја (*ОПСИ*) и састанцима Извршног савета, као ни са повезаним рестриктивним мерама ЕУ. Србија се 2023. и 2024. године такође није систематски усклађивала са изјавама ЕУ у контексту Конференције УН о разоружавању и Првог комитета Генералне скупштине УН, те је у неким приликама подржала ставове којима се ЕУ противила.

Кад је реч о **безбедносним мерама**, Србија је наставила да спроводи свој споразум са ЕУ о безбедносним процедурама за размену и заштиту информација са ознаком тајности.

Када је реч о **заједничкој безбедносној и одбрамбеној политици (ЗБОП)**, Србија је наставила да активно учествује у **војним мисијама и операцијама ЕУ за управљање кризама** и да им значајно доприноси, и придружила се мисији Европске уније за обуку у Мозамбику током марта 2024. године. Усвајањем Закона о учешћу цивила у међународним мисијама и операцијама 2023. године Србија се квалификовала да учествује у цивилним мисијама у оквиру ЗБОП-а кад усвоји спроведбене подзаконске акте и успостави институционални оквир. Србија је наставила да учествује у саставу борбених група ЕУ. Србија доприноси регионалној сарадњи у области војне медицине преко Балканске медицинске радне групе (*ВМТФ*). Србија је такође дала допринос у четири мировне мисије УН и наставила сарадњу са НАТО и његовим чланицама.

Када је реч о **хибридним претњама**, манипулације информацијама и страно мешање (*FIM*), укључујући дезинформације, остају питања која изазивају забринутост и која треба хитно решити. Србија се није ускладила са декларацијама ЕУ и рестриктивним мерама као реакција на сајбер нападе 2023. и 2024. године.

АНЕКС I – Односи између ЕУ и Србије

Као део **приступних преговора** отворена су 22 поглавља, од којих су два привремено затворена (поглавља 25 и 26). У складу са ревидираном методологијом проширења, коју је Србија прихватила, преговарачка поглавља су груписана у шест тематских кластера, те би преговоре требало отворати за сваки кластер у целини – након испуњавања мерила за отварање – а не за појединачна поглавља. Отворена су сва поглавља из кластера 1 (Основе) и кластера 4 (Зелена агенда и одржива повезаност). После њих, највише се напредовало у кластеру 3 (Конкурентност и инклузивни раст) и очекује се да ће он следећи бити отворен. Србија је доставила своје преговарачке позиције за поглавља 2, 3, 10, и 28.

Србија учествује у **процесу стабилизације и придруживања**. Србија је наставила да бележи резултате у спровођењу обавеза из Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП). Међутим, српско законодавство и даље није усклађено са ССП у више области, укључујући ограничења у погледу стицања непокретности и дискриминаторне праксе приликом издавања платних картица од стране банака. Осим тога, Србија је увела низ привремених трговинских ограничења, а није пружила довољно оправдања или поштовала процедуре утврђене у ССП. Када је реч о јавним набавкама, међувладини споразуми закључени са трећим земљама и њихова примена не поштују начела ЕУ која се односе на једнаки третман, транспарентност, забрану дискриминације и конкуренцију за највећи део вредности уговора о јавним набавкама. Као резултат тога, привредна друштва из ЕУ су спречена да учествују у великим инфраструктурним пројектима у земљи.

Настављен је редован политички и економски дијалог између ЕУ и Србије. Одржани су састанци пододбора, као и састанци посебне групе за реформу јавне управе. Србија такође учествује у министарском дијалогу између министара из ЕУ и земаља кандидата који су задужени за привреду и финансије, где се усвајају заједничке препоруке. Последњи састанак је одржан 14. маја 2024. године.

Економска интеграција са ЕУ је снажна. ЕУ је главни трговински партнер Србије. У 2023. години трговина са ЕУ је чинила 59,7% укупне трговине Србије. Трговина између ЕУ и Србије је донекле смањена у 2023. за око 2%, док је трговински дефицит Србије са ЕУ смањен са 6,3 милијарде у 2022. на 5,1 милијарду евра у 2023. години. Поређења ради, трговина Србије са другим највећим трговинским партнером, ЦЕФТА, чинила је око 9,3% укупне трговине. Укупна трговина Србије у 2023. години је износила 65,4 милијарде евра .

Образац усклађивања Србије са ставовима **заједничке спољне и безбедносне политике ЕУ** је остао у великој мери непромењен. Србија је наставила да активно учествује у мисијама и операцијама ЕУ за управљање кризама у оквиру заједничке безбедносне и одбрамбене политике.

Балканска медицинска радна група, у којој Србија учествује, има користи од мере подршке у износу од 6 милиона евра до 2022. године у оквиру Европског мировног фонда.

Безвизни режим путовања за држављане Србије који путују у шенгенски простор је на снази од децембра 2009. године. Споразум о **реадмисији** између ЕУ и Србије је на снази од јануара 2008. године. У шестом извештају Комисије из октобра 2023. године у оквиру

механизма за суспензију безвизног режима путовања закључено је да Србија и даље испуњава захтеве за либерализацију визног режима.

У оквиру Инструмента за претприступну помоћ 2021–2027. (*IPA III*)⁶ усвојена је одлука о финансирању у износу од 83,4 милиона евра, за пружање подршке ЕУ у областима владавине права, доброг управљања и усклађивања са правним тековинама, као и образовања и привредног развоја. Осим тога, донете су одлуке о финансирању за два оперативна програма у периоду 2024-2027. из области (i) животне средине и енергетике, са 240 милиона евра подршке ЕУ, као и области (ii) запошљавања, вештина и социјалног укључивања, са обезбеђених 100 милиона евра подршке ЕУ. Ово допуњује 450 милиона евра у оквиру подршке из *IPA III* обезбеђене у складу са одлукама о финансирању усвојеним 2021, 2022. и 2023. године.

Овај сет програма је допуњен значајним пакетом програма за више земаља, као и програмом руралног развоја – *IPARD III*, који обухвата 288 милиона евра подршке ЕУ. То је значајан допринос за почетак имплементације Економског и инвестиционог плана за Западни Балкан и Зелене агенде. Нове активности доприносе текућим програмима у оквиру *IPA II* (2014–2020), који и даље пружају значајну подршку друштвеном и економском развоју државе и подупиру кључне реформе у области владавине права, јавне управе и другим секторима.

Србија наставља да користи подршку у оквиру вишедржавних и регионалних програма *IPA*, укључујући Инвестициони оквир за Западни Балкан. Поред тога, Србија учествује у три **програма прекограничне сарадње** са суседним државама Западног Балкана, као и у програмима транснационалне сарадње са државама чланицама у оквиру Европског фонда за регионални развој и *IPA* Јадранског прекограничног програма.

У оквиру **Инструмента за реформе и раст**, Србија би могла остварити користи од оквирно додељених средства у износу од 1,586 милијарди евра, која ће бити каналисана кроз Реформску агенду, која покрива кључне реформе у четири области политике: развој пословног окружења и приватног сектора; зелена и дигитална транзиција; развој приватног сектора и пословно окружење; развој људског капитала; и основе / владавина права. Исплата подршке Уније ће бити условљена испуњавањем предуслова – укључујући, у случају Србије и Косова, ангажовање у правцу нормализације међусобних односа с циљем потпуног спровођења свих њихових обавеза које произлазе из Споразума о путу ка нормализацији и Анекса за његово спровођење, као и свих прошлих споразума о дијалогу, те покретање преговора о свеобухватном споразуму о нормализацији односа.

Србија уз подршку *IPA* учествује у следећим програмима ЕУ: Хоризонт Европа, Програм за конкурентност предузећа и малих и средњих предузећа (*COSME*), Европска сарадња у области науке и технологије (*COST*), Еразмус+ и Креативна Европа, програм Грађани, једнакост, права и вредности (*CERU*), Запошљавање и друштвене иновације, ЕУРЕКА и програм Дигитална Европа. Да би се побољшала пракса зеленог буџетирања, Србија учествује, као посматрач, у пилот-пројекту у оквиру Инструмента техничке подршке. Да би се побољшала пракса зеленог буџетирања, Србија учествује, као посматрач, у пилот-пројекту у оквиру Инструмента техничке подршке.

---

⁶ Службени лист L 330, 20.9.2021.

АНЕКС – СТАТИСТИЧКИ ПОДАЦИ

СТАТИСТИЧКИ ПОДАЦИ (на дан 5. 9. 2024)

Србија

Основни подаци

	Напомена	2011.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Становништво (у хиљадама)		7 252 bi	7 001 i	6 964 i	6 927 i	6 872 i	6 797 i
Укупна површина државе (km ²)		77 601 w	77 594 w	77 594 w	77 594 w	77 594 w	77 539 w

Национални рачуни

	Напомена	2011.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Бруто домаћи производ (БДП) (у милионима националне валуте)		3 612 267	5 072 932	5 421 851	5 504 430	6 271 988	7 097 629 p
Бруто домаћи производ (БДП) (у милионима евра)		35 432	42 892	46 005	46 815	53 345	60 427 p
БДП (у еврима по глави становника)		4 900	6 140	6 620	6 790	7 810	9 070 p
БДП по глави становника (према стандарду куповне моћи (СКМ))		10 239	12 013	12 803	12 818	14 235	15 553 p
БДП по глави становника (према СКМ), у односу на просек ЕУ (ЕУ-27 = 100)		39,8	39,6	40,8	42,5	43,4	43,7 p
Стопа раста реалног БДП: промена у односу на обим БДП у претходној години (%)		2,0	4,5	4,3	- 0,9	7,7	2,5 p
Раст запослености (подаци из националних рачуна) у односу на претходну годину (%)		- 6 p	1 p	2 p	0 p	3 p	2 p
Раст продуктивности рада: раст БДП (у обиму) по запосленом лицу, у односу на претходну годину (%)		9 p	3 p	2 p	- 1 p	5 p	1 p
Раст јединичних трошкова рада, у односу на претходну годину (%)		2 p	3 p	3 p	9 p	6 p	7 p
** Трогодишња промена (Т/Т-3) у номиналном индексу раста јединичних трошкова рада (2015. = 100)		14,3 p	11,5 p	12,9 p	15,0 p	18,0 p	22,4 p
Продуктивност рада по запосленом: БДП (према СКМ) по запосленом у односу на просек ЕУ (ЕУ-27 = 100)		54 p	45 p	46 p	47 p	47 p	46 p
Бруто додата вредност по главним секторима							
Пољопривреда, шумарство и рибарство (%)		8,8	7,7	7,2	7,6	7,6	7,7 p
Индустрија (%)		27,1	25,4	24,0	23,4	23,0	23,9 p
Грађевинарство (%)		4,5	5,4	6,9	6,6	7,3	6,6 p
Услуге (%)		59,6 i	61,6 i	61,9 i	62,4 i	62,2 i	61,9 pi
Издаци за финалну потрошњу, као удео БДП (%)		94,5	86,0	84,8	84,1	82,8	84,5 p
Бруто инвестиције у основне фондове, као удео БДП (%)		17,5	20,0	22,5	21,4	23,3	24,2 p
Извоз робе и услуга, у односу на БДП (%)		33,0	50,4	51,0	48,2	54,9	63,8 p
Увоз робе и услуга, у односу на БДП (%)		45,8	59,1	60,9	56,5	62,9	74,8 p
Бруто инвестиције у основне фондове сектора опште државе, као проценат БДП (%)		:	:	:	:	:	:

Пословање	Напомена	2011.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Индекс обима индустријске производње (2015. = 100)		97,5 w	110,7 w	111,0 w	111,5 w	118,6 w	:
Број активних предузећа (број)		84 570 w	87 407	88 224	90 111	:	:
Стопа оснивања: број новооснованих предузећа у референтном периоду (т) подељен са бројем предузећа која су активна у т (%)		9,3 w	10,0	10,1	8,6	8,2 w	:
Стопа гашења: број угашених предузећа у референтном периоду (т) подељен са бројем предузећа која су активна у т (%)		10,3 w	6,1	11,5	6,9 p	6,7 w	:
Запослени у МСП као удео свих запослених лица (у оквиру нефинансијске пословне економије) (%)	1)	60,0 iw	59,0 iw	58,5 iw	58,7 iw	66,9 biw	:
Додата вредност од стране МСП (у нефинансијској пословној економији) (у милионима евра)	1)	6 278 iw	9 165 iw	10 540 iw	12 245 iw	15 940 biw	:
Укупна додата вредност (у нефинансијској пословној економији) (у милионима евра)		13 041 w	18 047	20 093	21 833	:	:

Стопа инфлације	Напомена	2011.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Индекс потрошачких цена (ИПЦ), промена у односу на претходну годину (%)		11,2 d	2,0 d	1,9 d	1,8 d	4,0 d	11,7 d

Платни биланс	Напомена	2011.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Платни биланс: укупни текући рачун (у милионима евра)		- 3 657,0	- 2 092,0	- 3 273,0	- 2 034,0	- 2 296,0	- 4 139,0
Текући рачун платног биланса: трговински биланс (у милионима евра)		- 5 495,0	- 5 244,0	- 5 680,0	- 5 200,0	- 5 923,0	- 9 352,0
Текући рачун платног биланса: нето услуге (у милионима евра)		154,0	1 093,0	1 012,0	1 101,0	1 399,0	2 315,0
Текући рачун платног биланса: нето биланс примарног дохотка (у милионима евра)		- 1 369,0	- 2 067,0	- 2 478,0	- 1 529,0	- 2 059,0	- 3 013,0
Текући рачун платног биланса: нето биланс секундарног дохотка (у милионима евра)		3 055,0	4 126,0	3 873,0	3 594,0	4 287,0	5 913,0
Нето биланс примарног и секундарног дохотка: од чега су државни трансфери (у милионима евра)		92,0	251,0	276,0	252,0	294,0	553,0
** Трогодишњи просек дефицита биланса текућег рачуна у односу на БДП (%)		:	- 4,6	- 5,7	- 5,4	- 5,3	- 5,2
** Петогодишња промена удела светског извоза робе и услуга (%)		:	26,1	30,8	37,9	30,1	33,9
Нето биланс (унутрашње – спољашње) страних директних инвестиција (СДИ) (у милионима евра)		3 319,6 w	3 156,5 w	3 551,1 w	2 938,5 w	3 656,9 w	4 328,2 w
Стране директне инвестиције (СДИ) у иностранству (у милионима евра)		224,9 w	307,9 w	264,2 w	100,4 w	229,1 w	104,2 w
од којих СДИ из привреде о којој се извештава у земљама ЕУ-27 (у милионима евра)		77,7 w	95,5 w	124,0	С	- 43,0	- 38,0
Стране директне инвестиције (СДИ) у привреди о којој се извештава (у милионима евра)		3 544,5 w	3 464,5 w	3 815,3 w	3 038,9 w	3 886,0 w	4 432,5 w
од којих СДИ из земаља ЕУ-27 у привреди о којој се извештава (у милионима евра)		2 724,5 w	1 932,9 w	2 310,0	С	1 758,0	1 392,0
** Нето позиција међународне инвестиције, у односу на БДП (%)		:	87,6 w	88,0 w	90,3 w	83,0 w	81,6 w
Годишња стопа промене у бруто приливу дознака (у националној валути) од радника миграната (%)		:	:	:	:	:	:

Јавне финансије	Напомена	2011.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Дефицит/суфицит опште државе у односу на БДП (%)		:	:	:	:	:	:
Бруто дуг опште државе у односу на БДП (%)		:	:	:	:	:	:
Укупни јавни приходи, као проценат БДП (%)		:	:	:	:	:	:
Укупни јавни расходи, као проценат БДП (%)		:	:	:	:	:	:

Финансијски показатељи	Напомена	2011.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Бруто спољни дуг укупне привреде, у односу на БДП (%)	2)	68,1 iw	62,2 iw	61,4 iw	65,8 iw	68,4 iw	69,3 iw
Бруто спољни дуг укупне привреде, у односу на укупни извоз (%)		216,5 w	126,0 w	121,0 w	138,2 w	126,6 w	110,2 w
Новчана маса: М1 (новчанице, ковани новац, преконоћни депозит, у милионима евра)	3)	2 806,7 w	6 703,6 w	7 684,2 w	10 376,6 w	11 915,9 w	12 237,3 w
Укупни кредити које су монетарне финансијске институције дале резидентима (консолидовано) (у милионима евра)		18 995,1 w	24 605,8 w	26 743,3 w	30 621,0 w	33 158,9 w	34 716,0 pw
** Годишња промена пасиве из финансијског сектора (%)		:	12,7 pw	11,2 pw	12,3 pw	11,0 pw	:
** Дуг приватног сектора, консолидовано, у односу на БДП (%)		:	:	:	:	:	:
Каматне стопе: дневна новчана стопа, на годишњем нивоу (%)		8,46 w	2,43 w	1,06 w	0,08 w	0,23 w	4,00 w
Девизни курс евра: просек периода (1 евро = ... националне валуте)		101,950	118,272	117,852	117,578	117,573	117,459
Индекс ефективног девизног курса пондерисан трговином, 42 државе (2015. = 100)		:	:	:	:	:	:
** Трогодишња промена (Т/Т-3) у индексу ефективног девизног курса пондерисаног трговином, 42 државе (2015. = 100)		:	:	:	:	:	:
Вредност средстава резерви (укључујући злато) (у милионима евра)		1 802,0	1 089,0	1 873,0	271,0	2 620,0	2 919,0

Спољна трговина робом	Напомена	2011.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Вредност увоза: сва роба, сви партнери (у милионима евра)		13 706	20 211	22 401	21 482	27 332	36 739
Вредност извоза: сва роба, сви партнери (у милионима евра)		8 058	15 758	16 977	16 464	21 053	26 354
Трговински биланс: сва роба, сви партнери (у милионима евра)		- 5 648	- 4 453	- 5 425	- 5 019	- 6 279	- 10 386
Односи размене (индекс извозних цена / индекс увозних цена * 100) (број)		96,1 iw	98,1 iw	98,9 iw	103,4 iw	106,1 iw	102,0 iw
Удео извоза у државе ЕУ-27 у вредности укупног извоза (%)		61,3 iw	67,0 iw	66,3 iw	66,2 iw	65,8 iw	66,0 iw
Удео увоза из држава ЕУ-27 у вредности укупног увоза (%)		54,6 iw	55,9 iw	54,7 iw	55,6 iw	53,9 iw	51,9 iw

Демографија	Напомена	2011.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Сирова стопа природне промене броја становника (стопа природног прираштаја): број рођених минус број умрлих (на 1000 становника)		- 5,2 b	- 5,4	- 5,3	- 8,0	- 10,9	- 6,9
Стопа смртности одојчади: смртност деце млађе од 1 године (на 1000 живорођене деце)		6,3	4,9	4,8	5,0	4,7	4,0

Очекивани животни век при рођењу: мушкарци (у годинама)		72,0 b	73,5	73,4	71,6	70,0	72,7 b
Очекивани животни век при рођењу: жене (у годинама)		77,2 b	78,4	78,6	77,5	75,7	77,9 b

Тржиште рада	Напомена	2011.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Стопа економске активности за лица старости од 20 година до 64 године: удео становништва старости од 20 година до 64 године које је економски активно (%)		64,1	72,5	72,9	72,5	75,0 b	76,4
*Стопа запослености за лица старости од 20 година до 64 године: удео становништва старости од 20 година до 64 године које је запослено (%)		49,3	63,1	65,2	65,9	66,7 b	69,3
Стопа запослености мушкараца старости од 20 година до 64 године (%)		57,0	70,5	72,1	72,9	74,2 b	76,2
Стопа запослености жена старости од 20 година до 64 године (%)		41,7	55,8	58,2	58,9	59,3 b	62,3
Стопа запослености лица старости од 55 година до 64 године: удео становништва старости од 55 година до 64 године које је запослено (%)		31,4	46,5	50,2	52,2	51,4 b	54,6
Запосленост по главним секторима							
Пољопривреда, шумарство и рибарство (%)		21,3 i	15,9 i	15,6 i	14,6 i	15,0 bi	14,8 i
Индустрија (%)		21,5 i	22,5 i	22,6 i	22,6 i	23,7 bi	24,0 i
Грађевинарство (%)		5,3 i	4,4 i	4,8 i	5,4 i	6,0 bi	5,9 i
Услуге (%)		51,9 i	57,2 i	56,9 i	57,5 i	55,3 bi	55,3 i
Запослени у јавном сектору као удео укупне запослености, лица старости од 20 година до 64 године (%)		31,5 w	27,3 w	26,6 w	26,4 w	25,8 w	:
Запослени у приватном сектору као удео укупне запослености, лица старости од 20 година до 64 године (%)		68,5 w	72,7 w	73,4 w	73,6 w	74,2 w	:
Стопа незапослености: удео радне снаге која је незапослена (%)		23,1	12,8	10,5	9,1	11,1 b	9,4
Стопа незапослености мушкараца (%)		22,5	12,1	10,0	8,8	10,2 b	9,1
Стопа незапослености жена (%)		23,9	13,8	11,2	9,5	12,1 b	9,9
Стопа незапослености младих: удео радне снаге између 15 година и 24 године која је незапослена (%)		50,9	29,7	27,5	26,6	26,4 b	24,4
Стопа дугорочне незапослености: удео радне снаге која је незапослена 12 месеци или више (%)		16,3	6,7	5,5	4,5	4,9	3,8
Стопа незапослености лица (старости од 25 година 64 године) са стеченим највише првим степеном средњошколског образовања (0–2. нивоа према ISCED-у) (%)		21,5	13,4	11,4	9,6	14,0 b	12,2
Стопа незапослености лица (старости од 25 година 64 године) са стеченим високим образовањем (5–8. нивоа према ISCED-у) (%)		14,9	10,6	8,1	7,6	8,4 b	6,2

Социјална кохезија	Напомена	2011.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Просечне номиналне месечне зараде и плате (национална валута)	4) 5)	52 733 w	68 629 bw	75 814 w	82 984 w	90 784 w	103 316 w
Индекс стварних зарада и плата (индекс номиналних зарада и плата подељено са индексом инфлације) (2016. = 100)		103 w	105 w	114 w	123 w	129 w	131 w
Џини коефицијент		:	:	:	:	:	:

Линија сиромаштва		:	37,4	32,1	27,1	28,3	25,7
* Рано напуштање образовања и обуке: удео становништва старости од 18 година до 24 године са највише првим степеном средњошколског образовања које није наставило образовање или обуку		8,5	6,8	6,6	5,6	6,3 b	5,0

Животни стандард	Напомена	2011.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Број путничких аутомобила у односу на број становника (број на хиљаду становника)		231,3 biw	287,0	301,0	315,0	329,0	352,0 b
Број претплатника мобилне телефоније у односу на број становника (број на 1000 становника)		1 407,5 w	1 207,5 w	1 217,2 w	1 192,6 w	1 250,8 w	1 465,2 w
Доступност приступа мобилној широкопојасној мрежи (на 100 становника)		:	:	:	:	:	:
Доступност приступа фиксној широкопојасној мрежи (на 100 становника)		:	30 w	28 w	34 w	35 w	35 w

Инфраструктура	Напомена	2011.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Густина железничке мреже (пруге у функцији на 1000 km ²)		49,2 iw	48,5 iw	48,5 iw	43,2 iw	43,4 iw	43,6 iw
Дужина аутопутева (у километрима)		595 w	782 w	928 w	928	928	941

Образовање, иновације и истраживање	Напомена	2011.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Јавни расходи за образовање у односу на БДП (%)		4,2 iw	3,6 iw	3,6 iw	3,5 iw	3,3 iw	3,2 piw
* Бруто домаћи расходи за истраживање и развој у односу на БДП (%)		0,68	0,92	0,89	0,91	0,99	0,97
Буџетска апропријација или издаци државе за истраживање и развој (<i>GBAORD</i>), као проценат БДП (%)		:	0,37	0,40	0,46	0,42	0,39
Процент домаћинства која имају приступ интернету код куће (%)		:	72,9	80,1	81,0	81,5	83,2

Животна средина	Напомена	2011.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
*Индекс емисије гасова са ефектом стаклене баште, еквивалент CO ₂ (1990. = 100)		83,4 w	77,4 w	76,5 w	78,0 w	75,8 w	76,4 w
Енергетски интензитет привреде (kg еквивалента нафте на 1000 евра БДП у сталним ценама из 2015)		467,7	394,5	375,4	392,0	370,3	365,2
Електрична енергија произведена из обновљивих извора у односу на бруто потрошњу електричне енергије (%)		27,5	28,7	30,1	30,7	29,9	30,1
Удео друмског саобраћаја у копненом транспорту робе (на основу тонског километра (%)).		:	55,5 w	68,0 w	64,9 w	62,0 w	62,5 w

Енергетика	Напомена	2011.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.

Примарна производња свих енергената (у хиљадама тона еквивалента нафте)		11 169	10 025	10 219	10 968	10 186	9 621
Примарна производња сирове нафте (у хиљадама тона еквивалента нафте)		1 122	976	941	921	894	881
Примарна производња чврстих горива (у хиљадама тона еквивалента нафте)		7 825	6 609	6 826	7 205	6 282	5 979
Примарна производња гаса (у хиљадама тона еквивалента нафте)		405	358	349	325	288	261
Нето увоз свих енергената (у хиљадама тона еквивалента нафте)		4 970 i	5 385 i	5 497 i	4 795 i	5 652 i	7 381 i
Бруто унутрашња потрошња енергије (у хиљадама тона еквивалента нафте)		16 325	15 528	15 417	15 955	16 237	16 432
Бруто производња електричне енергије (GWh)		38 600	37 426	37 600	37 956	38 236	35 510

Пољопривреда	Напомена	2011.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Индекс обима пољопривредне производње робе и услуга (по производним ценама) (2015. = 100)		98,2 w	109,8 w	113,3 w	116,0 w	110,2 w	101,4 w
Искоришћено пољопривредно подручје (у хиљадама хектара)		3 549,1	3 486,9	3 481,6	3 506,5	3 506,1	3 488,8
Број стоке: жива говеда (у хиљадама грла, крај периода)		937,0	878,0	898,0	886,0	860,0	799,8
Број стоке: живе свиње (у хиљадама грла, крај периода)		3 287,0	2 782,0	2 903,0	2 983,0	2 868,0	2 667,0
Број стоке: живе овце и живе козе (у хиљадама грла, крај периода)		1 699,0 i	1 908,0 i	1 833,0 i	1 887,0 i	1 890,0 i	1 912,5 i
Доступност сировог млека на пољопривредним газдинствима (у хиљадама тона)		:	1 590,0	1 597,0	1 583,7	1 563,5	1 512,1
Производња пожњевених усева: житарице (укључујући пиринач) (у хиљадама тона)		9 538,5	10 529,1	10 436,4	11 447,6	10 236,4	8 012,9
Производња пожњевених усева: шећерна репа (у хиљадама тона)		3 004,2	2 325,3	2 305,3	2 018,2	2 048,2	1 667,1
Производња пожњевених усева: поврће (у хиљадама тона)		1 023,6	829,8	738,5	720,1	795,7	815,8

Извор: Евростат и/или статистички органи у Србији

: = није доступно

b = прекид у серији

C = поверљива вредност

d = дефиниција се разликује

p = привремено

i = процена Евростата

w = подаци које је доставио национални статистички орган, који су у надлежности тог органа и који су објављени према начелу „у виђеном стању” и без икаквих гаранција у погледу њиховог квалитета и придржавања статистичке методологије ЕУ

* = показатељ за Европу 2020.

** = показатељ поступка у случају макроекономске неравнотеже

Фусноте:

- 1) Од референтне 2021. године укључен је део неинкорпорисаних предузећа која обезбеђују годишњи финансијски извештај, као и одељци од Б до Љ (осим Ј), од Н до О и поделе П95 и П96 класификације *NACE Rev. 2*. То треба узети у обзир приликом поређења са подацима за претходне године.
- 2) Званични спољни дуг Републике Србије.

- 3) Новчана маса M1 састоји се од готовог новца у оптицају и средстава на жиро, текућим и другим рачунима власника новчаног салда у пасиви банака, укључујући новчани салдо на рачунима органа локалне самоуправе, односно рачунима са којих се плаћања могу вршити без икаквих ограничења.
- 4) Зараде и плате исплаћене запосленима код правних субјеката и неинкорпорисаних предузећа.
- 5) Зараде и плате из административних извора (евиденција пореске управе). Просечан приход израчунат на основу укупног износа обрачунатих прихода за извештајни месец и броја запослених са еквивалентом пуног радног времена.